

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVII

ВЕРЕСЕНЬ – 1996 – SEPTEMBER

No. 558

NOWI DNI

Засновник і редактор 1950–1969 П. К. Волиняк

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю
Мар'ян Дальний – головний редактор
Адміністратор і Оголошення – Ада Горгота

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn. ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Авіапоштою – \$50.00 U.S.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
1/72 Snell Gr.
Oak Park, Melb., VIC. 3046 Australia
Tel.: 03-9300-3027

M. Waksyutenko
28 Algona Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олексій Озірний — ДОБІРКА з "ПРОЩІ"	1
Дмитро Нитченко — МАЛЕНЬКА КНИЖКА з ВАЖЛИВИМ ЗМІСТОМ	2
Абрам Кацнельсон — ЛІТА СТАРЕЧІ МОЇ	3
Галина Гордасевич — ЛІНІ КОСТЕНКО	3
Ю. Сотня — ШАХОВА ГРА (<i>оповідання</i>)	4
Юр Волощак — ЯК ТАМ у ГРЕЦІЇ	7
Ігор Бондар-Терешенко — ЩОСЬ ЗИМНО	8
Володимир Рожко — У ГУСТІМ ТУМАНІ ЗАБУТТЯ	10
Ярослав Стех — ЕПОХА МИКОЛИ КОСТОМАРОВА	13
Олег Коцюба — ЦЕ ВІН ПІДКЛАВ і ПІДПАЛИВ БІКФОРДІВ ШНУР	15
Василь Верига — І ТАКЕ БУВАЄ... ..	16
В. Калкатино — МАНІЯКАЛЬНА ВПЕРТІСТЬ	18
Любов Дражевська — СПОГАД про ДОКІЮ ГУМЕННУ	19
Василь Сокіл — РОЗДУМИ про МИНУЛЕ і СУЧАСНЕ	21
Павло Лопата — РОЗПИС ЦЕРКВИ Б. ГОЛОВАЦЬКИМ	24
Павло Охріменко — ПОВЕРТАЮЧИСЬ до НАДРУКОВАНОГО.....	27
Д. Б. Чопик — "ЗДОБУДЕШ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ..."	29
Ірина Гузар — ЗАПИСКИ НТШ у ЛЬВОВІ	31
В. М. Шевченко — КОШИЦЬ ДАВНО і СЬОГОДНІ	33
Євген Ходун — "СЛОБОЖАНЩИНА"	34
Є. Слонівський — "КРАХ" ЛУКЯНА КАРОГО	35
С. Романко — ПРО ҐЕНИ або ДНА... (<i>закінчення</i>)	37
ЛИСТИ до РЕДАКЦІЇ	39
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	40
ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД	обкл. 3

На першій стор. обкладинки: *Президент України Леонід Кучма. За ним — його невідлунний дорадник та інспіратор (хочеться вірити, на добро України) 33-річний шеф президентської адміністрації — д-р Дмитро Табачник. (Фото: I. Корець)*

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Олексій ОЗІРНИЙ

ДОБІРКА з "ПРОЩІ"

МАЗЕПА

Наче вихор, він мчав по дорозі печалі
У століття проклять, у прокляття церков,
Тільки очі полковника Іскри кричали,
Та й закликали в цепах Палієвих оков...
Закривила згвалтована стежка до зради,
Метушились скажені в злобі москалі:
І повішали й мертвих... Сміялися, гади,
Як шаблі хапали мерці без голів...
Чи пилося, чи гикалось Петрові в Полтаві,
Як доценту спалили Батурин і Січ?
Як над прахом Сірка збиткувались, плюгаві,
І печаль оту чайки несли навсебіч...
І як чайкою далеч печально озвалась,
І як краяла туга без слів, без імен.
А коней недоля все гнала і гнала
Без сідел, без вершників і без стремен...
І коли зазорили у розбраті чорнім
Скоропадських поря, Галаганів зоря,
Понесли огирі у безсмертя проворно
Не до зради України, а до зради царя...

БЕРЕЗНЕВІ СТАТТІ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Подумав гегман: "Може, цей не зрадить,
Який не є, а православний брат...
Перепочить від воєн не завадить..."
Й послав Тетерю до московських врат.
Цар неписьменний потирав долоні,
Зробивши князю красномовний жест.
Внесли Статті... Зломилась у поклони,
І цар поставив під Статтями хрест...
Шипів в бекешу коброю татарин,
Лайнувся й плонув гоноровий лях,
Всміхнувся хитро до послів боярин
І в Переяслав закурівся шлях...
Везли з Москви корогви і клейноди,
І черенки майбутніх наших паль...
Схопивсь Богун, плечем повівши гордо:
— Не присягну! Не діждеться москаль!
І царський хрест упав на землю прахом,
Що і землі до крові плечі стер...
Той хрест, простершись осоружним птахом,
Літає по Україні дотепер...
Будь проклята, одурена дорого,
Що привела їх, хижих, на Трубіж.
Ти, безгаланна чаєчко-небого,
Вела чайток під москальський ніж...
Розплющ, Україно, обважнілі віки,
Замов молитву вічну Богуну...
...Хрестам Росії і царям довіку —
Вмирати буду та не присягну...

УКРАЇНЦЯМ

Осколки зрад і княжої гордині
Крутили велемовні перевесла,
Що воля степом чумакує нині,
Намотує літа мої і весни...
Уся душа — то басамани волі,
Посічена у шабельному свисті,
Зашулена у протвини стодоли,
Заплутана в кораловім намисті.
Черницею надія ходить вдосвіта
Молитися у церквицю надвратну,
Честь заново складе Мазепі іспита,
Благословить мене на справи ратні...
Не обскакати долі, не об'їхати,
Не обминуть твої собори, Києве!
Нам Воля довго буде в спину дихати,
Як не зірвем з грудей ярмо Батієве...

РОСІЯНАМ

Не росіяни і не московити
Несли до нас зневагу на крилі,
Нас розпинали орди єзуїтів,
Яких в народі звали — москалі...
Це ті, що України тіло біле
Гноїли, запирали у льохи,
Бо не могли простити, не хотіли,
Соборним душам золоті верхи.
Дзвіниці Києва, Дніпрові запороги
І славу, що блукає у полях...
Невтямки їм... Душа — то все від Бога,
А Бог не був ніколи в москалях...
Він всім послав одвічне слово-сонце
І не різнив, хто менший, старший брат.
Спливає свічкою печаль через віконце,
А образ Божий проступа встократ.
Вікно моє! Безмежно і самотньо
Шикую обрій пагорби могил...
Знов під бунчук встає вільшанська сотня,
Неси, мій коню, скільки стане сил!

ПОЛЯКАМ

Це ми змагались в лицарстві і честі,
Поки в московську яму не упали...
Зате германці — "білокурі бестії" —
У наших риках коней напували...
А хто зашкодив бути вам мудрішими,
Не загібати жар кістями козачими?
На шаблі поклялися ще раніше ми —
Шляхетне слово небагато значило...
Хто розділив нас січами — залогамі?

Вам мало стало вашої Мазовії?
В яку годину прогнівили Бога ми,
Що вмилися брати—слов'яни кровію?
В Черкасах Байда досі п'є горілку,
Козак Мамай у келих підливає:
"Пий, ляше—брате, поки ще не гірко,
Бодай між нами кривди не буває!"

КРУТИ

Шляхи не в Рим ведуть,
біжать під Крути,
Чотири сотні тут стояли круто
І кров'ю написали імена,
Чотиреста стояло, як стіна...
...під Крути знов женуть від влади п'яні
З агітками від Бідного Дем'яна:
"Боріс! Застав хохлов кормить Росію!"
І узькоокий став уже міся...
Хмільні дороги повели під руки,
Знов полетять на Україну круки,
Ненавистю об'єднані полки,
І поповзуть на нас більшовики...
...Я впоперек шляхів отих піду,
За руки взявши сина і біду,
Тут, на останніх княжих рубежах
Зіткнуться в січі кривда й лютий жах,
Зійдеться клином на Україні світ!
Я Богові даю такий Обіт —
Стояти твердо, як колись брати,
Назад мені вже нікуди іти,
Там Київ в даліні, ланцюг могил,
Додай же, Боже, духу нам і сил!
З могил за мною пильно стежать очі,
Той погляд палить дні мої і ночі,
Той погляд серце, ніби дзигу, крутить
І бухка в скронях: Крути, Крути,
К—р—у—г—и...

МАЛЕНЬКА КНИЖКА з ВАЖЛИВИМ ЗМІСТОМ (Олекса Озірний. Проща. Київ. 1995 р.)

Як багатьом відомо, а найперше жертводавцям, 2 роки тому, на прохання Спілки Письменників України, в Австралії я зібрав \$4,950 на видання серії книжок молодих авторів, що має загальну назву "Літературна скарбниця". Протягом цих двох років від часу переслання зібраних грошей до СПУ, уже Видавництво "Український письменник" видало 8 невеликих збірників. Про них незабаром буде мова окремо, а тим часом впала в око одна з цієї серії — це збірка поезій Олекси Озірного "Проща". Ця перша збірка автора має всього 40 сторінок, але вона варта значної уваги. Недарма і автор передмови, відомий поет і редактор газети "Жива вода", Дмитро Чередниченко, високо оцінив цей доробок Олекси Озірного. Захоплений поезіями цієї збірки, він пише: "Нарешті, в Шевченківському краї з'явився могутній поет..." "Його слово чітке й глибоке, його думка виколисана з болів коріння, його почуття — щирі і чесні, виплекані стражденною метою покоління..."

Як бачимо з передмови, автор народжений в селі Вербівка, оточеному славними історичними місцевостями, знаними історичними подіями. Це Вільшана, Керелівка, Моринці, Будуще, легендарний Звенигород, Холодний Яр, Чигирин, Чорний ліс. А поблизу цього Шевченківського краю биті шляхи через Жовті Води, Переяслав, Батури.

Це ж тут колись кипіла героїчна боротьба українського народу проти загарбників польських та московських. І Чередниченко слушно пише про автора, що: "Він не міг не бути поетом. Сама Шевченкова земля готувала з'яву такого співця."

І хоч це перша збірка Олекси Озірного, можна ствердити, що він не належить до початківців: його поезії бездоганні, автор добре володіє як художніми засобами, так і технікою віршування, а також і добрим знанням історії рідного краю. Із 43 поезій багато присвячено історичним темам, постаттям, місцевостям, як: "Сльоза Берестечка", "Мазепа", "Березневі статті Хмельницького", "Богданова гора" тощо.

У вірші "Мазепа" автор пише, як "злюбні москалі" спалили Батури і Січ, і навіть мертвих вишали. Користуючись нагодою, можна додати, що за найновішими архівними матеріалами відомо, що в Батурині москалі знищили 40 тисяч населення, включно з немовлятами, а в Лебедині тоді ж лише за те, що люди не прийшли на вибори нового гетьмана, катували в найжорстокіший спосіб (відрубували руки, ноги, голови, розпеченим залізом смажили тіло, лили гарячу сірку в рот), а керував тими звірствами недавній продавець булочок на вулицях Москви генерал Меншіков.

Не забув автор згадати у своїй збірці і про часи організованого Москвою голоду в Україні та масових арештів і висилку на Сибір мільйонів нашого селянства та інтелігенції:

*Ніхто не може нам затерти
Літа голодні, завісні,
Коли Україна, геть обдерта,
Жила в смертельній жовтизні...
Коли гули червоні свята
І клекотіли в жилах дні —
Вбивали батька, сина, брата
Й святого духа у мені.*

Як бачимо, поезії Озірного написані вправною рукою. До того він уже друкувався в українській пресі раніше, зокрема в гуртових збірках: "Молоді черкаські поети", "Толока"; у харківському журналі "Український засів"; у львівському "Дзвоні"; в молодечій "Живій воді"; в черкаському альманасі "Холодин Яр", "Радосинь" тощо.

Хоч в автора й добірна мова, незрозуміло, чому він пише "Київа", а не КиЄва? Адже існує закон чергування в нашій фонетиці. Зрідка в поезіях трапляється зрив ритму. Та це дрібні недоліки, про які можна було б і не згадувати.

Для доказу майстерності поезій Озірного, ми подали вище добірку його творів.

Дмитро НИТЧЕНКО

ЛІТА СТАРЕЧІ МОЇ... (З нових мініатюр)

* * *

І сьогодні прокинувся знов.
Це ж я майже весь шлях свій пройшов
до труни від малої коліски.
Та не хочу підводити ризи,
бо і пізня зоря мого досвіду
ще комусь може сяяти вдосвіта.

* * *

Пробачте, мої адресати,
оцей забудьковости вияв:
"Лос-Анджелес" треба писати,
а я помилково ще — "Київ".

* * *

Ой було, було нелегко
із гнізда летіть далеко.
Небо є одне, а в тебе
є своє, своє ще небо.
І воно тобі, як дах.
Відліга у вирій птах.
Та назад вертає пташка.
А людині — ой як важко...

* * *

Хоч істина ця не нова:
вмираги усі ми приречені.
Які все ж скажу я слова
в своєму прощальному реченні?

* * *

Ой, літа старечі мої,
ой, мої старечі літа...
Не у небо, — у рідні краї
хай моя душа відліта.

ІЗ СТАРОЄВРЕЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Пролягли між плачами шляхи наших літ.
Забувають у вітах про це молоді.
Гучно плачемо ми, як приходимо в світ,
а із нього ідем — плачуть інші тоді.

Лос-Анджелес

Галина ГОРДАСЕВИЧ

* * *

Ліні Костенко

Коли над краєм налягала тьма,
Стояла на сторожі я високий.
Була пітьма, глуха, сліпа, німа, —
Я в дзвони біла, відганяла спокій.

Коли народу зіпило уста,
То я його словами говорила.
О, то була робота непроста,
Бо кожне слово, мов важезна брила.

Коли народ забув, що він — народ,
Коли він став байдужою юрбою,

Я, гнівно зіпіввши поблідлий рот,
Меч узяла і рушила до бою.

Які пекельні кола я пройшла!
Яку ворожу силу подолала!
І піт стікав з холодного чола.
І чорна кров до серця підступала.

І раптом кажуть, що прийшла пора,
Що перемогу сурма вже заграла,
Що вже крута подолана гора
І вже з мечів кувати слід орала.

І сплеск пісень. І фейерверки мрій.
І з квітами біжать до мене діти.
А я мовчу. Прости, народе мій,
Прости, що не навчилась я радіти.

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ВИЗНАЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

На вечорі присвяченому Олегові Зуєвському

Поети не вмирають, їх творчість залишається у написаних творах, справжніх поезіях, у їх книжках, виданих за їх життя і не виданих. Це в котрий раз було підтверджено на вечорі вшанування пам'яті визначного українського поета сучасності Олега Зуєвського, який цими днями відбувся у Канадському українському архіві-музеї.

Коротким вступним словом відкрила цей вечір кандидат філологічних наук Тетяна Назаренко. Вона розповіла коротко про життєвий і творчий шлях поета. Великий внесок зробив у самобутню українську літературу Олег Зуєвський не лише своєю неповторною поезією, а й численними перекладами з Гільйома Аполінера і Поля Валері, Стефана Маллярме і Артюра Рембо, Жана Касу і Стефана Георге, Райнера Марії Рільке, Вільяма Шекспіра і Вільяма Батлера Єйтса, Емілі Дікінсон, Дейвіда Ігнатова, Елізабет Бравлінг, Едварда Д. Бладжетта. Перекладав він і відомі рубаї Омара Хайяма.

На вечорі прозвучали переклади Олега Зуєвського з німецької, французької та англійської мов, які читали Ярослав Балан, Тетяна Назаренко, Оксана Крис, Богдан Медвицький, Андрій Горняткевич, Богдана Бадзьо та інші.

П'ять років Олег Зуєвський разом з іншим поетом Ігорем Костецьким працював над перекладом "Вибраних творів" німецького поета Стефана Георге, що були видані у двотомнику поезій українською та іншими слов'янськими мовами. Навіть один із блискучих поетів та перекладачів Росії Йосип Манделштам відмовився перекладати Стефана Маллярме. Але це, здавалось би, неможливе завдання здійснив Олег Зуєвський.

Більше половини свого життя провів Олег Зуєвський в англomовному оточенні і зробив значний внесок у популяризацію поезії Великобританії, Сполучених Штатів Америки та Канади. Усім присутнім в залі було приємно послухати поезії Едварда Бладжетта, який прочитав вірші із збірки "Бестріярій", які свого часу переклав на українську мову Олег Зуєвський. Український переклад читав Богдан Бадзьо.

Із спогадами про життєвий і творчий шлях поета і прозаїка виступили довголітні приятелі Олега Зуєвського: д-р Петро Саварин та професор Альбертського університету, відомий поет Яр Славутич. Виступив на вечорі і голова Слов'янського відділу Альбертського університету Петро Роланд. Світлій пам'яті поета і громадянина Олега Зуєвського присвятив свої вірші Едвард Бладжетт.

Наприкінці вечора виступила донька Олега Зуєвського Тамара Зуєвська. Вона щиро подякувала організаторам вечора і присутнім за пам'ять про свого батька.

Юхим КРАСНОШТАН

ШАХОВА ГРА

Кінь стояв посередині шахівниці і в усібіч загрожував фігурам білих. Богдан Іванович розглядав його позицію, зважуючи можливості й ворожій кінноті й анемічної лави своїх пішаків та не міг придумати способу вигнати коня звідтіля. Сьогодні, це була вже кільканадцята партія з його постійним партнером Петром Михайловичем, але вперше рахунок став на користь Богдана, та ця хистка перевага — плюс один — могла ось-ось розвіятись і треба було рятувати хоч півочка, сподіваючись мати чорними в наступній партії кращий результат (всупереч теорії, він краще грав чорними).

З телевизора долинали уривки якихось діялогів, ішов детективний фільм; дружина Богдана Івановича, передчасно зістарена жінка, висушена не стільки літами, скільки непереборними думками про ймовірні хвороби, жваво реагувала на екранні перипетії, але Богдан намагався зосередитися на позиції.

Петро Михайлович при обдумуванні ходів вичавлював із себе якісь ритмічні звуки, або цитував рядки з призабутих від дитинства віршиків, часто водив над шахівницею руками, допомагаючи собі пальцями. У грі, він цілком відключався від дійсності, можна було говорити при ньому, що завгодно, хоч би й ляяти його останніми словами, — він усе це пропускав повз увагу.

Богдан Іванович подумав про те, що два ходи тому, він невдало зіграв, іншого разу треба буде відмовитися від такого продовження, а взагалі треба грати сміливіше — він неодноразово картав себе за нерішучість; скраєчку свідомості чомусь виникла думка про доповідь, яку він приготував на післязавтра і яка йому не подобалась, про те, що непогано було б її переробити, але відмахнувся від тієї думки, мов від оси (ще, мовляв, встигну), і знову повернувся до позиції, намагаючись знайти вихід.

Азарт полонив гравців і Богдан Іванович не звернув уваги на телефонний дзвінок, що пролунав незабаром.

— Тату, це, мабуть, тебе, — сказав син-десятиклясник, що підійшов до телефону.

Змалку Богдан Іванович плекав мрію, що син добре гратиме в шахи, але того більше вабив телелік*, особливо ось такі передачі, як зараз, а на щось серйозне в нього бракувало бажання. Богдан Іванович не любив, коли колеги телефонували йому додому, а тут ще й складна партія.

— Алло, — неохоче промовив він, думаючи про позицію і не відриваючи погляду від шахівниці, на

якій Петро Михайлович саме з гуркотом переставляв свого ферзя: "Уперед проти зла однодумно..."

— Данку! — почулося зі слухавки. Богдан застиг. Не те, щоб він зовсім не зрозумів, але так його не називали вже близько 30 років. У глибині його єства щось невидиме зрушилось з місця і стрічка пам'яті, як на магнітофоні, все швидше і швидше розкручуючись, понесла перед ним якісь німі уривки.

Жіночий голос був незнайомий, Богдан Іванович міг би присягнути, але була в ньому якась невловима інтонація, що будила забуті передчуття ("Данко", "Данко" — називала менс лиш... — ні, не може бути...) і він відчув, як у грудях голосно загупало серце і йому забракло повітря. Тамуючи віддих і дивуючись самому собі й несподіваній своїй реакції, Богдан Іванович намагався зрозуміти суть того, що говорилося по телефону.

В уяві стояла програна позиція і якимось примхливо накладалася на це і від того позиція прояснялась, знаходилися вдалі ходи, комбінації, а він ніяк не міг зв'язати між собою ці явища.

— Приїхала Мила, — промовили в рурці.

— Мила, Мила, — в унісон загупало серце (а позиція ставала все кращою): група інститутських товаришів запрошує на зустріч з нею і шерега пішаків рушила з місця на коня чорних.

— Так... так... — говорив він, а уявна позиція щомиті змінювалась, як камінці в калейдоскопі.

— Добре, добре, — видавив він із себе, ще не здаючи собі справи, що ж саме добре: чи що приїхала Мила, чи що буде зустріч, чи що він прийде на цю зустріч, і поклав слухавку...

— Всіх панів до 'дної ями, — виголошував Петро Михайлович, беручи конем слопа, а Богдан Іванович дивився на шахівницю і намагався знову зосередитися, але позиція розпливалася, як хмари на світанку, і замість підіграти Петрові Михайловичу й відповісти взявши коня: "Буржуїв за буржуями будем, будем бить!", Богданові подумалося невідомо звідки взятими словами:

*Якби зустрівся ми знову,
Чи Ти злякалася б чи ні?*

І знову позиція загострилась, закружляли фігури чорних і білих, і він ніяк не міг схопити за кінчика виграшну комбінацію, яка б усе розв'язала: і результат партії, й важливу доповідь, і... приїзд Мили. Намагався спіймати її, а краєчком свідомості думав: в другій партії зіграю не так; доповідь треба буде переробити, додати ось це, а викинути

ось те... А Мила, невже це Мила?... Майже 30 років тому вона виїхала за кордон, несподівано вийшовши заміж за однокурсника—угорця. Чому, чому вона так поспішила?

*Не знаю, як тобі, але мені
Чомусь завжди здавалось,
Що в призабутій нашій провесні
Щось недоказане зосталось...*

впливли в пам'яті неоковирні рядки з давніх студентських літ.

Петро Михайлович співав "Інтернаціонал". Здавалось, справді, на шахівниці тривав останній, вирішальний бій. Та кожний з партнерів знав, що вони ще неодноразово гратимуть десятки партій, позиції повторюватимуться, а рахунок постійно коливатиметься в той або інший бік біля середнього "стонадцять на стонадцять", як часом жартували гравці.

Знову зі стуком переставлялися фігури, вигукувались уривки з віршів, мугикалися фрагменти з маршів та бойових пісень.

"О, ось цей момент треба буде поліпшити", — згадав Богдан про доповідь і зробив черговий хід.

По телевізору закінчувався фільм, дружина почала переповідати гравцям його перипетії (їй потрібно було виговоритись, а в такі моменти вона не помічала, чи слухають її, чи ні).

Богдан Іванович давно вже звик до такої особливості дружини і виробив звичку чуючи голос, не слухати її; Петро Михайлович узагалі навіть не чув голосу, а як і раніше, мугикав собі під ніс, ворухив пальцями, цитував вірші, хапав фігури, знову ставив їх на місце, кидав репліку "та чого ти пішов сюди" або щось подібне.

Чуючи звуки жіночого голосу, Богдан Іванович узявся за ферзя, або, як казав син, королеву, а перед очима в короні світлокаштанового волосся раптом стала Мила — така ж молода, як була тоді, коли вони востаннє бачилися: вже буди при надії, вона проїздом у Києві зустрілася з Данком. Мила, як і тоді, уважно дивилася світлими очима на Богдана і знову впливали нібито геть забуті слова студентського віршика, де "світлокарий разрез твоих глаз" римувався зі словом алмаз. (Тепер Богдан Іванович нікому не кається в римованих гріхах молодости і, заклопотаний щоденними розрахунками в конструкторському бюро, не любив поезії, хоч і не признався собі в цьому.) Подумалося, яка ж вона тепер, Мила, багато разів забута і вперше забута ще тоді ж, в інституті, коли наївна першокурсничка з зеленавими очима закрутила голову Богданові, забута на широких і вузьких, покручених і прямих життєвих дорогах поміж іншими жінками, витіс-

нена іншими подіями, іншими турботами, — і тепер воскресла?

*Колись ви, мабуть, були красивою
У білому платті, в далекому травні.
У вас були очі, як небо, сині
І кроки легкі, як у лані, —***

подумалося знову римою, хоч очі були не такі, а стояли перед ним усміхнені й яснокарі.

Богдан Іванович зробив нерішучий хід і чорні знову перехопили ініціативу. Боже, який я дурень, подумав: треба було рішучіше вторгнутися в гушавину чорних фігур, ближче до короля (а тоді було б сказати тільки одне слово — залишайся зі мною!) — і партія склалася б інакше. Так, Мила залишилася б зі мною, а дитина була б моєю. Оця нерішучість!

Нові сили вводилися в бій. Сутички тривали по всій шахівниці, а в найгарячіше місце поспішали коні супротивників.

*Запрягайте, хлопці, коні,
Коні воронії, —*

прочитував Петро Михайлович, а Богданові раптом стало душно від тихої журливої мелодії, що так пасувала до цієї миті:

*Та й поїдем завертати
Літа молодії...*

Богдан Іванович побачив, що йому загрожує підступний мат і розпачливо піднеслося в душі крещендо:

*Не вернемось, не вернемось,
Немає до кого...*

— Надобраніч, — йдучи спати, попрощався син за усталеною звичкою. Богдан Іванович отямився. Петро Михайлович застиг, схилившись і мовчки дивився згори на шахівницю і тільки пальці обох рук, ворущачись, видавали напружену роботу думки. Партія переходила в ендшпіль, і хоч у Богдана Івановича був зайвий пішак, йому було не легше, бо Петро Михайлович, Богдан знав це, краще грав турові закінчення. Поріділі пішаки, мов роки літньої людини, все ще намагалися шикуватись в шереху, а Богдан Іванович подумки повернувся до телефонного дзвінка:

*Я ухожу. А годы остаются.
Оставшиеся строятся в ряды.
Забвению они не поддаются,
В них память счастья, боли и беды.**

...Ага, доповідь. Є ще змога переробити її, переписати начисто. Ще слово не вилетіло, немов горобець; от партію цю, яка так щасливо для Богдана Івановича розпочалася, вже не вдасться переграти,

щоб використати таку цікаву комбінацію, не доведено нині до кінця.

— Здається, вдається врятувати півочка, — з полегшенням подумав і якась тиха мелодія залунала чи то по радіо (після півночі, Богдан Іванович знав, воно мовчало), чи то в уяві.

—У—гу—у—гу—гу—гу—ууу...

Мелодія була довга і тягуча, як степ, і було в ній доволі й тихої тривожної радості й сумовитої надії й затамованого болю... Богдан Іванович міг би присягнути, що раніше не чув цієї мелодії ні від своєї бабусі, яка рідко співала, але знала багато пісень, ні від тітки, яка запам'яталась йому душевним співом під гітару багатьох романсів, ні в самодіяльному хорі, де студент Богдан часом підтягував якісь пісні і куди його брали тільки за браком хлопців...

Вони зіграли ще одну партію. Богданові Івановичу вдалося таки провести й завершити подібну комбінацію й виграти. але мелодія, то підіймаючись високо, то нижчаючи, весь час звучала в його душі:

У—гу—гу—гу—гу—ууу...

Звучала вона й у сні, коли через усю ніч виділися йому шахові позиції і на другий день, коли він переробив доповідь, а переробивши, відчув задоволення, що йому вдалося все-таки зробити це (як і переграти ту партію)... А мелодія звучала...

* * *

Другого вечора відбулася зустріч групи однокурсників. Мила напрочуд мало змінилася... Вони майже не розмовляли між собою, тільки вона сказала, дивлячись на його сивину, що очі в нього залишилися такі ж самі.

— І скільки в нас багато нез'ясованого! — дала вона і Данко (колишній Данко!) гірко подумав:

*Чомусь завжди здавалось,
що в призабутій нашій провесні
Щось недоказане зосталось...*

А мелодія, тим часом звучала, і Богдан не переставав дивуватися їй, її широті й невідчепності; здавалось, щось співає в ньому незалежно від волі, а він збоку споглядає й дивується. Звучала вона й під час розмов, сміху, і навіть тоді, коли всі заспівали:

*Болить воно та журиться,
Що вернеться весна,
А молодість не вернеться,
Не вернеться вона!...*

Його мелодія не змовкала...

...Милу проводжали на поїзд за північ усі гуртом. І тільки на пероні Богдан, ні, Данко, за 20 хвилин до відходу потяга взяв Милу за руки і всі ку-

дись відсунулись убік, вони залишилися удвох і довго мовчали, немов прислухаючись до того, що билосся й жило в їхніх серцях. Тоді Данко промовив:

— А нез'ясованих питань стало ще більше.

Миля всміхнулася йому і навіть при світлі ліхтарів Богдан побачив її зелені очі й високе чоло, такі ж, як і тридцять років тому. І диво — постала в уяві цілком безнадійна позиція з партії з Петром Михайловичем...

Поїзд рушив. Миля стояла в тамбурі і світила очима. І тут мелодія, яка весь час лунала в Богданові, раптом вибухнула і вивергла з підсвідомости слова, тільки один куплет, що, повторюючись, вибухав раз-у-раз:

*Любив я тебе ще дівчиною,
І люблю я молодицею,
А ще любити буду,
Коли станеш удовицею...*

...Богдан добре не пам'ятав, як прийшов додому, як крутився, не можучи заснути. Тільки перед світанком у голові промайнула думка, вичитана колись у рокованого юнака-поета, "что все на свете — только песня на украинском языке".****

І Данко, ні, тепер вже знову Богдан Іванович заснув.

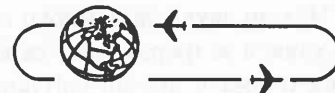
* Тобто телевизор.

** З Миколи Луківа.

*** Наджмі (татарський письменник, 1901–1957).

**** Леонід Кисельов.

**DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED**

2985 Bloor Street West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1
Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ — власник бюро, пропонує клієнтам послуги:

- ☞ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ☞ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ☞ оформлення запрошень для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ☞ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ☞ асекурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ☞ доставка долярів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, Вам завжди буде надана ввічлива та професійна послуга.

ЯК ТАМ у ГРЕЦІЇ

Піднялися на Агору. З неї в один бік було видно рух автостради, дахи і вікна, портик національного музею, в інший, серед густої зелені олив, тамарисків і кипарисів сходи Акрополю, круті скелі пагорба і ракурс Партеону, зрізаний мурами.

Пан Конзакіс — директор музею, прийняв зичливо і дав дозвіл на безкоштовні відвідини музею козаками з України. Просив лише, жартома, не лупати шаблями пам'ятки. Таким чином зекономили \$320.00 на квитках, що були по \$8.00. Щодня Акрополь відвідують близько 50,000 туристів. Після подальших мандрів, ми зробили висновок, що Греція одна з бідніших і найменш розвинених країн Середземномор'я.

Пан Юрій Тимошенко — почесний віцеконсул України, що зустрів нас у цілком пристойній європейській віллі, наданий грецьким мільонером, почесним консулом України паном Ставросом Папагеоргіу, за кавою розповів, що східна Україна краще йде з греками на контакт в галузі бартеру цукру, текстилю і машин на оливки та цегляні заводи. На заході контактів цілком нема. Нікшич сказав, між іншим, що на тиждень реєструє по 15 одружень українок з греками, переважно дуже вродливих дівчат. Є серед них і авантюристки. Найбільше танцівниць. Одна запропонувала прем'єр-міністру Міцотонісу, що заснує готель для українців. Як потім виявилось, — проститутка з Одеси.

* * *

Галя вийшла з автобуса. Серед низьких коротконогих грекинь з великими круглими лицами, під золотавою орифламою водоспаду волосся, вона йшла як Атена Паллада чи яхта під вітрилами. Так, що автобуси і авта минали дещо нерівно.

Увійшла в гарну крамницю і кількома завченими словами пояснила, що шукає працю. На Родосі — колісці ордену Госпітальєрів Івана Хрестителя, такого дива не бачили з часів гаремів Сулеймана Пишного. Власниця радо прийняла її і через 2 місяці Галя вивчила мову і стала компаньйонкою. А там і сина забрала.

Чоловік, з яким 3 роки тяжко працювала на Камчатці, щоб стати на ноги, кудись зник, залишивши їй 1,000 долярові борги і рекитирів, що погрожували розправою. Що ж? Віддала їм всю апаратуру і дещо з одягу. Залишилася знову ні дівка, ні жінка, як і тоді, як по пів року чи на рік зникав у плавання. Пішла за нього, бо був високий, сильний, кучерявий, схожий на грецького героя-олімпійця.

Тепер нею заопікувався голубоокій красень, та так щиро, що його дружина телефонувала і казала, що найме вбивцю, якщо не полишить батька її дітей. От, Галя і втекла від тієї любови в Грецію, на синьоморі скелясті острови і ковчеги з туристами. Вона стала живою реклямою капелюшків Родосу, а голубоока усмішка символом грецької гостинности.

6.11.1995 р.

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel.: (416) 236-2426 Fax: (416) 236-3677

ІНЖ. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази плянування, будови і перевірки більших індустриальних проєктів.

37 Літ Існування

SIPCO (416) **232-2262**
OIL LTD. *Достава Оливи*
Повна 24 годинна обслуга печей

SIPCO (416) **233-4820**
ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ
ТА з ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO

ВІДДІЛ SIPCO OIL

ЩОСЬ ЗИМНО

(Весна на вулиці Павсима Рильчини: кінець епохи перелін)

Допіру всі ми були великі оптимісти, сподіваючись, що ось, отримавши свободу вибору, нарешті, "вийдемо з пустелі". Що зокрема наші літературні метри, масово увійшовши до владних структур, нарешті згадають про саму Літературу та її творців, і тоді вже брат–письменник запанує на волі, забуде про писання "в стіл", про 2–3 години творчої праці на добу в кочегарці, зрештою про свій неспілчанський статус, який формально відкидав його існування на світі.

Втім, подібного не сталося — навіть із запакуванням наших письменників до парламентської світлиці. Може, то були зовсім не письменники? Позаяк уміння виказувати "незаперечні думки" чекаєш радше від працівника домоуправління, аби числа у довідці не переплутав, а не від мистця. А може, ми надто приспішили прагнення широких свобод, адже за 70–річні гріхи п'ятиліткою "державности" не відробишся? Впадеш тут на думку про "сорок років в пустелі", про теперішні письменницькі "мед" та "акриди", відсутність заробітку, тиражів та, власне, читача. Згадаєш також про відновлення права творити на свій страх і ризик, тобто без жодної надії надрукуватись.

З огляду на подібні обставини, а також уважаючи на неможливість почути "абсолютну правду" навіть з парламентської трибуни, не те, що від знегамленого під сучасну пору мистця, важливим при тому уявляється зовсім не писання того останнього, а він сам — як особистість, як потенційна одиниця непідлеглого обставинам культурного процесу, як зрештою вінець творіння Всевишнього, що не видає страхових полісів на повсякденне животіння. Звісна річ, теперішня криза письменницької свідомості — це болючий перехід від імперського розуміння Літератури як "тюрми народів", якого мистець не позбувся з часів "перебудови", до ідеї творити національну державу у Слові. При тому, йому важко зрозуміти, що йдеться не про "територіальну" цілісність нашої культури, закрити для діалогу з рештою світу, а саме про цілісність національну, тобто геокультурну — нам конче потрібна власнопідметна ірредента в усіх сферах буття.

Повище згадану заскоченість совкового мистця утвореною кризою трохи пом'якшує постперебудовчий синдром. Як стає бачити, реальність, зображена засобами соцреалізму, у масовій свідомості стала сприйматися як ностальгійне "старе і добре минуле" нехай і з фальшивою патетикою на вустах героїв, але також і з дешевою ковбасою поза тим — отже, повного відторгнення совєтської культури зі зміною політичної надбудови не відбулося. І то не лише тому, що побутово беручи, більшість нашого люду все ще живе при соціалізмі. Виявилось, що запропонована навізамін "національна" культура була вельми і вельми однобока. Звичайно, творена не самою лише постмодерністською "новою літературою", але також і "прозрілими" мистцями з кола колишньої номенкля-

тури, вона вже відпочатку добряче просвітила нас в сенсі політики, громадянської позиції тощо. Багато писалося красного про спаплюжену історію, занапащену країну, скривджену особистість. Відтак при тій відроджувальній розмові край мало йшлося про таку любі пересічному споживачеві реалії: про дружбу, любов, трудовий подвиг і т. ін. Натомість у ставленні до "національної" літератури, твореної сучасними авторами, дається помітити суміш кепкування, подиву і ніяковости. Таким чином утворилася своєрідна синтеза культур, в якій задіяні і мистці, і споживачі їхньої творчости. Багато хто з них нині відчувається вельми незатишно, адже все життя доводилося відштовхуватися від совєтської "родіни", коли все написане гуркотіло в друк, а вже тепер, коли її зрапта висмикнули з–під ніг і з письменницької "шухляди" нема чого пред'явити нащадкам...

Що ж до відживлених на "перебудовчому" повітрі "національних" мистців, то скидається на те, що на якомусь періоді вони зрадили свою правоту, своє дисидентське світобачення і то не обов'язково заради "лакомства нещасного", а іноді просто купившись на можливість "вільного мікрохвону", біля якого одразу виявили власну позаконтекстуальність. Вони зі щирого серця хотіли, щоб було "як краще", проте як краще — відали зовсім інші і те знаття не завжди співпадало з "національними інтересами" дисидентів. Тоді ж їм здалося, що їм нема місця за нових часів, що суцільна комерціалізація цілком закономірно відтісняє усіх ідеалістів на другі ролі, після чого лишається жалкувати за власною невчасною сміливістю нав'язувати країні незрозумілі їй цінності. Колишні провідники усього "буржуазного" та "модерного", вони зненацька виявилися далеко в стороні від загального руху сучасного мистецтва, який тепер сповідує руйнування культури як будівничий концепт. Визнавши себе представником тієї культури, вони спромоглись лише на зливу нарікань на свою адресу, отож і намагаються нині підмінити битіє своїх текстів власним фізіологічним існуванням.

Починалася чергова "офіційна" епоха нашого Відродження з напівкрамольних "Меча Арея" та "Людоловів", продовжувалася молодечими "Житієм гаремним" та "Рекреаціями", а завершиться, здається, вже народним славнем "Стіморолу". Віфлеємську зірку примарного українського щастя, що світила нам крізь усі концтаборні хмари, нині надійно заступила відлітаюча у реклямний вирій зграйка нових сортів жувальної гумки, за якою зачаровано тягнеться "нове покоління". Високий рейтинг жалюгідних по суті відправ — останне в часі досягнення колись упослідженого ринково–демократичного гендлярства, яке нині привселюдно повертають до храму культури.

Тотальне захоплення "незалежністю", "суверенітетом", "калінонькою" та "пшениченькою" вже

пройшло і вчорашні фаворити читацької аудиторії рік за роком наवरстують втрачені позиції. Адже там "про любов"... Нікого з колишніх наших міготворців-патріотів вже не зустрінеш на площі а мегафоном — всі вони, здобувши політичний капітелєць, переймаються зовсім іншими справами на "вибореному" місці новітньої номенклятури. Край дороги гуртуються здебільша ті з них, чийм самотнім талантом завше був і буде перепродаж у підземнім переході розсипних цигарок. Здається, всі давно зрозуміли, що статус людини (навіть вже національно свідомої) не міняється в умовах Системи (навіть оновленої). Гральні фішки лише про око пострибали у до болю знайомій руці та й лягли собі по-старому: гроші до грошей, злидні до злиднів, яблучко до яблуньки, а бутерброд маслом вниз. Директорський син став директором, генеральський — генералом, а колишнього зека знову загребли за безплатний поїзд трамваем. Большевики свого часу довели всьому світові, що змінити будь-яку систему можливо лише знищивши попередні правлячі кляси. Щоправда, існує також інший лад, в якому кесарю віддається кесарева, а вже слюсареві — решту з того, втім такий устрій буває недовговічний і за умов усе-світньої "демократії" закінчується Нюрнберзьким трибуналом.

Віддавна знати, що і мистецтво, і гроші — як дві найбільші симуляції у світовій історії — завше потребували одного, а саме — такої влади, яка б своїми жєстами підтверджувала несхитність еквівалентного та символічного обмінів. Відтак недовіра автора сих рядків до заангажованого у владних структурах теперішнього письменства походить не з природної його аполітичності, а з уповні вистражданого переконання, що політика в Україні геть відсутня. Займатися нею нині можуть хібащо ті, хто протягом усього свого життя утверджував т. н. соцреалізм, тобто описував створену компартією "реальність", а не існуючу в країні дійсність. Вони і нині закликають нас примкнути око на те, що сьогоднішня криза аж ніяк не ідеологічна, а скорше системна: саме з її малочисленних складових (опозиційних чи фракційних) і дозволено нам вибирати тепер. Від того нашого "вибору" усе-владна партія Номенклятури аж ніяк не постраждає — лише виявить неблагонадійних. Шукати ж "прозрілому" письменникові у її наскрізь корумпованій чолівки за співчуттям до "національної ідеї" так само безглуздо, як питатися справедливості в мафіозно-кримінальних угруповань. Нація та Батьківщина для тих панів — їхня кишеня. Діяспорні інвестиції укупі з т. н. національним капіталом настільки слабкі й несуттєві, що без державної підтримки не можуть зарадити нічим — задля переведення потрібної політики до влади в країні мусять прийти нові сили.

Дієвість згаданих національних заходів може бути відчутна лише за умов усезагальної, інтегральної зміни суспільних традицій, тобто тоді, коли нарід усвідомить, що він аж ніяк не є суспільством, а уявляє собою конкретно-історичний стан етноса і заслуговує на власну культуру. Простеньким вирахуванням марксисту з основ ринкової економіки та перекодуванням імперських мітологом в ідеології при тому не відроби-

тися. Лише після переведення ґрунтовної Реформації, яку в недалеких роках вже відбули Іспанія, Італія, Японія та Німеччина, і яку вповні пізнала й Україна в часі національної революції 20-их рр., виникають можливості побудови реального цивілізованого суспільства.

Комуністичний режим, принизивши мистця, зробивши його елементом якогось монстума, що без душі і цілі, примусивши обертати слова на речі і бути "більше, ніж поетом", відкинув країну нашої Культури далеко назад. Знищивши рямці поміж поняттями "громадянин" і "поет", він, таким чином, відминив саме розуміння культурної верстви. Теперішня "демократія", що прийшла на зміну тоталітаризму, не спроможна зарадити тому відродженню, позаяк має лише два полюси політичних інтересів: клясичні "спроможність верхів" і "неспроможність низів". А це вже не демократія, а суцільне лицемірство, сповідуючи яке, мистець лише відволікає народню увагу від правдивої ситуації, що потребує революційних змін та обслуговує правлячу верхівку з її власним баченням "реальності". Тобто, знову творить накинутий йому згори "резлізм".

Як би там не було, але сучасному мистцеві слід, нарешті, згадати, що він існує, животіє, жебракує чи втішається привілеями не за советів, не за демократів чи націоналістів. Що живе він не у XIX чи XX столітті — він живе і творить перед Богом. І тому варто визначитися, для чого він працює: для себе? для вічності? для Бога? Якщо задля заробітку, тобто, щоб дівчата в метро пізнавали — тоді все дозволено. Якщо ж для решти іншого, то у такому разі йому не слід забувати, що затишно мистецтві на його землі не було ніколи; не бачити ніяких натяків на те, що сьогоднішня ситуація таїть у собі менше загрози, ніж будь-яка ситуація в минулому. Загалом же важко назвати один день у пам'яті нашої стражденної культури, коли б вона перебувала у повній безпеці. Так очевидна ситуація аніскільки не змінилася навіть з набуттям Україною "незалежності" — як колись, так і тепер мистцеві важко зберегти власну цілісність та врятувати свою душу.

310142 Україна, Харків-142, вул. Блюхера, 62, пом. 30

**Іван
ФІРЧУК**
B.A., LL.B.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у
Bloor West Village
2 Jane Street (at Bloor), Suite 205
Toronto, ON M6S 4W3
766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство
Приймає також у вечірні години та вихідні дні!
Перші півгодини консультації – БЕЗКОШТОВНО!

В. ПОСТРИГАЧ — у ГУСТІМ ТУМАНІ ЗАБУТТЯ...

За останні роки Україна, а разом і Волинь, повернула собі десятки прізвиськ синів і дочок, які віддали своє життя за віттар свободи і незалежності рідної землі, імена яких зникли, здавалось, на віки, в густім тумані забуття.

Сьогодні прийшов час повернути з того забуття ще одну людину, яка душею і серцем любила Волинь, Україну.

Ім'я її — Володимир Остапович Постригач: поет, журналіст, юрист, вчитель, довгостроковий бранець комуністичного ГУЛАГУ.

За панування червоного чортополоху його ім'я кинуте в забуття, опльоване новітніми Юдами з роду безбатченків, які, навіть, незадовго до смерті Володимира точили його кров, розпинали його душу. В своїй ненависті до України і її героїв, ці червоні Каїли обплювали чесне ім'я українського патріота — Володимира Постригача, забуваючи євангельське "якою міркою відмірюєш іншому, такою відмірюють і тобі".

Хто ж він, Володимир Постригач насправді?

Повну відповідь на це питання дають документи Держархіву Волинської області та зібрані автором серед рідних і знайомих поета-патріота, редактора газети "Український голос", що видавалась в Луцьку.

Володимир Постригач, або як його ніжно називали батьки і друзі "Дзюнік" (Володзюнік) народився 13 червня 1909 року в місті Львові, в родині відомого українського адвоката Остапа Постригача, де крім нього була ще дочка Марія. Його мати Амалія — щира українська патріотка, громадська діячка, дала своїм дітям велику любов до Бога, своєї української православної церкви, рідного народу.

Володимир від народження був всесторонньо обдарованою дитиною — рано проявив свої здібності поета, маляра, різьбара, тонкого знавця народних звичаїв і обрядів, душа якого горіла непогасним вогнем до України, віками уярмленого свого народу.

Спочатку, коли батьки проживали у Львові, Володимир навчався в українській гімназії ім. Маркіяна Шашкевича, а з переїздом до Тернополя, продовжував освіту в Тернопільській українській гімназії. В тій гімназії його однокласниками були: Ярослав Стецько, Євген Левицький, Володимир Сеньківський й інші відомі українці, які пізніше загинули за волю України.

Володимир Постригач 1927 року блискуче закінчив гімназійний курс і хоч під час навчання поетична муза дивувала тих, хто мав можливість його чути, на наполягання батька, молодий хлопець поступає на правничий факультет Ягеллонського університету в Кракові.

Володимир Постригач.
1927 р.

Ще в гімназії бере він активну участь в українському підпіллі, допомагає українським патріотам в боротьбі проти польського шовінізму, який засіяв на українських окупованих поверсальською Польщею землях. У Кракові Володимир Постригач поєднав навчання в університеті з підпільною боротьбою, де він разом з іншими молодими членами ОУН підготовляв ґрунт для майбутнього воскресіння України.

Ягеллонський університет з його багатющою бібліотекою став для Володимира тією духовною скарбницею, з якої впродовж всіх років навчання, черпав він для себе знання про славне героїчне і трагічне минуле рідного народу, його неоціненну духовну мистецьку спадщину. Вже тоді під час навчання, остаточно сформувались його різнобарвні таланти: поета-художника, науковця, журналіста, перекладача, виробив характер патріота-борця.

Тут, у Кракові, зустрів він свою майбутню дружину Галину Просвинську. Галина народилась 11 березня 1910 року в містечку Колки, в родині свідомих українців Антоніни й Прокопа Просвинських.

По закінченні гімназії Галина поступила до торгової школи при Ягеллонському університеті і випадково зустріла "...молодого, з дивовижно розумними очима, наповненими теплом і любов'ю, Володимира Постригача". Палке кохання Володимира і Галини не затьмарило їм очей, не зробило сліпими їх душі, навпаки, їх велике кохання, якому судилась довга дорога розлук, мук і страждань, було впродовж майже 60 років тим випробуванням, в якому жила справжня щирість і спорідненість душ.

З Кракова молодята переїжджають на Волинь, але адвокати-патріоти тут не потрібні, бо польський окупант прагне вбити без всякого заступництва українську душу. Володимир Постригач заробляє на хліб своїм мистецьким талантом маляра, різьбара, писанкаря, майстра плетіння з лози і солюмки.

По смерті батька, Володимир і Галина залишають Волинь — "незабутню країну славетну" і переїжджають до матері у Тернопіль, де вперше ім'я поета Володимира Постригача стає відомим в Галичині. Тут, в журналі-збірнику "Чар-зілля" (Євшан), надруковано великий цикл його ліричних поезій "Тебе нема, в журбі німій душа моя палає..." Володимир був неперевершеним поетом-ліриком і виливав його цілющий бальзам в рядки поезій. Його інтимна поезія — це плач душі за бездитинним коханням, за неможливістю побачити себе в дітях і онуках.

У вересні 1939 року червоні "визволителі" вламуються в Західну Україну. На початку, "старші брати"

заманюють західних українців черствим пряником, пізніше в руках "визволителя" бачить українець важкий московський батіг. За документами архіву простежуємо життя подружжя Постригачів у "визволеному" Тернополі: Володимир — юрист-консулт в облспоживспілці, дружина Галина тут же — бухгалтер.

Кривава рука НКВД, що розв'язала нечуваний досі в історії терор, скосила вже при кінці 1940 року майже весь юний національно-свідомий цвіт в Галичині. Над молодим подружжям нависає загроза арешту і знищення, тому однієї ночі Володимир і Галина залишають хату матері і тікають на Волинь. В Софіївці, що на Горохівщині, добрі люди переховують їх аж до початку німецько-радянської війни. Коли червоні перед нацистами ганебно втікли на Схід, наповнивши великі ями замордованими напередодні в'язнями Луцької тюрми. Володимир і Галина приїжджають до нашого міста і поселяються на вулиці Яровицькій, 14. Обоє стають активними членами відродженої "Просвіти". На початку вересня 1941 року Володимир — завідувачий відділом соціального забезпечення Луцької міської управи (ф. Р-І, оп. І, спр. 83, арк. 102), активний в українському житті. В тому ж місяці, ще до приходу нацистської цивільної адміністрації, Луцька міська управа заснувала свій друкований орган "Український Голос", а редактором його став відомий вже в Західній Україні Володимир Постригач.

Підшивка того часопису зберігається в Держархіві Волинської області і кожен, хто забажає переконатись у справжньому характері Володимира Постригача, знайде в ній лише соту частину макового зерна для Кесаря, всі інші друковані матеріали — глибокопатріотичні і національно-свідомі.

Пізніше його опоненти-безбатченки з червоних журналістів, звинувачуватимуть редактора "Українського Голосу" в нацистському колябораціонізмі, нині ж вони самі зовсім "забули" про свій справді злочинний червоний колябораціонізм.

Лише неповних 5 місяців, з вересня 1941 по січень 1942 року, газету редагував Володимир Постригач і саме за любов до України його зміщено з посади редактора, нацистськими цензорами. В одному зі своїх листів до мене, тодішній наступник редактора "Українського Голосу", теперішній Митрополит УАПЦ в Західній Європі Блаженніший Анатолій (Дублянський) писав: "З приходом до Луцька німців у червні 1941 року по короткому часі я залишив працю в музеї, бо мене було покликано до праці в зорганізованому членами ОУН обласному управлінні, на заступника керівника позашкільної освіти. Коли ж прибула німецька цивільна гітлерівська влада, вона розігнала наше обласне управління і мене було запрошено на викладача історії в старших класах нововідкритої української гімназії. Але гітлерівці по кількох місяцях закрили нашу гімназію. Я опинився без праці і тоді редактор місцевої української газети "Український Голос" — Володимир Постригач, запросив мене до праці в редакції. Десь весною 1942 року у нього зайшов конфлікт з цензором і той, взявши нас обох, повів до гебітскомісара і сказав йому, щоб він звільнив

редактора В. Постригача, а призначив мене. Я почав рішуче відмовлятися, але гебітскомісар загрозив мені, якщо я не погоджусь, то мене накаже арештувати. Я змушений був погодитись..."

Аналізуючи часопис "Український Голос" під редакцією Володимира Постригача, знаходиш десятки цінних статей, що допомагали виховувати приспану чисельними окупантами національну свідомість. Саме тут знаходимо надруковані на Волині і збережені для майбутніх поколінь його високопоетичні дивоквіти: "Зима", "Осінь", "Різдвяне", "Україні", "Захлиналась кров'ю дика лють тирана" й інші.

В липні 1942 року до Луцька прибула знаменита капела бандуристів з Києва під орудою Григорія Кистастого. Її гаряче вітали на Волині. Володимир Постригач, який тоді був поза редакцією, але час від часу на сторінках часопису друкував свої поезії, помістив в "У. Г." 9 липня 1942 р. під враженням відвідин концерту капели бандуристів вірш "Під гомін бандури" з двох розділів: "У червоному ярмі" та "Своїм Богом". В другому знаходимо кришталево чисті і глибокомистецькі поетичні рядки:

*Торкнулись струн розкуті руки,
Як сонце трав в розквітлий день,
І понеслись могутні звуки
Забутих, думалось, пісень.*

Перегукуючись з мистецьким співом бандуристів, автор закликає пильно берегти мистецьку скарбницю народу, його духовне життя...

*Щоб не пропала і хвилинка
В густім тумані забуття,
Щоб не пройшли безслідно мимо
І світлі й прокляті літа.*

Не знав тоді поет, що не хвилини, а довгі-довгі роки, майже все його життя і творчість, покриються червоним туманом забуття. Останнє число "Українського Голосу" за 22 січня 1942 року, редаговане Володимиром Постригачем, помістило його чудовий вірш "Україні". Слова того вірша були викликом і попередженням окупантові про неминучість воскресіння Матері-України.

*О, скорбна мати, Україно,
Багата скарбом буйних піль
І славою, що з-під руйни
Блищить крізь сіру, вогку цвіль.*

*Твоє лице смагали бурі,
Життя йшло в вирі хуртовин
І дні вліталися похмурі
В мережу радісних хвилин.*

*Хоч горді дочки, як спартанки,
Синів проводили в похід,
Тобі судилась доля бранки
Під тягарем чужих побід.*

Далі автор впевнено констатує, що...

*Та все ж нестримано і вперто
Ти гордо тіялася у вись
Бо вірила, що з крові й жертви
Розквітне слава, як колись.*

Україна воскресла вже після смерти поета-патріота, але його поетична і мистецька слава так і залишається перебувати в густім тумані забуття.

На сторінках часопису знаходимо глибоко наукові статті Володимира Постригача з народних звичаїв, традицій, побуту. Такі його статті, як: "Різдвяні думки", "Український Свят-вечір", повертають нас до давніх релігійних звичаїв нашого народу: "Різдво, — писав він, — повинно бути для нас святом відродження й ще більшого загострення всіх наших духовних сил та народження нових великих поривів, які б не шукали для своєї експансії космічних просторів, а знаходили реалізацію на нашій відвічній землі."

Німецьке гестапо хотіло знищити поета-патріота, але любляча дружина вирвала його з холодних обіймів смерті. А коли німці залишили Волинь, Володимир Постригач відмовивсь залишити рідну землю, хоч знав, що чекає на нього від двоногих червоних звірів. Енкаведисти забирають його в селі Нивки Золочівської Демидівського району на Рівненщині, де Володимир з дружиною працювали вчителями у місцевій школі.

А далі 10 років комуністичних концтаборів в Норильську й Тайшеті. Рабська праця, голод, холод, хвороби щоденно косили тисячі в'язнів. Володимира Постригача врятував тюремний лікар.

Його вірна дружина Галина Прокопівна 1948 року переїхала зі своєю названою мамою до села Дерно. Її високі знання кількох іноземних мов дали можливість викладати в місцевій школі, але всюди суше око НКВД-КГБ пильно наглядало за свідомою українкою, дружиною політичного в'язня.

В 1956 році, після відбуття ув'язнення, Володимир приїхав в Дерно і тут поселився в маленькому шкільному будиночку, а з часом, почав викладати в майстерні, в школі. Не полишила мистця і поетична муза. Він продовжував писати вірші, перекладати з іноземних мов, яких декілька він знав досконало. Ще під час навчання в гімназії, Володимир робив поетичні переклади з латинської мови, за що вже тоді отримав ряд нагород і визнання. Багато переклав народних пісень на польську мову та перекладав твори Міцкевича, Словацького, Гайне й інших. Всі його писані поезії, переклади таємниче зникли після його смерті і невідомо — в руках друзів чи ворогів — опинилась творча спадщина мистця.

Найщирішими друзями аж до самої смерті Володимира і Галини Постригачів в Дерному були: Ніна Костянтинівна Супоніна родом з Чарукова та заступник директора по господарській частині Дернівської СШ Олексій Денисович Кошманюк.

Весняного сонячного дня в квартирі Ніни Костянтинівни в Дерно слухаю її розповідь про незабутнього Володимира Постригача.

"Наша дружба з Галиною і Володимиром розпочалась ще до війни в с. Чарукові, а в Дерно ми завжди були разом, — каже моя привітна співбесідниця, — бо нас єднала велика любов до України, нашого народу. Володимир мав дивовижний талант поета, художника. Його ліричні вірші нагадували чарівну музику, яка лилась з його щирої душі, вікнами, якої були прекрасні, лагідні, розумні очі..."

В Дерно Володимир Постригач продовжував писати вірші, протестував своїми листами-зверненнями проти свавілля і русифікації, залишався під пильним наглядом цілої зграї кагебістських агентів, яких навчився відрізняти від чесних і порядних людей.

Невеличкий будиночок Постригачів в Дерно, по якому вже зникає й слід, нагадував мистецьку скарбницю, в якій руками господаря було виготовлено з дерева, соломи, лози, металів десятки цінних предметів мистецтва. Але найбільше було поезій. Великий зошит зберігав всі поетичні дивоквіти Володимира, який по його смерті опинивсь невідомо в чіях руках.

Концтабори Сибіру, переслідування і страдницьке життя вічного бранця надломали здоров'я Володимира. Почала слабнути і губити зір Галина Прокопівна. Найбільшим бажанням подружжя було померти в своїй хаті, але доля судила інше.

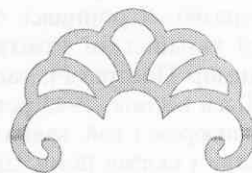
Восени 1989 року зовсім хворих відвозять до лікарні в селі Тростянець. Всі турботи про побут і лікування Постригачів беруть на себе племінник Галини Прокопівни, завідуючий аптеки Микола Михайлович Шевчук та його дружина лікар-терапевт Галина Матвіївна. Незадовго перед смертю Постригачів хвороба скосила і Миколу Михайловича та всі турботи лягли на плечі його сина Юрка з дружиною Галиною. Юрко і Галина — архітектори, мають тонке відчуття краси, в тому числі й поезії. Під час нашої зустрічі вони розповіли про останні дні життя Постригачів.

— В останні роки тато і мама часто їздили в Дерно, допомагали в немоці й злиднях. Ми також приєднувалися до них, білили хату, садили огорог, прали одяг. Дуже любили слухати Володимира Остаповича, коли він читав свої поезії, розповідав про дні далекої молодости. Володимира Остаповича і Галину Прокопівну восени 1989 року відвезли з Тростянця в Мильці до будинку перестарілих і інвалідів, що розмістився в колишньому Свято-Миколаївському монастирі, вбудованому князями Сангушками. Тут 2 грудня того ж року помирає Володимир Постригач, а через дві неділі 16 грудня обривається й життя Галини Прокопівни. Поховали ми їх на кладовищі в Гаразджі, в секторі номер 65. Поставили скромний пам'ятник..."

Сидимо в хаті на вулиці Гірній в Луцьку, де живуть Галина Матвіївна з сином Юрком і невісткою Галиною. Галина Іванівна показує мені чисельні фото Галини і Володимира Постригачів, листи гімназійних друзів, в яких так багато згадок про "Дзюніка".

Так, довгий час Володимир Постригач був у забутті, його поезій, мистецьких творів не було з нами, але нині, в незалежній Україні, якій все своє життя і талант віддав мистець, маємо знайти його твори і місце для нього в своїх серцях і своїй пам'яті.

*Володимир РОЖКО,
історик-архівіст, м. Луцьк*

ЕПОХА МИКОЛИ КОСТОМАРОВА

*Є найбільша наука, яка потрібна кожній людині.
Ця велика наука — пізнання самого себе і пізнання
домагань нашого духа, — Духа Божого, що живе в нас.
(Г. С. Сковорода)*

Епоха історії України, в якій довелося жити і творчо працювати Миколі Костомарову, асоціюється в нашій свідомості більше з бурями і завірюхами, ніж з погідними днями. Тому ця епоха вимагає глибокого пізнання, ґрунтовнішого дослідження, вивчення закономірностей тодішніх подій, людей і атмосфери. Пізнавши цю хвилюючу епоху, а зокрема життя і творчість Миколи Костомарова, пізнаємо те місце, звідки тягнуться нитки нашого буття, образ української і загальнослов'янської культур.

Пізнавати М. Костомарова з його праць — означає пізнавати історію велетнів нашого духу, специфіку українську, характер народу, його ментальність. Все це спонукує до аналізу і осмислення нашого національного внеску в розвиток слов'янської і загальносвітової культур.

Минулого року виповнилося 110-ліття від смерті М. Костомарова, а в наступному році припадає 180-річчя від дня його народження. Цього ж року виповнюється також 150-річчя від заснування ним Кирило-Методіївського Братства та видання програмової книги під заголовком "Книги Битія Українського Народу".

Микола Костомаров народився 16 травня 1817 р. в селі Юрасівці Острозького повіту, на Вороніжчині. Батько Миколи був дідичем-росіянином, а мати кріпачкою-українкою. Саме мама своєю ніжністю зуміла прищепити хлопцеві найкращі риси людського характеру, а в першу чергу палку любов до рідного краю і свого народу. Микола від наймолодших років виявляв велике зацікавлення до науки. Закінчивши елементарне навчання, вступив до воронізької гімназії. Батько допоміг фінансово, щоб син в 1837 році закінчив Харківський університет. На завершення своїх студій Микола написав першу свою магістерську дисертацію п. з. "О причинах и характере Унии в Западной России" (1842). Ця праця викликала різкий протест з боку церкви і влади та була недопущена до прилюдного захисту. Тоді наш майбутній учений був змушений написати другу п. з. "Про історичне значення народної поезії", яку захистив 12 січня 1844 року. Ця праця дала йому змогу стати вчителем історії. Працюючи вчителем в Рівненській гімназії, М. Костомаров старанно вивчив добу козацтва та взагалі історію України і переїхав до Києва працювати педагогом в гімназії та в Інституті благородних дівич. Праця в Києві уможливила йому познайомитися з багатьма джерельними матеріялами. Його творчий доробок багатогранний і в історії українського письменства надзвичайно вагомий. Він писав про слов'янську мітологію, про початки християнства, йому належали твори "Князь Володимир Мономах і козак Богдан Хмель-

ницький", "Смутний час Московської держави", "Бунт Степана Разіна", "Історія Новгород, Пскова і В'ятки" та інші. Він виявив чималу кількість документів до історії України, які згодом публікував в "Основі" і в інших часописах. У його творчості видне місце займає монографія "Іван Сверговський — український гетьман XVI ст.", "Боротьба українських козаків з Польщею в першій половині XVII ст. до Б. Хмельницького", "Гетьманство Виговського", "Руська історія в життєписах її головніших діячів", яка була перекладена на німецьку мову. Взагалі тогочасні німецькі вчені називали Костомарова найвидатнішим істориком слов'янства.

Не можна не згадати серед численних праць Костомарова й таких, як: "Руїна", "Мазепа" й "Мазепинці", "Петро Могила", "Русько-польські вельможі", "Матеріяли про Коліївщину", "Останні роки Речі Посполитої".

Він користав не лише з староукраїнських джерел, але також з чужомовних. Докладно володів мовами: латинською, грецькою, італійською, вільно користувався англійською, французькою і майже всіма слов'янськими. Це була сильна індивідуальність, — український патріот, авторитетний вчений, високо освічений, розумний і зрівноважений політик. Мав відвагу оформлювати непопулярні погляди, протиставитись усьому, що на думку вченого було шкідливим для його народу. Опрацьовував різні питання історіографії, політично-державної думки, а найголовніше — не вагався підняти питання української державности, що виявилось в його праці "Книги Битія Українського Народу". Жодна з його книжок не мала такої популярности і такої ваги, як "Книги Битія".

М. Костомаров був визначним педагогом європейського типу, знавцем теології, прозаїком, поетом, публіцистом, фольклористом, етнографом, драматургом, критиком і перекладачем в одній особі. Це була людина всесторонньо обдарована талантом і не дивно, що вкортці він став ад'юнктом-професором Київського університету.

Він відстоював і твердо домагався навчання української мови в школах. Сам збирав українські народні пісні, які разом з Д. Мордовцем видав у Саратові п. з. "Малоруський літературний збірник". Рецензував збірник виданих пісень М. Драгоманова і В. Антоновича. Рецензував твори Шевченка і в празькому виданні "Кобзаря" надзвичайно високо характеризував Т. Г. Шевченка як людину. Костомаров перекладав твори Байрона, Шекспіра, грецькі пісні, твори чеські, польські, німецькі та з багатьох інших мов на українську мову.

Оцінюючи поезію Костомарова, Іван Франко в "Нарисі історії українсько-руської літератури" писав: "Було в тих віршованих творах дещо відмінне від усіх сучасних українських творів, щось енергичніше, хоч здержане." (стор. 115) До його драматичних творів належали: "Сава Чалий", "Переяславська ніч", "Загадка" та інші. На прозовий доробок Костомарова складаються твори: "Сорок літ", "Казка про дівку-семилітку", "Лови", "Торба", "Черниговка", "Холоп", "Рампа" та ряд інших.

В історика Д. Багалія Костомаров займає поважне місце в "Історії міста Харкова", спеціальний розділ, присвячений також: Метлинському, Срезневському, Потєбні.

Працюючи професором, М. Костомаров мав сприятливу нагоду ширити освіту серед студентства, а також широкого занайомства з провідними діячами тодішньої України. Він познайомився з Шевченком, Кулішем, Навроцьким, Білозерським, Гулаком, Марковичем та іншими і в січні 1946 р. заснував Кирило-Методіївське Братство, що ставило своїм завданням перебудувати суспільство на засадах християнського вчення про справедливість, свободу і братерство, об'єднавши всіх слов'ян у федеративній державі, в якій провідну роль мала відіграти Україна. До складу "Братства" входило біля 100 членів. Всі братчики оперли свою програму на його "Книгах Битія Українського Народу".

У 55-му параграфі Костомаров детальніше описує історію слов'янських народів. Про Україну описи починаються з 70-го параграфу. Тут багато уваги приділяється підступності Польщі до України. Далі Костомаров описує добу Козацької Держави, аналізує причини її занепаду. Ось його пророчі слова з "Книги": "...І встане Україна зі своєї могили і знову озветься до всіх братів Слов'ян, і почують крик її, і встане Слов'янщина..."

Промені надії й доброї волі на всеслов'янську співпрацю раз-у-раз пробиваються крізь параграфи "Книг Битія". Костомаров стверджує, що відгомонам народоправих ідей Запорізької Січі є польська конституція, що була ухвалена 3-го травня 1791 р., згідно з якою польська шляхта вже виявила готовість поширити волю й на інші стани суспільства. Костомаров бажав, щоб слов'яни замирилися між собою на базі Христової науки й не нищили себе взаємно.

Ідеологія Кирило-Методіївського братства включала в собі два принципи. З одної сторони принцип самостійності України, а з другої — принцип об'єднання всіх слов'янських народів на базі повної рівності і самостійності кожної нації. Для поширення ідей "Братства" був відряджений за кордон Микола Савич, Пантелеймон Куліш та інші, яких завданням було зацікавити ідеєю братчиків не лише слов'янські народи, але також інші. Розпрацьовувано різні відозви і повідомлення. Знаменною була відозва до росіян і поляків. Вдалу характеристику про цю історичну подію написав Роман Лебеденко п. з. "Український Папєславизм" і помістив в газеті "Свобода" за 7-го грудня 1979 року.

Надзвичайно цікаву статтю на цю тему п. з. "Політичне значення "Книг Битія Українського Народу" ("з підзаголовком на слова Вольтера "Україна завжди хотіла бути вільною") помістив д-р Ол. Соколевич в журналі "Вісник" за серпень-вересень 1953 року. Багата є література, в якій чимало вчених дослідників висловлюють свої погляди на "Книги Битія".

Проф. Володимир Янів з нагоди 140-ліття "Братства" помістив в "Науковому збірнику" т. XI УВУ, Мюнхен 1988 р. на 106 ст. свою працю п. з. "Візія теократичного громадянства в "Книгах Битія", в якій дає глибоку наукову аналізу твору і діяльності "Братства". Цю тему опрацював детально наш великий історик Михайло Грушевський в книзі "З історії релігійної думки на Україні".

Про поставу і творчу вартість Костомарова говорить його лист до редакції журналу "Колокол", що його видавав Александр Герцен у Лондоні. Цей журнал часто поміщував дискусії між польськими і російськими революціонерами про долю народів, які знайшлися в імперській займанщині. В журналі "Колокол" No. 61 за 15 січня 1860 р. був лист Костомарова п. з. "Україна", де між іншим читаємо: "Дозвольте на повний голос передати вам наші задушевні переконання. Більшість російської і польської публіки звикли не вважати нас окремим народом... і взагалі ставити наші особливості в ряд провінційних відтінків то російської, то польської національностей." На закінчення свого листа Костомаров подає плян розв'язання національних питань в російській імперії та закінчує його такими словами: "Нехай же ні росіяни, ні поляки не вважають своїми земель, заселених нашим народом."

Численні листи Костомарова мають надзвичайно цінну вартість. Досить згадати "Листування Костомарова з харківськими громадянами про видання народних книжок", що було поміщене завдяки І. Житецькому в журналі "Україна" кн. 3, 1925 р. В лютому 1863 р., в листі до Гнилосерова Костомаров висловлює подяку за влаштування концерту, дохід з якого має бути використаний на видання українських книжок і закликає продовжувати цю справу, пишучи: "Протягуйте, панове діло, що ми старі почали, кохайте, зрощайте ту ниву, що ми колись... орали та засівали, любіть щирим серцем народ свій..."

Ці знаменні слова голошені тоді, коли появився указ Валуєва в 1863 р., який забороняв українське письменство і ширив деморалізацію. Костомаров своїми працями випереджував епоху, глибоко усвідомлював трагічний стан України під московським пануванням і добачав неминучість боротьби за національні права.

М. Грушевський у своїй "Історії української літератури" дуже влучно описав відчуження і забуття українською інтелігенцією державницьких традицій княжої доби і Козацької України. Він писав як життя добровільно збіднювалося, асимілювалося до чужих панівних верств. Справді, цього погною не бракує і в наші дні в Україні і в діаспорі.

М. Погодін писав про Костомарова, що він знаходить благоприємні вислови для всіх, крім Москви.

ЦЕ ВІН ПІДКЛАВ і ПІДПАЛИВ БІКФОРДІВ ШНУР...

(До першої річниці смерті О. Гончара)

Україна, а зокрема її найкращі патріоти пережили нечуване в культурному світі беззаконня. В заповіді з 1876 р. царя Олександра II, сказано: "Могутність Росії основана на єдності держави, а тому, все, що може хилитися до порушення цієї єдності і до відокремленого розвитку народностей, є для неї згубним і не може бути дозволеним." (Дивись, Савченко "Заборона українства 1876 року", 1930, стор. 113.)

Костомаров був закоханий в польку Аліну Крагельську. Весілля їхнє мало відбутися 30 березня 1847 року. На цьому весіллі головним старостою мав бути Т. Г. Шевченко. Однак, через арешт братчиків разом із Костомаровим, весілля не відбулося. Коли Костомаров перебував на засланні, мама віддала Аліну за поміщика. Щойно в 1873 р. випадково Костомаров зустрів у Києві Аліну Крагельську, яка овдовіла. Два роки пізніше відбулося весілля в Києві. Про цю романтичну любов Данило Мордовцев написав повість "Професор Ротмістров", а Віктор Петров "Аліна і Костомаров".

Розгром Кирило-Методіївського Братства нівичив людське і особисте щастя арештованих, а над всією українською літературою повис меч російської поліції, цензури і терору. Все докладно стежили, щоб навіть не було висловлено найменшої крихітки любови до рідної землі і народу. Слово "Україна" замінено словом "Юг Росії". Збірник українських пісень А. Метлинського цензура тримала понад 7 років і в кінці видано під назвою "Южно-Русские народные песни". Не говорячи вже, що з "Кобзаря" Шевченка, в рамках цензурного терору, було нищено цілі сторінки. Можна б було не згадувати цього мракобісся, якщо б воно не мало свого віддзеркалення в сучасному, коли маємо свою незалежну державу, яка, виглядає, неспроможна справитись з тими силами, що явно діють на її шкоду.

В таких умовах треба нагадувати і повертати нашу увагу до тих джерел, які впливають із знаменитих праць нашого ювіляра. До своєрідного українського Апостола, який хотів здійснити волю свого народу і інших на основі "Царства Божого на землі".

Який інший народ, яка з політичних партій у своїй програмі має такі високі ідеологічні думки, які знаходимо в "Книгах Битія"? Чи можна порівняти з нею "Плян знищення України", яку написав польський ксьондз Кубаля в 1717 році, або численні російські укази, які мали характер антигуманний, чи комуністичний маніфест, який просякнутий ненавистю, помстою і злобою? Складається враження, що в наш час ще належно не усвідомлено повної вартости цього документу, яким була "Книга Битія", яка голосила шлях правди, волі і взаємопошани. Цей український прометеїзм і месіанізм поступенно йдуть до свого історичного завершення й осягнуть свою мету.

Ми можемо бути горді і повинна нас зігрівати глибока віра в краще майбутнє, бо прикриті плащем святої "Книги" Методіївців, під яким не може бути холоду і зневіри. ■

Преса, радіо і телевізія принесли дуже сумну звістку: 14 липня 1995 р. після тяжкої і тривалої хвороби помер найбільший сучасний український письменник, громадський діяч і патріот **ОЛЕСЬ (ОЛЕКСАНДЕР) ГОНЧАР...**

Учасник Другої світової війни. В 1,000-кілометрових наступах і відступах пройшов пішки, з мінометною плитою на плечах усю Україну, Чехословаччину, Австрію. Медальст. Кавалер чи не всіх орденів. Лавреат найвищих літературних премій України й СРСР. Почесний доктор Альбертського (Едмонтонського) та інших університетів.

Випробував себе в літературі ще в учнівські і студентські роки. В 1946 році закінчив філологічний факультет Дніпропетровського університету. Був аспірантом кафедри української літератури АН УРСР. Був головним редактором провідного українського журналу "Вітчизна", Головою правління СПУ, Академіком АНУ, очолював Український Комітет Захисту Миру, був членом Всесвітньої Ради Миру.

В 1946 році надрукував першу книжку всесвітньо відомого роману "Прапороносці", в 1947-1948 рр. вийшли з друку ще дві книжки роману.

Окремими виданнями вийшли такі повісті: "Земля гуде" (1947), "Микита Братусь" (1951), "Щоб світився вогник" (1955), "Бригантина" (1973), романи: "Таврія" (1952), "Перекоп" (1957), "Людина і зброя" (1960), "Тронка" (1963), "Циклон" (1970), "Берег любові" (1976), "Твоя зоря" (1980) та інші.

Здавалось, ніщо не віщувало зривів та потрясінь у житті й долі літератора, роман котрого "Прапороносці" був "настольною книгою політработників всех уравниной воинских подразделений Советской Армии", якби не "зустріч" письменника Олесь Гончара з Єлькою; вражений у саме серце трагіко-драматичною долею української дівчини, Олесь Гончар таємно прокладає і підпалює бікфордів шнур міни уповільненої дії, закладає підвалини і підґрунтя з'яви когорти шістдесятників.

Коли настане час для вибуху міни, розвалиться "Колос на глиняних ногах", це і буде початком кінця "страны победившего социализма". "Союз нерушимых" лопне, неначе мильна банька. Вічно п'яні колгоспні бригадири, шофери вантажники під мурами старовинних козацьких соборів розпинали порядних і чесних українських дівчат-Єльок, робили байстрятами дітей і того ніхто "не бачив", "не помічав", ніхто не втручався, ніхто, крім письменника Олесь Гончара, не став на захист скривджених, гвалтованих і ошуканих.

Олесь Гончар був чи не першим українським (радянським) письменником, який зрозумів вагу й увесь трагізм цього важливого питання — безправ'я громадян "імперії зла", і він без вагань підпалив бікфордів шнур міни уповільненої дії.

Якби він не написав нічого більше, а лише "Собор", він заслужив би нашу безмежну пошану, а також безсмертну славу.

Якщо нині знаходяться письменники, які величають самі себе "галицькими письменниками", ми вправі назвати Олесь Гончара Великим Франком нашого часу.

Нехай же київська земля буде ЙОМУ похум!

Олег КОЦЮБА

I TAKE БУВАЄ...

В травні 1979 р. відбулася конференція Канадських Славистів у Саскачеванському університеті у Саскатуні. Звичайно, на таких конференціях українські науковці виголошували доповіді на українознавчі теми і поправляли засвоєні русофільські погляди канадських й американських професорів. На цій Конференції також була українознавча доповідь проф. Івана Коропецького з "Темпл" Університету про економічну політику советів в Україні. На наше здивування, шановний професор доказував, що совети зовсім не трактують України, як колонію, а все те, що діється там — діється за економічним принципом у самій Росії і в Україні. (Так само у Торонто виступав раз проф. Андрій Білинський з Мюнхену і запевняв, що в Україні русифікації, як політики немає, а є тільки економічна потреба вивчати і говорити російською мовою.)

В дискусії було стверджено, що український економіст російського походження Михайло Волобуєв довів конкретними доказами, що Росія використовує Україну, проф. Коропецький відповів, що він з висновками Волобуєва не погоджується. До речі, він цей реферат дуже популяризував, бо читав його без жодних змін аж на трьох різних наукових конференціях, на яких мені доводилося бути. Це власне те, що доказували росіяни, як і неросіяни комуністи чи їхні симпатички, мовляв, України ніхто економічно не використовує і весь час впевняли нас тут на заході, що український народ живе у добробуті та що в Україні процвітає українська мова й культура. Отже, повторяти ті нісенітниці професорам українцям аж ніяк не випало. Зрештою, тепер можна переконатися в тому без жодних перешкод.

Вийшовши з конференційної залі я з дружиною збирався йти до мотелю на полуденок. Йдучи дорогою я завважив, що за нами, дещо позаду йшла в тому самому напрямі молода дівчина, гарна блондинка, яка також слухала того реферату. Я сподівався, що вона мусить бути українка, коли йде слухати доповіді на українознавчі теми. Ми з дружиною дещо затрималися і коли та дівчина зрівнялася з нами, я запитав її по-українськи, як їй подобався реферат проф. Коропецького.

На моє питання вона відповіла гарною українською мовою, що вона замало знає цю тему, щоб могла мати якусь вироблену думку.

— Чи можу знати як ви називаєтесь? — запитав я дівчину.

— А чому ж би ні, — відповіла вона усміхаючись. — Я називаюся Мелоді Меклейн.

Така відповідь мене заскочила, бо слухаючи її гарну українську мову, я сподівався почути ім'я Маруся, Оксана, Катруся чи Христя з відповідним українським прізвищем.

— Мелоді Меклейн? — запитав я. — То що ваш батько, мабуть, змінив прізвище?

— Е, ні! — відповіла Мелоді, усміхаючись. — Мій батько родовитий шотляндець, але моя мати українка і вона навчила мене говорити по-українськи.

— Ви куди йдете? — запитала дівчина.

— Йдемо до нашого мотелю, — відповіла моя дружина.

— О, то мені з Вами подорозі, бо я їду до Інституту ім. Петра Могили. Може ви хотіли б зайти і подивитися на наш Інститут? — запитала Мелоді.

— Дуже радо, — відповіли ми обоє. Ми і так мали в пляні оглянути цей інститут.

За кілька хвилин ми вже були в Інституті й Мелоді почала нам показувати будинок, починаючи з вестибюля. Будинок гарно впорядкований і викликає приємне враження. На одній із стін висіла таблиця з різними інформаціями для студентів, а також і знімки з їхньої діяльності. Там я побачив, що наша молоденька знайома не тільки говорить гарно по-українськи й цікавиться українознавством, вона також є одною з провідних осіб серед студентства Інституту.

Мій гіркий посмак після вченого реферату проф. Коропецького розтанув і залишилося приємне враження із знайомства з гарною і свідомою україною.

Від тієї зустрічі проминуло вже багато років і я більше з тією дівчиною не стрічався, але хочу вірити, що вона, ставши матір'ю і своїх дітей виховує так, як мати виховала її, на добрих канадських українців собі на потіху, а українській громаді на славу.

В 198... році Американська Бібліотечна Асоціація відбувала свою річну конференцію в Нью-Йорку, а на таких конференціях все бувають представники Конгресової Бібліотеки з Вашингтону, яка славиться добрими класифікаційними схемами і тому стала лідером в бібліотекознавстві не тільки для Америки, але також і для деяких інших країн, а в тому і для Канадських університетів. Я з Конгресовою Бібліотекою, а зокрема з її Слов'янським відділом був у постійному контакті і мені тоді треба було вияснення до деяких справ. Я віднайшов місце, де урядували бібліотекарі з Конгресової Бібліотеки, зайшов на кілька хвилин і, полагодивши якусь класифікаційну справу, виходив. В тому моменті хтось до мене заговорив українською мовою.

— Це ви пан Верига? — запитав він. — Я оглянувся і побачив молодого середнього росту чоловіка. Ми привіталися і він сказав своє прізвище, якого я і так не схопив. Але приглянувшись до карточки з його ім'ям на вилозі піджака, прочитав: **Richard Thaxter**.

— Чи ви українець? — запитав я.

— Ні, я американець! Працюю в Конгресовій Бібліотеці і тому дещо про вас знаю.

— А де ж ви навчилися по-українськи говорити?

— Я одружений з україною і вона заставила мене вивчити українську мову, як передумову нашого одруження.

Честь та хвала і дружині Річарда Такстера, і їй подібним українкам, які не тільки самі користуються українською мовою, але і своїх англо- чи взагалі інакшомовних чоловіків заставляють вивчати українську мову.

* * *

Я перший раз приїхав до Варшави в вересні 1973 року на VII Міжнародній Конгрес Славістів. Там я мав приємність познайомитися з визначними українськими активістами, педагогом Ярославом Грицков'яном з Кошаліна і "варшав'яками" Степаном Козаком з Варшавського університету — редактором наукового журналу "Slavia" і М. Балієм, інженерами Володимиром Мелехом і Адамом Купічем.

В неділю я був в Українській греко-католицькій церкві на вулиці Мйодовій, яка саме в той час була під внутрішнім ремонтом. Там я запізнався ще і з молодим науковцем Богданом Струмінським, а також старшим уже паном Калиновичем — сином відомого колись літературного і політичного діяча Івана Калиновича. Його батько закінчив учительську семінарію в Заліщиках і тому у моїй праці "Там, де Дністер круто в'ється" була про нього коротка згадка. Мені було цікаво поговорити з п. Калиновичем, але як мене впевняли, він там жив у постійному страху й нерано ставав на розмову з закордонними людьми. На його бажання я залишив йому свою адресу для майбутньої переписки. На жаль, до того не дійшло й одного разу листинош приніс мені лист з Варшави із зворотною адресою Миколи Сивіцького, якого я не знав. В тому листі він мене повідомляв, що Калинович вже більше нікого не боїться і покинув цей світ назавжди. Це в його паперах Сивіцький знайшов мою адресу і вважав за відповідне мене про це повідомити. Так у нас розпочалася переписка з Миколою Сивіцьким, а потім й особисте знайомство. Він ветеран й інвалід Польської Армії, яка "визволяла" Польщу від німецьких фашистів. Тепер він пенсіонер, живе в Варшаві і віддає свій час на дуже непопулярну у Польщі справу, доказуючи, що криваві події на Волині в 1942–1943 роках — були спровоковані поляками. Сивіцький також збирав тоді матеріяли про життя і творчість забороненого в Україні Богдана Лепкого — колись професора Краківського університету.

Пізніше я знову виїхав до Польщі і мав деякі матеріяли для М. Сивіцького. Приїхавши до Варшави, я подзвонив до нього і він заповнив мене, що до мене прийде його донька з чоловіком і заберуть ті матеріяли. Я вже знав тоді, що його донька заміжня за поляком й тому, коли та молода пара вечором зголосилася до моїх односельчан і заявила господареві дому, хто вони, я підійшов до них і привітався з ними польською мовою. Яке ж було моє здивування, коли він у відповідь заговорив українською мовою.

— Чи ви також родом із Західної України? — запитав я, думаючи, що молодий чоловік з галицьких чи волинських поляків, як і мої господарі, з якими я весь час розмовляв по-українськи.

— Ні, я поляк з Польщі, який народився в Варшаві.

— А де ж ви в Варшаві навчилися говорити по-українськи?

— Це моя дружина українка і заставила мене вивчити українську мову.

А його дружина стояла біля нього і приємно із задоволенням усміхалася. Тут, у польському ворожому середовищі, де українська мова викликає злобу і погорду в багатьох наших "братів-слов'ян" — не тільки батьки виховали дві доньки й одного сина на свідомих українців, але одна із доньок навчила свого чоловіка-поляка говорити в Варшаві українською мовою.

Випадок зовсім подібний, як із згаданим американцем: поляк, живучи у своїй національній столиці, ради своєї дружини, вивчив українську мову. Декілька років пізніше я відвідав цю молоду родину і не тільки вони зі мною говорили по-українськи, але навіть і їхній син, молодий і талановитий адепт музики, також розмовляв зовсім свobodно українською мовою, народившись і виховавшись у столиці Польщі.

Так виглядають деякі мішані подружжя. Дай нам, Боже, побільше таких українок і власне таких мішаних подруж, яких, як показує досвід, нам не обминути. Це найкраще вказує наскільки важливе родинне виховання дітей і, звичайно, як їх виховують — такими вони здебільша і є, хоч, на жаль, бувають і прикрі винятки.

* * *

В 1991 році я поїхав другий раз в Україну і в ресторані готелю "Дніпро" я був у мішаному товаристві колишніх громадян СРСР, а також із Америки й Західної Європи. Всі гарненько розмовляли українською мовою. (Чи може тому, що були українці із західного світу?) Біля мене сиділа молода жінка, яка, як і всі інші говорила українською мовою. Щойно в особистій розмові з нею я довідався, що вона росіянка, яка приїхала з Росії 10 років тому і тепер живе в Києві.

Я тоді висловив їй признання за досконале вивчення мови, підкресливши, що багато росіян, які живуть в Україні, не знають і не бажають знати української мови.

— Ні, я притримуюся іншої засади, — відповіла мені моя співбесідниця, — а саме, що я повинна знати мову того народу, серед якого я проживаю, а тому, що мені судилося переїхати в Україну, я радо вивчила українську мову. Але я вам скажу, щось більше, до-

We Treat you
with Heart

Д-р Олександр Костирко

приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko

Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

дала вона навіть, я б сказав, з відтінком замозадоволення. "Я маю 10-річну доньку, яка ходить не до російської, але до української школи."

Отже, і таке буває!

* * *

В 1990 році я вперше, після війни, відвідав Україну й мав нагоду стрінутися із деякими моїми товаришами з юних років. І ось, стрінув я одного, колишнього дивізійника, який запросив мене до себе. В нього дружина росіянка і дві доньки, гарні дівчата. Ми вітаємось, але, як виявилось, його дружина розмовляє тільки "мовою Леніна", що мене не дуже здивувало, знаючи, що росіяни мови поневоленого ними народу не вивчають, зрештою так само, як це практикували англійці, французи чи німці.

Але здивувало мене не мало, коли я почув, що його доньки також по-українськи не говорять. Доньки, здавалось би українського патріота, який з любови до України, не вагався вступити в ряди дивізії "Галичина", а одружившись з росіяркою і живучи на рідній українській землі, в українському місті, не тільки її не заставив вивчити українську мову, але навіть своїх власних дітей не навчив мови свого народу.

Що ж, і таке буває, на жаль, дуже часто в сучасній Україні, де відчувається брак самопошани до своєї культурної спадщини, до свого знедоленого народу!

Василь ВЕРИГА

ARKA LTD. УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинні перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ontario
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відгисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE —
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES —

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONTARIO M6S 1N4 (416) 763-1851

МАНІЯКАЛЬНА ВПЕРТІСТЬ

Тема цього допису, хоч починаю його з раннього мого дитинства, є дуже й дуже сьогоденна.

Було це в місті мого народження Єлисаветграді на Херсонщині, золотопшеничній нашій Херсонщині — багатівкового краю роду мого...

Одного року, на день мого народження, сусідка росіянка подарувала мені дитячу книжку, російською мовою писану "для дітей младшого возраста", видавництва І. Ситіна, СПб.

Пам'ятаю, що переважала там військова тематика: хлопчики, що сиділи на дерев'яних кониках і войовничо розмахували шабельками або крокували військовим строєм в трикутних паперових шапках з рушницями на раменах, все це з відповідним "патріотичним" змістом.

Одного віршика я пам'ятаю добре. Він був витриманий в душі пригаманному російському патріотизмові.

На одній сторінці, на всю її широчінь, а книга була досить великого розміру, було намальовано маленького хлопчину в національній російській сорочці "косоворотці на випуск" з трикутною паперовою шапкою на голові. Через рамено висів на ньому маленький барабан, по якому він бив паличкою. Другою рукою тягнув за собою, на мотузці, маленьку гарматку. Під ним красувався, великими літерами, віршик:

*"Мама купи ти мне пушку і барабан
Я буду бить немцев і англічан."*

Дуже здивував мене, маленького, цей войовничий хлопчина, тому, що я ніяк не міг зрозуміти, чому він хоче бити німців і англійців.

Не міг зрозуміти, мабуть тому, що в нашій родині, в тому середовищі, де я виховувався, панувала цілком інша атмосфера, далека від "пушок і барабанів".

Легко уявити собі, який мусів бути зміст книжки "для дітей старшого возраста", а така мусіла б бути? На жаль, такої книжки мені не трапилося бачити, бо вкортці вибухла війна, а за нею "пролетарська" революція.

Десь зникла наша сусідка — російська патріотка з її патріотичними книжечками. Російська імперія змінила назву на СССР, а хлопчик з "детей младшого возраста" змінив "косоворотку" на звичайну сорочку і почепив червону краватку з червоним трикутником на спині. Забули інші "дитячі" пісеньки, такі як: "Ми на горе всех буржуев мировой пожар раздуем" або "шібаньом буржуя в нос песней пионерской"...

Так тяглося 74 роки. Луснув СССР — російська імперія і залишилася "матушка Росія" майже сама.

За ці 74 роки "хлопчик з гарматкою" став дорослою людиною. Маленьку гарматку замінила атомовою зброєю, якою він грозить знищити німців. Англійців він поки що не згадує, але, безумовно, має їх на меті та, очевидно, не тільки їх, бо так його навчила книжка "для дітей младшого возраста".

Почав він свої "доблесні дела" з маленької й беззахисної Чечні. — Розпалася імперія зла. Зникла імперія, але зло залишилося і важко його викоринити, бо посяє воно дуже давно, ще за Івана Грозного і пустило міцне коріння на берегах ріки Москви.

В. КАЛКАТИНО, Австралія

СПОГАД про ДОКІЮ ГУМЕННУ

Цей спогад був прочитаний на зустрічі після панашиди в Українській православній катедрі св. Володимира в Нью-Йорку, відслуженої на 40-ий день смерти письменниці. Зустріч влаштували сестрицтво при катедрі і Українська Вільна Академія Наук у США.

Я познайомилася з Докією Гуменною в Харкові взимку 1931–1932 рр., отже понад 60 років тому. Вона згадує про це в своїх спогадах "Дар Евдотії", том 2, вид. 1990 р.

Докії тоді було 27 років, мені 21. Я була одружена з Юрієм Лавріненком — членом "Плугу". Докія, яка теж належала до "Плугу", познайомилася з ним, була у нас дома. Ми співчували Докії, бо на неї була нагінка, як на "куркульську письменницю". В той час уже йшов наступ на багатьох українських письменників: неоклясиків, Хвильового, Антоненка-Давидовича.

У колі наших близьких друзів йшли розмови про те, що літераторам треба заробляти якоюсь не-літературною працею, а молодь повинна здобувати собі фах у точних науках. Моя товаришка, яка вчилася на літературному факультеті університету, перейшла на хемічний. Юрій Лавріненко подумував знайти працю агронома (цей фах він здобув раніше, перед тим, як поступив на літературний факультет Інституту Народної Освіти, раніше і пізніше — університет).

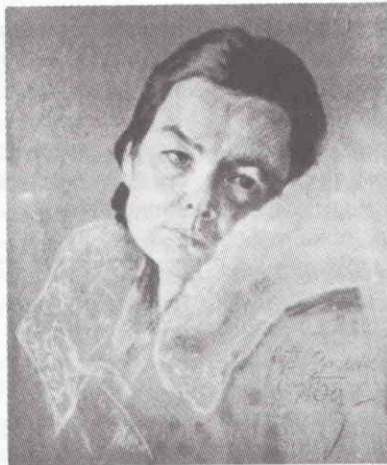
Докія прислухалася до тих розмов і очевидно подумувала — який фах здобути, щоб не залежати від заробітку літературною працею.

Одного разу, товариш Лавріненка, учений ґрунтознавець Микола Крупський проголосив нам з Докією палку промову: "Станьте геологами! Будете багато мандрувати, працювати на свіжому повітрі. От зараз у Харкові діють курси техніків-гідрогеологів, ідіть, поступайте на ці курси."

Ми з Докією пішли. Дізналися, що для вступу на курси треба скласти іспити з математики за середню школу. Докія на це не зважилася, а я склала іспити і ті піврічні курси закінчила.

Незабаром Докія поступила на курси сходознавства, що недовгий час діяли в Харкові. Не знаю, яку мову вона там вивчала, можливо, тюркську. Чула, що влітку 1932 р. вона була на практиці в Середній Азії.

Ми з Докією років два не бачилися. Вона жила в Києві, я захопилася геологією, роз'їжджала по Україні. В 1933 р. я поступила на геологічний факультет Харківського університету, але на початку 1935 р. мене виключили за два гріхи: мій батько ще в 1927 р. був заарештований, як член "мужичої партії" і засуджений на 3 роки заслання, з якого уже повернувся і

*Докія Кузмівна Гуменна
(1904–1996).*

*Портрет роботи Івана
Багрянного. Львів, 1944 р.*

працював у Харкові; чоловік був заарештований наприкінці 1933 р., але скоро випущений. Бувало, що знайомі шарахалися від мене, боялися зустрічатися.

Столицю України вже перевели з Харкова до Києва і в січні 1935 р. я туди поїхала, клопотатися в Наркомосі про поновлення в університеті. У Києві зразу пригода: мій старий знайомий, письменник Олекса Кундзіч не пустив мене до свого помешкання. Отак. Його дружина відкрила двері і сказала, щоб я до них не приходила.

Натомість Докія була до мене дуже привітна. Я часто заходила до неї, ми щиро говорили про нашу біду, про арешти. Вона працювала стенографісткою. Робота на з'їздах її нервувала; казала, що вночі не може спати.

Незабаром я дістала телеграму з Харкова від мами, що мій чоловік знову заарештований. Більше про відновлення в університеті я не клопоталася.

Під час війни не бачила я Докії і про неї нічого не знала.

З радістю почула про Докію в наші повоєнні таборові часи в Західній Німеччині. Відвідувала її в таборі Діллінген. Читала її твір "Діти чумацького шляху" та її оповідання. Пригадую, що мені дуже сподобалося оповідання "Барбос П'ятий".

Скоро після приїзду Докії в 1950-их рр. до Америки, ми зустрічалися досить часто, бо вона жила в Нью-Йорку разом з дуже близькими мені людьми: Оксаною Буревій та її матір'ю Клавдією Іванівною. Короткий час Докія працювала разом з Оксаною на канатній фабриці, пізніше разом з Клавдією Іванівною вечорами прибирала офіси. Але одночасно Докія працювала над своїми творами і почала їх видавати. Оксана Буревій допомагала їй з ілюстраціями до "Великого Цабе" і в книжці є її подяка. Докія позичила у Клавдії Іванівни \$400.00 на видання четвертого тому "Дітей чумацького шляху". Вийшов 1951 р., на книжці надруковано: "Видання автора" (попередні три томи вийшли у Західній Німеччині, видала "Українська Трибуна"). Відтоді Докія для заробітку не працювала, жила лише з продажу своїх книжок, які видавала сама.

Від часу заснування у 1950 р. Української Вільної Академії Наук у США, Докія співпрацювала з нею. Бувала на наукових конференціях Академії. У "Літературно-Науковому Збірнику", який Академія видала 1952 р., вміщено повість Гуменної "Мана". В Академії уже багато років зберігається її архів.

Мене з Докією найбільше пов'язувала любов до природи. Перші роки життя в Америці, ми часто зу-

стрічалися на нью-йоркському пляжі — Орчард Біч у Бронксі, де ліс підходить до мальовничого скелястого берега блакитної океанської протоки. Там був куток між лісом і скелями, що став клубом новоприбулої до Америки української інтелігенції. Туди вчашали Холодні, Оксана Буревій з матір'ю, Ганна Шерей, Василь Гришко з родиною та багато інших. Я зробила чимало фотографій, також Докії. Знімки зберігаються в Українському Музеї в Нью-Йорку.

Від 1961 р. я працювала куратором геології в Патерсонському музеї в Нью-Джерсі. Часом я влаштувала екскурсії для широкої публіки по містинах, цікавих з погляду геології. Наприклад, показувала старим і малим ляву, що вилілася з вулканів, які були на території сьогодишнього Нью-Джерсі яких 20 мільйонів років тому. Екскурсанти їхали в своїх автах, я попереду в своєму фольксвагені.

Кілька разів зі мною їздила Докія, милувалася краєвидами. Одного разу, в 1963 р. з нами також поїхала молоденька тоді Ганя Бойчук. Мені врізалось в пам'ять, що їдучи автом, вони удвох з Докією чудово співали українські пісні, я й не знала, що Докія так добре співає.

У 1968 р. ми з Докією удвох поїхали автом на південь. Про цю поїздку є записи в моєму нотатнику. Виїхали 29 червня. Першу ніч ночували у Філядельфії, в моєї приятельки Галини Царинник. Слідуючу ніч у мотелі. Пізно ввечері дивилися на зірки, яких у Нью-Йорку не побачиш.

Наступного дня — гори й гори. Дорога йшла по верхах хребта Blue Ridge (Блакитний хребет) — частина Аппалахських гір. Захоплювалися краєвидами, але й багато говорили. Я дізналася, що Докія вірить у літаючі тарілочки, читає про них і вважає їх найбільшою загадкою сучасності.

Приїхали до Північної Кароліни і тут біда! 4-го липня мали нещасливий випадок: на крутому повороті нас стукнуло авто. На щастя, ми не постраждали, але мій фольксваген був пошкоджений, довелося його ремонтувати (заплатила страхова компанія). Майже 2 тижні ми прожили в невеличкому містечку в горах — Ашвіллі. Найняли кімнату у будиночку старенького подружжя.

Ми їздили автобусами на екскурсії, збирали мінерали, оглядали один старовинний будинок. Побували в національному парку Грейт Смокі Маунтенс у сусідньому штаті Теннесі. В погану погоду (а дощі бували!) сиділи в бібліотеці. Звичайно було багато часу для розмов. Докія розповідала, як перед війною в Києві вона була гнана: "Од мене всі шарахалися, мовляв, "куркульська письменниця"... Отак все життя прожила самотою, ні з ким, ні з ким... Ще у Ставищі (містечко, де Докія вчилася в педагогічній школі) було товариство, а потім сама й сама..."

Згадала, що як училася в 1920-их рр. у Київському Інституті Народної Освіти, в Україні був призов у літературу. До Києва приїхав голова "Плугу" Пилипенко, познайомився з Докією, взяв у неї два нариси і надрукував їх у журналі "Плуг". Було дві рецензії на ці нариси. В одній з них написано, що нариси читаються як повісті. Потім Докія дістала з "Плугу" 80

карбованців, щоб вона поїхала на Запоріжжя дивитися на комуни. Вона почала писати нариси у формі листів до товаришки. Їх друкували, а потім почали її бити як "куркульську письменницю".

17 липня ми виїхали з Ашевіллю додому. Їхали не горами, а низиною. Краєвиди були гарні. Ночували у Вашингтоні у моїх друзів Дубровських, наступного дня — в Нью-Йорку.

Останніми роками ми часом зустрічалися з Докією як старі знайомі, переважно на різних зустрічах з гостями з України. Звали одна одну "останніми моги-канами". ■

Купуйте продукти першої якості в

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик — власник

2295 Bloor St. W., TORONTO, ONTARIO

Наша крамниця розташована в українському районі, біля чотирьох наших кредитовок.

ПЕРША ПУБЛІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ПРОЄКТУ

Весняний випуск журналу "The Harriman Review" — це спеціальне, подвійне число під назвою "Peoples, Nations, Identities: The Russian-Ukrainian Encounter" ("Люди, нації, ідентичності: Російсько-українські контакти"). Випуск включає 21 доповідь, які були прочитані на IV-ій конференції проєкту дослідження українсько-російських взаємин, яку влаштували проф. Марк фон Гаген (Колюмбійський університет), проф. Андреас Каппелер (Кельнський університет, Німеччина), д-р Зенон Когут і д-р Франк Сисин (Канадський інститут українських студій). Конференція зосередилась на післярадянських Україні та Росії і була проведена 21–23 вересня 1995 р. в Колумбійському університеті.

Вступне слово до випуску підготував проф. Марк фон Гаген. У ньому пояснюються загальні цілі проєкту дослідження українсько-російських контактів. Автор підкреслює те, що донедавна ця ділянка була занедбана. Він також пояснює, що беручи під увагу сучасний характер тем IV-ої конференції, організатори вирішили негайно опублікувати матеріали. Вибрані доповіді з перших трьох конференцій будуть включені у випуск, який плянується підготувати до друку наступного року.

Випуск, який подає різноманітні точки зору з українсько-російських взаємин від 1991 р., — це найобширніше обговорення цього питання, яке існує до сьогодні. Його можна замовити від редакції журналу "The Harriman Review" (ціна — \$10.00 US, чеки випусувати на "Columbia University") за адресою:

The Harriman Review
1218 International Affairs Building
Columbia University
420 West 118 Street
New York, NY 10027 USA
Fax: (212) 666-3481

Василь СОКІЛ

РОЗДУМИ про МИНУЛЕ і СУЧАСНЕ

(про оперу "Анна Ярославна" Антона Рудницького, поставлену Київським Національним театром)

Повернення Анни Ярославни на Батьківщину, разом з автором опери, 60 років забороненим, слід вважати подією виключного значення. Антон Рудницький 30 років тому написав твір про молодшу доньку Київського князя Ярослава Мудрого, володаря ним об'єднаної держави, побрататися з якою прагнули європейські королівства. Знаменно, — князь мудро зрозумів, що Київській Русі єдиний шлях до розквіту і могутності в єднанні з Європою. Тому він своїх дітей та ближчих родичів за часи довголітнього князювання поріднював з найвпливовішими дворами Європи. Сам він одружився зі скандинавською принцесою Інґегердою, а рідних сестер видав за польських принців, які згодом стали королями. Син Ізяслав був одружений з сестрою польського короля Казимира. Син Святослав одружився з сестрою впливового католицького правителя трієрського, єпископа Бурхардта, а Всеволод — із дочкою Візантійського імператора Константина XII Мономаха. Молодші сини, Вячеслав та Ігор, побралися з німецькими принцесами. Донька Анастасія стала королевою Мадярщини, а Анна — королевою Франції, одружившись 1049 року з одвілим французьким королем Генріхом I.

Про постановку опери було згадано в інформаційній статті Раїси Руденко, 16 січня 1996 року в газеті "Свобода". Доречно зауважити, що в діаспорній пресі Америки та Канади більше не з'явилося жодної статті. Виняток становить австралійська "Вільна думка", яка 4-го лютого того ж року, отримавши чергове число київського "Урядового вісника", передрукувала докладну рецензію музикознавця Василя Туркевича.

З цієї причини вважаю доречним поінформувати ширше коло українських читачів з цією культурно-мистецькою подією.

Особисто мені не пощастило бути на прем'єрах опери в Києві 16 і 17 грудня минулого року, тому дозволю скористатися рецензіями, надісланими мені сестрою Марією, яка велику роль відіграла в здійсненні постановки опери чоловіка, несподівано померлого 1975 року. Не буду зупинятися на зусиллях, які вживала сестра, щоб домогтися через 20 років здійснити постановку твору Антона Рудницького. Почну з того, що лише після проголошення незалежності 1991 року вперше почали потроху згадувати в Україні імена видатних діячів української культури Марії Сокіл і Антона Рудницького. Першою докладною згадкою про них стала стаття "Співачка світової слави" Василя Онуфрієнка, опублікована 22 вересня 1991 р. в австралійській газеті "Вільна думка". Потім була велика стаття І. Лисенка в київській газеті "Культура і життя" на початку 1992 р. (Можливо, це сталося

внаслідок мого прохання Дмитра Павличка, під час його візиту до Сіднею, посприяти бодай такому початковій реабілітації Марії Сокіл і Антона Рудницького.)

А в статті журналістки Тетяни Швачко, надрукованої в журналі "Музика" (лютий 1993 р.) сказано вже більше про сестру, зокрема: "Завершувалася урочиста частина ювілейного вечора, присвяченого 125-річчю Національної опери України. Директор Анатолій Мокренко сповістив, що прибула зі США видатна українська співачка Марія Сокіл-Рудницька — окраса київської опери 1930-их років... Шість десятиліть минуло відтоді, як вона проспівала останню виставу — партію Дездемони в опері "Отелло" Дж. Верді і виїхала разом з чоловіком — диригентом, композитором і музикознавцем Антоном Рудницьким закордон. З того часу їхні імена були викреслені з історії нашої музичної культури... І от нині збентежена, зворушена, щаслива, з сяючими від радості і сліз очима, в розкішній концертній сукні, стояла ця красива, величава у свої дев'яносто років примадонна на рідній сцені і схвильовано говорила про щире захоплення від усього, що почула і побачила."

У цьому ж інтерв'ю сестра розповіла про драматичну ситуацію у зв'язку з її рішенням виїхати до чоловіка Антона Рудницького, який після закінчення контракту на працю диригента київської опери змушений був виїхати додому до Львова.

"Ми не думали залишати Україну, — казала вона, — але обставини робилися нестерпними: проти чоловіка чекісти вживали всілякі провокації, вимагаючи працювати на них. Йому зривали репетиції, заміняли вистави, щоб не він диригував. Дійшло до, здавалося, комічних випадків. Одного разу він зауважив оркестрантові, який голосно розмовляв на репетиції: "Якщо ви не припините, я випрошу вас звідси." За галлицькою говіркою це означало "я попрошу вас вийти". Уявіть собі, — Антона звинуватили, що він сказав "выброшу" і організували показовий суд над ним... Антін не витримав усього цього і не зважаючи на писання для опери балету "Буря над Заходом", вирішив фактично тікати."

Провокації НКВС, а пізніше КДБ, коли Рудницькі були вже у США, не припинялися (між іншим, руками і деяких там просоветських українських організацій).

Незалежно від цього, нагадаю про один випадок. 1971 року, нам з дружиною пощастило вперше в житті побувати закордоном: нам дозволили отримати путівки до болгарського курорту у Варні "Золоті піски". Про це ми заздальгегіть сповістили сестру і запропону-

вали їм, під час заплявованої ними на той час подорожі до Європи, завітати на відпочинок до "Золотих пісків". Це вони дуже легко зробили і ми зустрілися. Дуже добре провели час, не зважаючи на "випадкову" появу на цьому ж курорті через кілька днів одної нашої знайомої, яку в Харкові знали, як "стукачку". Ми не ховалися, бо її присутність не заважала нам говорити з американцями на звичайні побутові теми. Тим більше, це була перша наша зустріч з ними після 40-річної вимушеної розлуки. Однак, не в цій особі (виконавиці завдання КДБ), виявилася справжня загроза для наших закордонних родичів. Перед останнім днем їхнього перебування на тому курорті, до них у готель кілька разів навідувалися працівники советського КДБ, всіляко шантажуючи, погрожуючи не випустити їх до США, якщо... Ставили зрозумілі вимоги... Натякали, що їх як "ізменників родіни" покарають у Москві. На щастя, погрози лишилися погрозами, вони вилетіли додому з такого небезпечного курорту.

Отож не просто заборонялися імена і творчість видатних українських діячів, але протягом десятиліть вони не забувалися органами КДБ.

Навіть хрущовська "відлига" нічого не дала, хоч Марія й Антон через мене намагалися бодай частково зламати заборону. Була і велика нагода: 100-річчя смерті Тараса Шевченка. За кілька років до цієї дати Антон надіслав мені у Харків кантату на слова поета "Посланіє". Я отримав не лише клавір, але й платівку, на якій був записаний твір у виконанні хору "Кобзар", солістів Марії Сокіл та Лева Рейнаровича у фортепіанному супроводі сина Романа. Я звернувся з пропозицією взяти для виконання цей, по суті, перший такий монументальний твір на слова Тараса Шевченка, на ювілейному концерті в Києві. Пішов до голови спілки композиторів Костя Данькевича та до Юрія Смолича — голови товариства культурних зв'язків з закордонними українцями "Україна". Вони при мені прослухали платівку, прийняли клавір.

Дуже похвалили твір, дуже пообіцяли вжити відповідні заходи...

І дуже швидко про все забули...

* * *

Рецензентка Алла Терещенко писала: "Анна привезла у Францію освіченість і мудрість, успадковану від батька, мрією якого було мирне співжиття і взаємоповага між Київською Руссю і сусідніми державами, особливо, на Заході..."

На превеликий жаль і страшенну біду, після смерті Ярослава зажерливий сусід, північний князь Андрей, невідомо за що прозваний Боголюбським, 1169 р. розбійницьки знищив дощенту Київ, пограбувавши всі національні цінності українського народу.

Древня історія України-Руси багато чому вчить сучасників, нинішніх "князів". І вистава "Анни Ярославни" викликає багато роздумів відносно майбутнього незалежної України... Здійснення постановки цієї опери про велич і світове значення Київської Русі мусить послужити усвідомленню людей відчутти себе гідними правнуками своїх славних предків!

Під час першої візиту України 1992 року, Марія в інтерв'ю, даному журналістці Швачко, сказала: "Особливо радісно, що я не тільки приїхала на урочистості, а й привезла партитуру опери мого чоловіка "Анна Ярославна — королева Франції", яку київський колектив прийняв до постановки. Хіба ми могли сподіватися, що таке коли-небудь станеться і твір Рудницького звучатиме в Україні?! Мені дуже боляче, що він сам не дожив до цих днів і не побачить, з якою щирою зацікавленістю директор А. Мокренко і головний режисер Д. Гнатюк взяли у мене партитуру і дали слово одразу почати працювати над постановкою опери.

Ще пригадую, як тоді, при зустрічі в Болгарії, Антон розповідав, з яким творчим захваром він працював над оперою "Анна Ярославна" та з яким завзяттям заходилися готуватися до здійснення постановки, в якій взяла участь майже всі діяльні творчі сили. Вистава 1969 року відбулася у знаменитому Карнегі голл в Нью-Йорку. Рецензенти відзначили високу музичну якість твору та окремих співтворців: режисера і хормайстра О. Гарасимовича, солістів Марту Кокольську, Лева Рейнаровича, Галину Андреадіс, Івана Гоша, хор "Кобзар", танцівників хореографічної школи Роми Прийми-Богачевської. Здійснення вистави спонсорував Український Народний Союз таким чином відзначивши свій 75-річний ювілей.

З тієї пори минуло понад чверть століття. Анна Ярославна нарешті прийшла на Батьківщину, на сцену Національної опери ім. Т. Шевченка. У всіх рецензіях при докладній аналізі високої професійності і музичної майстерності автора та виконавців, як загалом цілої вистави, підкреслювалось особливе, виключно знаменне значення цієї події: вистава була створена, як спільний українсько-французький мистецький проект. Режисером-постановником його став Мишель Волковицький, про якого згадує автор рецензії в запорізькій газеті "Українське слово" Л. Селіна: "Родинні корені його, як у Анни Ярославни, поріднюють Україну і Францію. За особисті здобутки М. Волковицький (багатогранна творчість його поєднує театрознавство, філологію, історію мистецтва, хореографію, професію співака, актора тощо) нагороджений французьким Орденом Лицаря літератури і мистецтва."

В рецензії Василя Туркевича підкреслюється: "Мишель Волковицький зумів знайти спільний еквівалент для створення вистави про два різних народи, дві різні культури, поєднати їх через закохані серця Анни Ярославни і Генріха I. Він спроектував їхнє кохання на час. Мрія Ярослава Мудрого про єднання між народами, порозуміння і взаємодопомогу знаходить своє втілення в нинішні часи народження великої Європи."

Підкреслюю, — висловитися рецензентові в такій значущій формі дав цілковиту можливість автор, композитор Антон Рудницький, який талановито передбачив саме в такому значенні створити на матеріалі лібретто Леоніда Полтави такий, можу запевнити, єдиний у слов'янському світі мистецький твір не просто національного, а загальнолюдського значення.

Автор рецензії в київській газеті "Зеркало недели" Алла Терещенко деталізує цю думку (цитую в перекладі):

"Рудоволоса красуня, розумна і високоосвічена дочка київського князя Ярослава Мудрого продовжила рід Капетингів, ставши королевою Франції... Юна князівна майже тисячу років тому виїхала з пишного і багатого Києва та подолавши три тисячі небезпечних доріг, прибула до Парижу в палац короля Генріха I, щоб народити для Франції трьох синів, один з яких, Філіпп згодом зійде на престол держави. Але до його повноліття після смерти Генріха фактично правила Францією вона, Анна-Регіна, Анна — Королева."

Знаменно, — юна київська князівна Анна взяла з собою Євангеліє, на якому в Реймському соборі 14 травня 1049 року скріплено шлюб з королем Генріхом. На цьому Євангелії протягом восьми століть присягали усі французькі королі!

Виставу у Києві рецензенти дуже прихильно оцінюють і сценічне втілення, і майстерність виконавців. Василь Туркевич на перше місце ставить Мішеля Волковицького і диригента вистави Івана Гамкала, а з виконавців Ірину Даць, яка (цитую) "створила красивий, насичений вокальний образ, розкриваючи всі тонкощі музики Антона Рудницького". Добрими словами згадано і в рецензії Алли Терещенко, Л. Селіної та інших, можна сказати, всіх співтворців вистави: французького художника-сценографа Олександра Еро, художницю костюмів Надію Швець з Дніпропетровська, хормайстрів Лева Венедиктова та Анатолія Семенчука, художника світла Віктора Гоженка. Відзначено інших виконавців двох вистав: Миколу Ковалю і Вячеслава Базира (Генріх I), Валентину Кочур та Людмилу Юрченко (графиня Монморансі), Івана Чернея (Ярослава Мудрого), Степана Фіцина та Павла Приймака (боярин Ігор). Василь Туркевич підкреслив важливу роль хору: "Вражаючий образ двох народів творив хор не тільки своєю злагодженістю, а й умінням відтворити історичний антураж, подих часу."

Роздуми над минулим і сучасним, викликані особливим значенням створеною виставою українського композитора твору про київську князівну Анну — Королеву Франції і поставлену в українському національному театрі французьким режисером, викликають у мене ще одну грань національної гордості, якою мусить пишатися вся Україна. Річ у тому, що українське оперне мистецтво, значно відстаючи в силу відомих причин, здобуло "Анною Ярославною" важливу перевагу над, скажімо, загалом високоякісними російськими операми. Адже, очевидно, автори російських опер, побудованих лише на російському патріотизмі, не уявляли необхідності створити такий твір, як "Анна Ярославна — Королева Франції" у формі єднання двох націй, двох культур, органічно інтегрованих у світове мистецтво. Це, певна річ, не докір, а лише констатація несумісності їхніх ідейних переконань з мисленням, яким володів Ярослав Мудрий.

"Анна Ярославна" почала вже перші кроки до виходу на світовий мистецький простір. Як зауважила пані Селіна в своїй рецензії, на виставі серед інших

іноземців був отець Максим Маурітссон (Швеція), який сприйняв оперу з захопленням і захопився ідеєю ознайомити з нею глядачів Європи. "Цей мистецький твір, — заявив він, — може слугувати візитною картою України, бо саме через твори мистецтва можна повніше відчутти душу народу." Отець Максим, який зараз є викладачем у Києво-Могилянській Академії, — запропонував свої послуги перекладача лібретто опери на шведську, німецьку, іспанську та італійську мови.

А Мишель Волковицький повіз з собою всі матеріали опери для постановки її у Франції. Анна Ярославна, як героїня опери українського композитора, через майже тисячу років, знову з'явиться Королевою перед народом Франції, — якій вона продовжувала служити після смерти Генріха I-го ще понад 15 літ.

Як повідомила сестра, прем'єра "Анни Ярославни — Королеви Франції" має відбутися в Реймсі наступного року!

Вона запевняє, що докладе всіх зусиль — і дев'яностоп'ятилітнім соколом полетить на ту прем'єру!

Сідней, Австралія

Статтю про постановку опери "Анна Ярославна" друкуємо з деяким запізненням, бо даремно чекали обіцяних оригінальних ілюстрацій з Києва. — Ред.

BABY POINT LOUNGE 343 Jane St., Toronto tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ і ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
на ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуговування.
- Українські й інші страви, в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ на ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA BOOK & GIFT STORE ОЛЬГА і АНДРІЙ ЧОРНІ та син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими зображеннями в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"ВЕСТ АРКА"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel.: (416) 762-8751

РОЗПИС ЦЕРКВИ Б. ГОЛОВАЦЬКИМ ПЕРЕД ЗАВЕРШЕННЯМ

З Божим благословенням почав у лютому 1991 р. розмальовувати стіни церкви свв. Петра і Павла в Скарборо, що біля Торонто, іконописець Богдан Головацький. Перед ним тоді стояло неабияке завдання. Раніше перед Богданом, почав розписувати цю саму церкву мистець-іконописець Володимир Денисенко з Франції (він син Івана Денисенка — іконографа та портретиста, який виконав чудові ікони до різних іконостасів у церквах США), якого було прийнято на цю працю отцем парохом Тарасом Дусановським.

Після закінчення розпису ікон до новозакуплено-го іконостасу, величезної формату Оранти і Святої Євхаристії, працю над подальшим проєктом, перевзяв Б. Головацький під умовою, що його штрихи, кольорит і характер візантійського мистецтва, будуть зливатися з іконографічним почерком попереднього мистця.

Початок праці Головацького був успішний, після його намічених ескізів, які похвально прийняв церковний комітет.

Б. Головацький — відомий майстер багатьох ікон малих розмірів та декількох більшого формату. Деякі з них знаходяться у різних церквах провінції Онтаріо, Канади та Америки.

Його руками позолочено весь різьблений іконостас у католицькій церкві Покровительки Богородиці Марії у місті Бурлінгтон та другий з черги іконостас відновлений позолотою в православній церкві св. Володимира в Гамільтоні. Мистець розмалював також дві церковці, а саме: у містечках: Грімсбі та Тимінс, Онтаріо. За поліхромію такого монументального масштабу взявся мистець перший раз. Як сам він заявив, без глибоких молитов до Господа Бога, Ісуса Христа і Пречистої Диви Марії, важко було б йому до цього благородного діла приступити. Перші дві самостійно виконані ікони, які Головацький тут написав, були запрестольні, тобто у святилищі, старозавітні.

Розпис куполу церкви свв. Петра і Павла в Скарборо.

Праворуч від намальованої св. Євхаристії, він намалював "Жертву Авраама" і ліворуч — "Жертву Мелхиседека" (царя Салему). Вони мають у собі символічне значення, бо це первинні образи Христових жертв уже в Новому Завіті. По боках іконостасу на передні дві лицеві стіни (розмірами приблизно 5х6 метрів кожна) мистець намалював дві окремі величезні композиції. Ліворуч знаходиться сцена "Розп'яття" і на протилежному боці — "Сошествіє в Ад". Обидві ікони, згідно з церковними правилами, промовляють багатством гармонійно пов'язаних між собою коричневих кольорів, що надає їм монументальної поваги. Ритмічність складок на одязі багатьох постатей повторюється і в'яже їх в одну цілісну сукупність елементів, які притаманно характерні візантійському мистецтву. Незабаром подальша робота в інтер'єрі церкви на правій бічній стіні ("Господній") посувалась вперед. Темою першого образу в наві є "Преображення Господнє" і медальйон Архангела в крузі на самому верху. Преображення Господнє — сьоме почитне свято серед 12-ти празників року, яке Б. Головацький намалював згідно з біблійною притчею. Щоб ще більше підтвердити свою науку і віру в Боже післання, Христос хотів показати свою Божественну славу апостолам. З поміж них він вибрав трьох: Петра, Івана й Якова і вивів їх на гору Тавор. Під час глибоких молитов апостоли задрімали. Сильний вітер збудив їх і вони побачили Ісуса в небувалій славі. Лице його сяяло як сонце, а одежа ясніла, як світло. По його правій руці стояв Ілля, а по лівій — Мойсей, тримаючи таблиці з 10-ма заповідями. Тільки ці два пророки, Ілля на горі Кармель і Мойсей на горі Синай, ще за свого життя, змогли побачити Бога. Поруч цієї ікони, розміщено вертикальних розмірів 2 образи: горішній — "Зіслання Святого Духа", нижній — "Вознесіння Господнє". На мою думку, за своєю правильною календарно-прийнятною послідовністю празничних свят, ці ікони в храмі мали б мати своє місце навпаки. Так склалося, що архітектурна структура стін цього храму вимагала, щоб на них мистець намалював подальші триярусні зображення під такими назвами: горішня — "Сцілення недужих та калік", середня — "Воскресіння Лазаря" і долішня — "Помноження хлібів". Всі ці композиції, підкреслюють важливість чудес, які творив серед народу за життя Христос-син Божий.

Останній стінопис, найближчий при вході до святини, під назвою "Хрещення Руси-України". Подія хрещення українського народу в ріці Дніпро, маєстатично схоплена з присутністю багатьох зображених тут постатей, як духовенство — єпископи і священники, св. Володимир з дружиною Анпою і їхніми синами: Борисом і Глібом та іншими, воїни та світські особи-бояри, хрещений люд; всі виступають зображені під час святого акту хрещення. Постаті одягнені в костюми, які відповідають тодішньому часу.

Коли надійшли свята Різдва Христового 1993 р., Б. Головацького зустріла кругла 50-та річниця з дня народження. Кінцем січня його родина: дружина Людмила і син Юрко, батько мистця Юрій, приятелі та друзі, прийшли до церкви на оглядини частинно розмальованої церкви. Всі потиснули Богданові руку та побажали йому подальших успіхів. Опісля відбулось гостинне прийняття з цікавою програмою. Така несподіванка, дала мистцеві поштовх і натхнення до продовження розпису в цій же церкві.

На протилежній лівій стіні нави, яка канонічно називається "Богородичною", написано іконописцем сцену "Хрещення в Йордані". Вона притягає до себе увагу постаттю стоячого Ісуса в темній сіроблакитній воді ріки протікаючої поміж скалистими горами, а на них стоять похилені ангели та Іван Хреститель з простягнутою над головою Христа рукою. Медальйоном ангела в крузі на голубому тлі під самою стелею завершується самотня ікона.

Для рівноваги у порівнянні з протилежною північною завершеною розписом стіною, на південній, слідує такі сцени іконографії: верхня — "Весілля в Кані Галилейській", під нею — "Успіння Богородиці" та поруч з наступні: "Різдво Пресвятої Богородиці", "Благовіщення" і "Стрітєння Господне".

Іконопис лівой частини стіни завершений небуденною багатофігурною сценою, яка виступає під заголовком "Собор святих і праведних землі Руси-України". Вона вирішена на основі традиційної іконографії та посилена відомими 12-ма єпископами-му-

чениками УГКЦ, деякі з них запропорені в советські концтабори і там загинули або інші — закатовані во-рожою рукою. На першому пляні виступають з по-святою віддані церкві мужі: Григорій Хомишин, Гри-горій Лакота, Теодор Ромжа, Іван Лятишевський, Йо-сафат Коциловський, Йосиф Сліпий, Андрій Шеп-тицький, Микола Чарнецький, Климентій Шептиць-кий, Павло Гойдич, Василь Гойко та Никита Будка. Патріярх Йосиф та митрополит Андрій, знаходяться стоячи по самій середині композиції, символічно три-мають в руках ікону із зображенням на ній Петра й Андрея, що означає стремління обох церков, східньої і західньої, до поєднання в одну екуменічну соборну церкву. На другому пляні знаходяться церковні діячі, князі, монахи, бояри та митрополити України, як: Пе-тро Могила, Велямин Рутський, іконописець Аліпій, Климентій папа, Андрій Первозваний та інші.

Усі статечні постаті святих об'єднані настроєм духовної величі, індивідуальними рисами та схожістю портретованих. На таке зображення всі вони собі за-слуговують, бо кожен з них відіграв за життя велику релігійну роллю для добра церкви й українського на-роду.

На повен зріст людини нижче під всіма іконами намальовані в ряді ще такі стоячі канонізовані цер-ковні постаті: на лицевій стіні — свв. Борис і Гліб та Рівноапостольні Володимир і Ольга, а на лицевій пра-вій — свв. Рівноапостольні Константин і Єлена та свв. Кирило і Методій; на північній стіні стоять зображені перші 3 святителі — Василій Великий, Григорій Бо-

SO-USE CREDIT UNION'S HEADSTART YOUTH ACCOUNT for ages 11-18

Here's what you get:

-\$50 IN FREE SHARES*

-SO-USE MEMBERCARD* WHICH GIVES YOU ACCESS TO YOUR HEADSTART ACCOUNT THROUGH ANY SO-USE ATM OR INTERAC TERMINAL. THE MEMBERCARD ALSO ALLOWS YOU TO PAY FOR YOUR PURCHASES DIRECTLY FROM YOUR ACCOUNT AT PARTICIPATING STORES THROUGH THE INTERAC POINT OF SALE (P.O.S.) SYSTEM.

-FREE 24-HOUR ELECTRONIC PHONE BANKING THROUGH SO-USE VOICE

-DISCOUNT COUPONS FOR SAM THE RECORD MAN OR FAMOUS PLAYERS*

For a limited time, everyone who opens a Headstart account will receive a free gift!

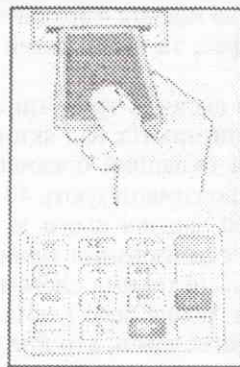
*SOME CONDITIONS APPLY. CALL FOR DETAILS.

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE. W.
So-Use Voice

TORONTO, M6S 1P1
OSHAWA, L1H 3L9
MISSISSAUGA, L5R 3E7

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

HEADSTART

гослов й Іван Золотоустий, а далі 4 монашого чину — Преподобні Антоній, Євтимій, Сава й Онуфрій; після слідує 3 Великомученики — свв. Димитрій, Юрій і Теодор та на кінець брати безсеребрянники свв. Косма і Дам'ян та 2 свв. Андрій Критський і Йоан "драбинник". На південній стіні стоять: свв. Софія, Віра, Надія і Любов, далі 4 преподобні мучениці — Ксеня, Меланія, Анастасія і Марта; тоді слідує 3 святі Великомучениці — Ірина, Параскева П'ятниця і Катерина, св. Мучениця Христина і св. Первомучениця Текля й останні преподобні Марія Єгипетська і свята Анна з дитячком — Матір'ю Божою.

Влітку минулого 1995 року Б. Головацький відвідав Грецію. Побував у столичних церквах та в багатьох інших на різних островах Греції. Оглядав пильно в них першотвори візантійського мистецтва, під впливом яких, повернувшись до Канади, продовжував розпис цієї ж святині у куполі. Тут насамперед його хвилювала височінь у нутрі храму, але прийшлося йому і цю бар'єру подолати з неабияким успіхом. Величезна ікона "Пантократор" — погруддя Богосина з євангелією у лівій руці у розкритому небі та багатьма зірками у восьмикутнику навколо нього, свідчить про фахову майстерність та здібність іконописця. А скільки мозольної праці він вложив у викінченні різноманітних орнаментів, як і різних архітектурних площин в середині церкви, та ще й згармонізованні кольористично, важко собі уявити. Для орієнтації наведу один такий приклад: у куполі, поміж вісьмома вертикальними вікнами, мистець залишив за собою 784 позолочених хрестів.

Нижче вікон знаходиться 8 скісних стін, на яких свідомо вписані рукою мистця 4 архангели — Михаїл, Гавриїл, Уриїл і Рафаїл та поміж ними 4 шестикрилі серафими.

На умовно, ніби висячі 4 трикутні стіни, мистець намалював 4-ох Євангелистів, над якими помітно вирізняється широкий складний орнамент. У собі він містить 40 хрестів, що символізують 40 севастьянських мучеників. У верхній частині цього ж пояса, чітко і грамотно написано стилізованим шрифтом ангельський спів побідної пісні такими словами: "Свят, свят, свят Господь саваот, повне небо і земля слави Твоїєї, осанна в вишніх. Благословен, хто йде в ім'я Господнє, осанна в вишніх."

Цілість цього широкого орнаменту символічно розділяє небо і землю, тобто "Пантократора" в небі від суцільних святих, що жили на землі, проте пов'язані оба ці світи через святі євангельські письма Нового Завіту.

З мистецького погляду розпис цієї церкви Богданом Головацьким — це значний крок мистця вперед. Насиченість кольорами, переважно теплими, коричнево-жовтими та рожевими в одній тональній гармонії, стає захоплюючою. Вона надає церкві святковості, побожності та могутності Божої сили. Під таким вражінням до цієї святині аж напрошується приходити та глибоко в ній помолитися і віддати честь і хвалу всім святим, в яких обличчя наповнені любов'ю до нас. Тут полонять велич проблесків золота, мальовничі групи біблійних святих і церковних українських

ієрархів. Всі вони різноманітні типи і характери, але впізнавальні, бо мистець їх розкриває рисами обличчя, позою, одягом, авреолями й відповідними атрибутами та різного роду знаряддя, якими деякі з них були замучені. В руках вони тримають євангелії, сувої, списи, мечі, жезла, хрести та ікони, а на головах у них корони та мітри.

Такими осягами іконописець Б. Головацький здобув високої професійної майстерності та мистецьких досягнень у монументальному розписі церковного малярства. Не дивлячись на традиційність візантійського мистецтва, іконописець Б. Головацький у значній мірі ввів багато своїх інтерпретацій та інновацій, що надають розпису в цілості сучасного вигляду. Мистцеві залишилась робота викінчити хоральні стіни іконами та орнаментами, які там відповідно належать.

Отож, бажаю мистцеві, плідної праці над завершенням поліхромії української церкви свв. Петра і Павла, яка стане однією з репрезентативних Божих домів, що так численно розсіяні на чужих землях поза Україною. ■

ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ ПЕРЕДПЛАТУ ?

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та заповнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

ПОВЕРТАЮЧИСЬ до НАДРУКОВАНОГО...

Минулого року в "Нових Днях" з'явився лист до редакції цього журналу відомого в Канаді літератора Грицька Сірика під інтригуючою назвою: "Чи плач Ярославни дійде до свідомости моїх земляків?" (Див.: "Нові Дні", лютий 1995 р., с. 36). У ньому висловлене побажання "українським науковцям-дослідникам переглянути докладно історію Сіверщини... поробити відповідні поправки", зокрема щодо "дослідів над поемою "Слово о полку Ігоревім". Йдеться про визначення місця плачу Ярославни, яке — в протигагу "несумлінним дослідникам" — нібито науково обґрунтував любитель-краєзнавець з містечка Вороніж Микола Андреев у статті "В каком Путивле плакала Ярославна?", видрукованій у районній шосткинській газеті "Советское Полесье" (за 16, 19 і 23 листопада 1994 р.). Саме він, вважає пан Сірик, "розпочав наукові дослідження" і, зокрема, "виявив залишки мурів та земляних насипів колишнього укріпленого міста Путивля на правому високому березі Десни, поблизу теперішнього села Путивська та прийшов до переконання, що героїню поеми "Слово о полку Ігоревім" — Ярославну, князь Ігор залишив, коли він пішов з дружиною в похід на половців, якраз у Путивлі над Десною, а не в Путивлі над Сеймом. А її чомусь несумлінні дослідники залишили осиротілу і овдовілу (? — П. О.) в чужому граді (? — П. О.) — Путивлі над Сеймом, коли її Ладо для неї мав свій власний Путивль над Десною."

Як бачимо, сказано категорично і про "наукові дослідження" нікому не відомого Путивля над Десною, і про перебування в ньому Ярославни під час походу Ігоря Новгород-Сіверського на половців весною 1185 року, що й послужив поштовхом до появи "Слова о полку Ігоревім" — славетного твору наших предків, відомого в усьому світі. Це того твору, в якому тричі сказано, що Ярославна плакала на заборолі Путивля — тобто укріпленого міста, при чому добре відомого з літописів. Іншого міста з такою назвою історичні джерела не засвідчують. У давній Русі був єдиний Путивль над Сеймом, де й залишив був Ярославну Ігор Святославич на період походу 1185 року на половців. Адже він не міг бути цілком впевненим у бажаній перемозі, а тому й завіз дружину з малими дітьми із стольного Новгорода-Сіверського до Путивля, як найнадійнішого укріплення в своїх землях, маючи на оці можливий контрпохід половців (що справді-таки й відбувся під главенством хана Гзака після поразки русичів на Каялі). Ігор залишав Ярославну не "в чужому граді", як пише Г. Сірик, а в своєму володінні, де він князував до 1178 року, а після смерті старшого брата Олега перейшов до Новгорода-Сіверського, а в Путивлі згодом призначив князем свого підопічного старшого (15-річного) сина Володимира, на з'єднання з полком якого й вирушив 23 квітня 1185 року з Новгорода-Сіверського, ідучи на половців. Отже, Путивль був рідним і близьким Ігорю, і цілком природно, що саме в ньому він залишив

Ярославну, де вона й плакала, дізнавшись про поразку "лади" в половецькому Полі.

Питання про місце плачу Ярославни, того всесвітньо відомого плачу, незрівнянно відтвореного в "Слові о полку Ігоревім", завжди пов'язувалось з Путивлем. Однак, 1961 року професор Київського університету Микола Шарлемань в невеликій статті "Где был Путивль, упоминаемый в "Слове о полку Игореве"?" (ТОДРЛ, т. XVII, с. 327-328) поставив несподіване питання, яке внесло деяке сум'яття, викликавши згодом затяжну дискусію. М. Шарлемань висловив здогад про те, що Ярославна плакала не в Путивлі, а в Путивську на Десні — княжому селі, розташованому по-сусідству (за 5-6 км) з Новгородом-Сіверським. Він вважав, що Ігор не міг залишити дружину з дітьми в Путивлі — ближчому від Новгорода-Сіверського до захоплених половцями руських земель, оскільки це було небезпечніше в сенсі їх набігів чи контрпоходів. Насправді ж Путивль був у той час, як уже зазначалося, найміцнішим укріпленням на Сіверщині. Крім того, села, навіть князівські, не мали укріплень з заборолами, про які йдеться в "Слові", що свідчить не на користь Путивська, як можливого місця перебування Ярославни під час походу Ігоря 1185 року.

На поставлене М. Шарлеманем питання спробував дати відповідь автор цієї замітки на першій сумській "Слово"-знавчій конференції, присвяченій 800-річчю "Слова" (Актуальные проблемы "Слова о полку Игореве". — Суми, 1983, с. 48-53). Зокрема, в ній були зроблені посилання на те, що лише в Путивлі та близьких до нього місцевостях до цього часу побутують народні перекази й легенди про події та героїв "Слова о полку Ігоревім", насамперед про Ігоря та Ярославну, яких не зафіксовано в жодному іншому районі.

Дискусія про місце плачу Ярославни на цьому не припинилася. До неї зверталися історик М. Брайчевський, письменниця Раїса Іваненко (Іванова) (див.: Наука і суспільство, 1987, No. 10, с. 61-66), журналіст В. Сапон (газета "Деснянська правда", 1991, 12 листопада) і, нарешті, М. Андреев. Їх увага прикута якраз до Путивська, де, як гадає, роздумуючи, Р. Іваненко, "мабуть і плакала Ярославна", а В. Сапон і М. Андреев уже рішуче твердять, що це було саме там, у Путивську чи гаданому сусідньому з ним Путивлі на Десні. Проте якихось переконливих доведень вони не дають, а вдаються до безпідставних припущень і навіть вигадок. Про це говориться в усіх відгуках і рецензіях на виступи названих авторів. (Див.: П. П. Охріменко. В якому ж Путивлі плакала Ярославна? — Наука і суспільство, 1988, No. 11, с. 26-27; В. П. Коваленко. Путивль і Путивськ. До питання про "помилки" автора і переписувачів "Слова о полку Ігоревім". — Проблеми хронології і авторства "Слова о полку Ігоревім" у сучасному трактуванні. — Суми, 1992, с. 70-71; В. В. Терлоцький. Гіркі плоди домислів. — Відгук "Слова о полку Ігоревім" в українській і зарубіжній літературі.

Матеріали восьмої Всеукраїнської наукової конференції з проблем вивчення "Слова". — Суми, 1996, с. 64–66).

Найбільше помилкових тверджень у згаданій статті М. Андреева, яку так високо ставить Г. Сірик, як науково достовірну. У відгукові на неї В. Терлецького зазначено, що М. Андреев, знайшовши в історичних розвідках Ф. Гумілевського і О. Лазаревського згадки про існування в давнину на Десні перевозу Путивльський, робить висновок про те, що був один Путивль — на Сеймі, а й другий Путивль — на Десні, де нібито й плакала Ярославна. Але в "Історії Русів" написано, що за часів самозванця Гришки Отреп'єва (початок XVII ст.) поляками був зовсім зруйнований Новгород–Сіверський і впродовж довгого часу навколишні його жителі їздили на торги до міста Путивля, "від чого відомі побіля Новгорода (тобто Новгорода–Сіверського. — П. О.) дорога, гора та перевіз мають назву Путивльських" (Історія Русів. К., 1991, с. 84). Отже, як справедливо зауважує В. Терлецький, "Путивля на Десні нам історія не засвідчує ні за часів князя Ігоря, ні за часів Лжедмитрія I". Слід додати й те, що історія не засвідчує не лише міста–кріпості Путивля на Десні, а й села Путивська. Археологи й історики встановили, що там було якесь чимале селище, яке належало новгород–сіверським князям, але в середині XII ст. воно було вщент зруйноване під час однієї з усобиць. (Це стосується й літописного Ігорєвого сільця за 5 кілометрів від нього нижче по Десні, яке ніколи вже не відроджувалось, про що пише в згаданій вище публікації В. Коваленко). Можливо, десь пізніше поблизу цього місця, де було древнє селище, виникло село Путивськ, але під час походу сіверських дружин на половців 1185 року воно ніде не згадується, оскільки, найвірогідніше, цього села ще не було, а якщо б воно і було, то аж ніяк не являло собою укріплення з заборолом — тобто міста–фортеці, "граду", в якому плакала Ярославна. Адже всі такі міста в тому чи іншому зв'язку згадуються в літописах ("літописні міста").

В. Андреев робить і деякі інші грубі помилки, ідучи в ряді випадків за своїми попередниками. Так, він твердить, посилаючись на "Историю российскую" В. Татищева, що "хан Гза разорил Путивль (на Сейме)", хоч насправді він спалив лише його передмістя, "не взяв города", як свідчить той же історик. Надумане твердження й про те, що Ігор, повертаючись з полону, через пошкодження ноги зупинявся не в селі Ігорівці, а в населеному пункті, який нині зветься Вороніж, що вже явно відає недоречним "місцевим патріотизмом". Тим більше недоречним є те, що М. Андреев називає Ярославну в період її перебування в Путивлі "княжною", тобто незаміжною. І таких домислів і вигадок у його статті чимало.

Як бачимо, "наукові дослідження" на зразок статті В. Андреева не витримують критики. Однак подібні публікації можуть завести в оману багатьох цінителів "Слова". І це тим більше прикро, що про подібні "тлумачення" невірно інформуються, хоч й вряда–годи, закордонні читачі, недостатньо обізнані з сучасними досягненнями "Слово"–знавчої науки в

Україні. А без них, як справедливо зауважує В. Терлецький, — "без урахування сучасного наукового тлумачення "Слова о полку Ігорєві" успішно вивчати його не можна. Інакше доведеться часто пожинати гіркі плоди скороспілих домислів." З таким висновком не можна не погодитись. Хотілося б, щоб це дійшло до свідомости перш за все тих, хто в тій або іншій мірі займається (на професійному чи навіть любительському рівні) вивченням цієї геніяльної культурно–літературної пам'ятки Київської Русі, а також її популяризацією.

Павло ОХРИМЕНКО
— доктор філологічних наук,
професор Сумського педінституту,
керівник Всеукраїнського осередку
вивчення "Слова о полку Ігорєві"

ВИСТАВКА МЕМОРАБІЛІЙ УАПЦ в КИЄВІ

В жовтні ц. р. Українська Православна Церква в Україні та діаспорі відзначатиме Всеукраїнський Православний Собор 1921 року та утворення УАПЦ.

З цими роковинами пов'язане докорінне знищення Української Автокефальної Православної Церкви комуністичною владою, її ієрархів, передової інтелігенції України, що стояла на чолі проводу Церкви і тисяч вірних. Щоб гідно вшанувати пам'ять страдників, що віддали своє життя за незалежність Помісної Української Православної Церкви і закріпити в історії їхні подвиги для майбутніх поколінь, відбудеться в Києві фото–виставка "Знищені храми та репресовані діячі УАПЦ" в рамках відзначення 75–річчя УАПЦ — Українською Православною Церквою — КП.

Звертаємося до громадян, що їх доля пов'язала з діяльністю УАПЦ, сприяти цьому історичному відзначенню і надіслати Діловому Комітетові у США або Києві, свої дорожочинні пам'ятки. Вони стануть архівним джерелом про УАПЦ і світлим дороговказом сучасникам у будівництві незалежної Української Православної Церкви і держави.

Спонзором Київської фото–виставки є Церква св. Андрія в Бостоні, МА, настоятелем якої є о. д–р Андрій Партикевич.

Листування в Україні:

252025, Київ, Андріївський узвіз 23

Київська духовна академія

Комітет для відзначення 75–річчя УАПЦ

Листування в США:

UAOC COMMEMORATION COMMITTEE

c/o Halyna Hrushetsky

2635 Spruce Street

River Grove, Il. 60171

Tel.: (708) 456-4047

"ЗДОБУДЕШ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ..."

В сьогоднішній українській діяльній пресі домінує розчарування й незадоволення теперішньою ситуацією в Україні. Звинувачення за цю невідрадність падають, зрозуміла річ, на комуністів, але калюмні кидають і на націоналістів, що okazалися неготовими вдержати керму держави в надійних руках. Прикладом цього була стаття Петра Ящика п. з. "Не повторюймо історичних помилок" ("Н. Д." за травень 1996, с. 29). В ній, зачитувавши першу точку декалогу українського націоналіста, П. Ящик висловлює **жаль**, що в декалозі "нічого немає сказано... про те, як мають поступати українські націоналісти, коли державу здобудеться". Заввага вповні слушна, але **не** на націоналістів. Їх же **мета** — **здобути державу**.

Приготування націоналістів ішли виключно в цьому напрямі. При кінці 1940-их років, 50 років тому, коли у світовому напруженні американські повітряні сили легунськими перелегами ломили берлінську бльокаду і рятували від голоду берлінців, українці передбачали нову можливість вертатися на рідні землі й там організувати вільну українську державу. В українських поселенчих скупченнях у Німеччині йшли вишколи молоді, політичні дискусії, доповіді про державно-суспільні справи для громадянства, семінари й відправи для націоналістичної молоді. Я жив тоді в Мюнхенському середовищі. Маю записки з семінарів і доповідей, на які скеровували нас наші провідники. Першу записку маю з доповіді проф. В. Дорошенка "В 40-ий ювілей першої Державної Думи і з нею зв'язаний перший виступ українців на політичній арені". Ця доповідь відбулася 11-го листопада 1946 р. — ювілей! — пів століття тому. Інших, які посередньо нас учили, вкажу по прізвищам: Ст. Баран, Гр. Ващенко, В. Гришко, Кононенко, Щербаківський, Шевельов-Шерех, Шлемкевич, Мироненко, Мірчук і інші. Але найбільший імпакт мали на нас націоналістичні провідники, що спілкувалися з нами (юнаками) під псевдами на організаційних відправах, нічних рейдах, дозвільних, нпр., добитись до Роттердаму в Голландії та поставити вінок на могилу св. п. Є. Коновальця в 10-ту річницю його смерті. Вишкіл ішов також різними циклоstileвими публікаціями, писаними часами латинкою, бо не було під рукою української машинки. Мені в записнику залишилися їх настанови й погляди.

У нашій боротьбі за державність України ми об'явили себе націоналістами, розуміючи під цим словом активний патріотизм. Саме ж слово патріотизм визначається нами, як пасивна любов до батьківщини, оперта головню на почуваннях. При активності в намірі української держави патріотизм стає націоналізмом. Ми відкидаємо шовінізм, як гірший гатунок патріотизму, де домінує дика й невинуватана ненависть до інших, а пасивна любов до свого. Отож, націоналізм державників-націоналістів — це "духово-політичний рух, якого учасники виявляють себе у мис-

ленні й дії в інтересі свого народу, обумовлені гоном самозбереження."

В 1929 р. українські націоналісти зорганізувалися в ОУН (Організацію українських націоналістів) і поставили собі за мету "здобути українську соборну суверенну державу" (УССД). Ці слова мають програмове значення: **українська**, тобто держава на території України в менше-більше її етнографічних границях; **соборна**, тобто зібрана з народу (народів), що живе на всіх просторах України. Всі (дорослі) люди, постійно проживаючі на території української держави являються її повноправними громадянами і, як такі, мають усі права, що однаково захищають їхні інтереси, які компромісово узгоджуються у процесі парламентарних рішень. **Суверенна**, від нікого незалежна, вповні самостійна держава, що в її зовнішніх і внутрішніх справах ґрунтується на власному народі з розрахунком "на власні сили". **Держава**, тобто найвища форма суспільної організації народу, який управляє собою через своїх представників (репрезентантів), з яких формується влада, тобто державний уряд. Питань форми уряду, державних програм, партій в УССД українські націоналісти не розв'язували. Залишали це для вирішення "в краю". Для них — "державний суверенітет соборної України вище всіх інших цілей". Всі інші постулати політичної програми — важливі, але лиш тим, що вони є засобом для здійснення головної мети, однак вони не становлять самі собою незмінного принципу. "Боротьба наша іде не за буквальне здійснення нашої кожночасної програми, але за повну суверенність нашого народу." Ми — "лицем проти **зовнішнього ворога**". А зовнішнім ворогом нашої державності є **не окремі народи, але імперіалістичні течії** всередині ворогуючих з Україною народів.

ОУН вступає як всенациональний інструмент для боротьби з зовнішнім ворогом і, розуміється, з його диверсіями чи його внутрішніми протидержавними союзниками (п'ятиколонниками) на терені України. Вона не є партійного типу формацією і, як така, не може зв'язувати своїх цілей з соціально-політичними доктринами правого чи лівого напрямку. Критерієм оцінки українських партій приймається їх відношення до державницько-визвольних змагань українського народу, отже їх постава до зовнішніх ворогів. У нас "або повна суверенність соборної України, або війна всякій іншій формі державно-політичного буття."

В боротьбі за державність пріоритет ставиться на людину. Вона "не для держави, а — держава для людини" й суверенність держави у своєму змісті невід'ємно поєднує основні постулати соціального визволення українського народу, ми думаємо, через знесення тотальної націоналізації, введення громадських прав і права власности, примінення "**реґулювання** економіки фінансовим шляхом та відкриттяю дорогою купівлі-продажу на ринку" (отже ринкової економіки!). Взагалі, однак, коли йде питання про зміст, зв'я-

заний з прийомами нашої політичної стратегії, тобто про наш політичний виряд для даної історичної ситуації, то вони (ці прийоми) мінялися й будуть мінятися в залежності від вимог доби і від якості нашого кожного зовнішнього ворога. Наша програма не є для нас самоціль. Націоналісти, тобто ОУН вбачає своє призначення в тому, щоб бути політичною формацією (не партією!) для боротьби за вдержання держави проти зовнішнього ворога, а не бути реалізатором конечно таких саме, а не трохи інших внутрішньо-устроєвих справ.

Ідея понадпартійної політичної формації ОУН — це ідея провідної верстви, провідного активу нації. Вона не унікальна. Гетьманці її також видивають, як "національну аристократію" за вченням Липинського, бо "націю творить якась активна група людей, що веде (серед народу) перед в розвитку об'єднуючих, організуючих, будуєчих націю політичних вартостей." Ці громадські вартості з часом переймаються і засвоюються пасивно більшістю, яка тоді об'єднується в один суцільний свідомий організм — націю. В теперішній час такого сильного духа в Україні бракує. Однак, треба брати людей, що живуть в Україні такими, якими вони є і на цих дійсних, реальних українцях, а не на витворах політичної або літературної фантазії старатися здійснювати українську державно-національну ідею, щоб люди розуміли, що "державна скрізь і завжди обіймає все громадянство: всіх без винятку людей, що живуть на даній території". Для українця-державника своїм, близьким, українцем, людиною одної нації є кожна людина, що органічно, місцем осідку і праці, зв'язана з Україною. Ми єдиний народ!

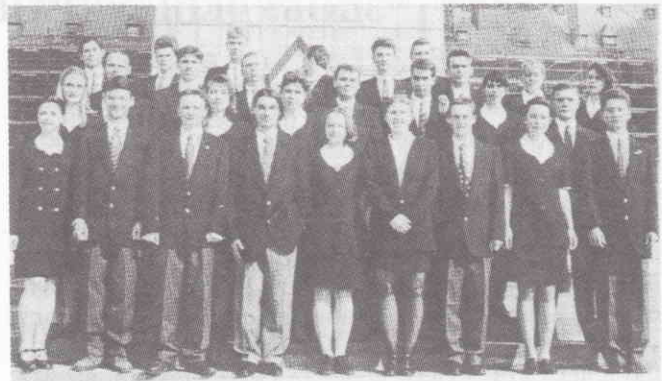
З точки погляду державности, будучи в процесі державотворення, нам усім треба основніше, ніж досі, переглянути наші вчорашні настанови, принципи й постулати. Рівно ж, із точки зору українця-державника треба би нам осуджувати українське сьогодні й бути обережними з кличами скрайности, як нпр., "Україна для українців", бо хто ж нарешті є ці українці?! ■

Для відзначення 75-річчя УАЩ у США Список благодійників No. 1

\$2,000 — Подружжя Олексія і Галини Воскобійників, ФЛ (передано особисто Київському Комітетові); \$1,000 — Іван Деркач, ІЛ; \$500 — Православна Церква св. Миколая, ФЛ (передано особисто Київському Комітетові); \$500 — Українська Православна Кредитівка, Н. Й.; \$300 — Олександра Дяченко-Кочман, ІЛ (спонзор портрета митрополита Липківського); \$200 — Іван Заковоротний, КТ; \$50 — Галина Проданюк, КА; \$50 — Подружжя Михайла і Зої Луценків, Н. Й.; \$50 — Михайло Гнип, КА; \$50 — Марія Савеленко, КА; \$50 — Богдан Шибунчак, Н. Дж.; \$20 — Галина Чемарда, ІН.

Далекосяжні заходи Київського Комітету потребують Вашої фінансової підтримки. Просимо пожертви вписувати і висилати на:

UAOC COMMEMORATION COMMITTEE
c/o Oleksij Shevchenko
505 Rolling Hills Road
Bridgewater, NJ 08807

Наприкінці квітня — початку травня 1996 р. до Торонто прибула група студентів університетів України для участі в роботі щорічної Парляментарної програми "Канада-Україна". Показником успішної діяльності програми є кількість учасників — 31, яка більш, ніж вдвічі, перевищує минулорічну — 14. Програма об'єднує кращих студентів, які вивчають право, медичні науки, сучасні мови, інженерну справу, бізнес, мистецтво, історію та математику в університетах та інститутах Запоріжжя, Києва, Львова, Одеси, Луганська, Чернівців, Бердянська, Харкова, Сімферополя, Донецька та Горлівки.

Цього року учасники програми, крім стажування в Канадському Парляменті, виконуватимуть два серйозних проєкти: укладання англійсько-українсько-французького словника бізнесових та юридичних термінів і переклад історичної монографії М. Брайчевського. Плянується видати обидва проєкти. Відповідно до традицій попередніх років, кожен із студентів прикріплений до певного депутата Канадського Парляменту, з яким він працює й виконує ряд завдань. Серед депутатів — сенатор Райнел Андрейчук, Морріс Боднар, Стефан Діон, Жан Кретьєн, Володимир Ластівка, Лоренс МакАвлай, Престон Меннінг, Рей Патахан, Джон Соломон та інші.

11 травня студентів-учасників програми, яка готує майбутніх лідерів України, зустріла Оттава. ■

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ в УКРАЇНІ

На 1 січня 1996 року в Україні діяли близько 70 конфесій. Офіційно зареєстровано 17,635 релігійних громад-парафій. На початок року УПЦ-Московського патріархату налічувалося 6,564 парафії. УПЦ-Київського патріархату мала 1,332 громади-парафії. Українська Автокефальна Православна Церква налічувала 1,209 парафій. Українська Греко-Католицька Церква мала 3,079 парафій. Значно посилюється розвиток Римо-Католицької Церкви в Україні, яка на 1 січня налічувала 694 громади. Закріпились теж позиції протестантського напрямку. Євангельські християни-баптисти мали на початку року 1,621 громаду, п'ятдесятники — 892 громади, адвентисти — 481 громаду. Крім них, в Україні діють ще понад 300 громад різних протестантських напрямків.

"УіС"

ЗАПИСКИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. Т. ШЕВЧЕНКА у ЛЬВОВІ

Праці філологічної секції: том 221, 1990 р.; том 224, 1992 р.; том 229, 1995 р.

Редактори: Микола Ільницький, Олег Купчинський.

Після півстолітньої перерви, поява 1990 р. у Львові "Записок Наукового Товариства ім. Т. Шевченка" — це знаменна подія в науковому світі. У Вступі до цього тому, голова НТШ у Львові — академік О. Романів, подає історію "Записок", перше число яких появилось 1892 р., та відмічає визначних редакторів "Записок" (як: Ю. Целевич, О. Барвінський, О. Кониський, М. Грушевський і інші) і також цілу плеяду вчених в Україні та діаспорі — авторів наукових розвідок (як: І. Франко, В. Гнатюк, О. Оглоблин і багато інших).

Пропонований 221 том "Записок" виходить у світ, як зазначено у Вступі "насамперед завдяки ентузіазмові наукового секретаря Товариства — Олега Купчинського, який очолив видавничо-редакційну роботу. Структура "Записок" традиційна. Вона включає наукові статті, матеріали, критику та бібліографію. За цією структурою вийшли також наступні томи в роках: 1992 (для відзначення столітнього ювілею "Записок НТШ") і 1995 р.

У публікованні томи за роки 1990, 1992, 1995 вийшли 52 наукові статті, 19 матеріалів, публікацій, 22 критичних оглядів та рецензій; над ними працювали біля 120 авторів. Згадані томи багато ілюстровані (70 ілюстрацій). Вкінці кожного тому доданий зміст українською і англійською мовами. Кількість сторінок всіх трьох томів — 1464!

Праці в публікованих трьох томах тематично багатопроблемні, зібрані за обдуманим планом, заторкають важливі питання сучасного українознавства. В окремих питаннях вони співзвучні або полемічні.

Літературознавство репрезентоване аж 37 науковими статтями, що відображають літературознавчий процес в Україні та поза її межами. Давній період української літератури досліджують: Б. Криса, М. Трофимук, Л. Крекотень, Н. Пилип'юк, О. Гнатюк, Є. Нахлік; новий і новітній періоди: Я. Ісаєвич, Т. Комаринець, В. Міяковський, В. Свобода, М. Мороз, Л. Сенік, О. Ільницький, М. Ільницький, М. Жулинський, М. Неврлий, Я. Грицьков'ян, М. Павлишин, Л. Рудницький. А про футуризм в Україні і відношення до нього М. Хвильового написали: О. Ільницький, Л. Сенік. Зв'язки української літератури з зарубіжними літературами досліджують: Л. Аврахова, Р. Зорівчак, С. Чорній. Є також статті, присвячені поодиноким авторам, як: М. Костомарову (С. Козака), П. Кулішеві (В. Івашкова, О. Лучука), Є. Маланюкові (Т. Салиги, О. Багана), Гр. Лужницькому (Л. Рудницького, Л. Ільницької); дві праці про Ф. Кафку (М. Нагірного) та В. Шекспіра (М. Габлевич).

Шевченкознавству присвячено особливу увагу в 221 тому "Записок", де є статті: Я. Ісаєвича, Минуле, сучасне і майбутнє народу: проблема спадкоємності української культури в творчості Шевченка; Т. Комаринця, Поема "Великий льох" у контексті Шевченкової концепції

України; В. Міяковського, Шевченко і Кирило-Методіївське братство; В. Свободи, Шевченко і Белінський. У тому 224 є тільки одна стаття: Ю. Шевельова, 1860 рік у творчості Тараса Шевченка. А у тому 229 також лише одна праця — важлива рецензія А. Скоця на Збірник статей до 175-річчя з дня народження поета під назвою Свіги Тараса Шевченка. ("Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка". Том 214 — Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, Львів 1991. — 488 с.

Франкознавство репрезентоване 9-ма статтями; їх автори: М. Мороз, О. Сербенська, І. Денисюк / В. Корнійчук, Л. Бондар, А. Скоць, Я. Ярема, О. Купчинський, Р. Кирчів, П. Ляшкевич і схвальна рецензія І. Лозинського на працю М. О. Мороза, Іван Франко, Бібліографічний показник. 1956–1987. Київ 1987. — 522 с.

В "Записках" не залишено без уваги і теоретичні аспекти розвитку української літератури. Тут треба відмітити статтю Гр. Грабовича, Функції жанру і стилю у становленні нової української літератури. Це питання порушує частково і М. Трофимук та інші.

Важливою ділянкою і для літератури-, і для мовознавства є теорія перекладу. Про перекладознавство йде мова у рецензії О. Медвідь на книжку Р. П. Зорівчак, Реалія і переклад (На матеріалі англійських перекладів української прози) — Львів 1989. — 216 с. Проблемою перекладу займаються і інші автори "Записок": М. Габлевич, Л. Міщенко, Ю. Домбровський, І. Чепіга, У. Головач, М. Весна.

Мовознавчих працю у згаданих "Записках" є 19. З них 9 статей і 10 рецензій на мовознавчі праці, головню словники (Я. Закревська, І. Бурковський, Д. Гринчишин, Л. Коць-Григорчук, М. Трофимук, М. Демський, О. Кровицька, А. Свяшенко, М. Зимомря і огляд Я. Закревської, Мовознавство на сторінках Наукового збірника Музею української культури у Свиднику. Братислава 1965–1988).

У мовознавчих статтях зачеплені малодосліджені в українській науці питання, як питання лінгвістичного і палеографічного вивчення написів на іконах для визначення їх приналежності до українського середньовічного малярства (Л. Коць-Григорчук), концепція І. Франка зв'язку мови і духовності (О. Сербенська), стан і перспективи досліджень українських діалектів в межах України та поза її межами (Й. Дзендзелівський, О. Горбач, М. Демський). Треба відзначити ще такі мовознавчі теми, що їм присвятили статті: Д. А. Фрік (про М. Смотрицького), Н. Долуд-Левчук-Киричук (про О. Потебню), Т. Возняк (Буття та деякі аспекти мови та мовлення), З. Франко (Мова як засіб національної аґрибуції літератури), В. Мойсеєнко (про українсько-чеські міжмовні зв'язки).

Ще треба згадати рецензії, що стосуються: українознавства (О. Купчинського, А. Кабайди-Саснчук), національного питання (Я. Радевич-Винницького), "Руської Трійці" (М. Кріля, П. Медведик) і Енциклопедії всесвітньої літератури ХХ-го століття, англійською мовою, Нью-Йорк 1993, том 5 (О. Опанасюк).

Звертає на себе увагу подане у "Матеріялах" листування визначних представників української культури. Тут треба згадати і рецензію М. Кріля на "Листування українських славістів з Францом Міклошичем" (Упорядник І. С. Свенціцький; археографічне опрацювання, примітки, покажчики — О. А. Купчинський; переклад листів — М. І. Свенціцька; відповідальний редактор — Я. Д. Ісаєвич. Київ 1993. — 400 с.).

Відродно відзначити, що у "Записки" ввійшло багато праць науковців молодшого покоління і вони на належному науковому рівні.

Вкінці деякі завваження (числа — це сторінки даного тому):

Том 221 починається цікавою і актуальною статтею Гр. Грабовича. Але висновок зроблений автором статті на стор. 20-ій неправильний, бо поданий у формі загального положення, що у наддніпрянській Україні "домени — українського і російського — зустрічались не як дві окремі культури, а як культура і провінція, щось на зразок німецької культури і баварського її різновиду". З цього твердження виходило б, що українська культура, мова є різновидом російської, так як баварська є різновидом німецької! Так могли думати лише несвідомі українці, перевертні і російські шовіністи, що їх ярим представником був критик В. Белінський, але не всі загально! (До речі, про ненависть Белінського до Шевченка, до українства взагалі дивись статтю В. Свободи в даному томі.) Якраз тому, що мрії українського народу про державну самостійність ніколи не згасали, якраз тому, що він ніколи не дав собі вмовити вдумані фальсифікаторами історії теревені про українську мову як діалект російської та Україну як провінцію Росії, — український народ зберіг свою ідентичність і здобув сьогодні незалежність.

Не можна також погодитися з думкою Гр. Грабовича, висловленою на стор. 18–20, що українська література, ставши "стилем у складі системи стилів всеросійської імперської літератури", "і то низьким стилем", який можна "оготожити з явищем т. зв. котляревщини", довгий час навіть не виявила "прагнення високого стилю". Дослідник правильно підкреслює, що "одно з найцікавіших питань у стильовому становленні нової української літератури — це власне питання пошуків за високим стилем. Це наочно бачимо "в Шевченка, і це стає одним з його помітніших осягнень". Але дослідник зараз же обмежує похвалу, додаючи: "але цей високий стиль у великій мірі є тематично обумовлений (зокрема біблійною тематикою, образами тощо) і в основному вичерпується на рівні лексичному і не заторкує по суті риторики". На ці закиди можна відповісти: високий стиль формувався під впливом Біблії і у інших літературах, наприклад, як у німецькій (Клопшток, Гете, Шіллер та інші). А голословне твердження, що високий стиль Шевченка "не заторкує риторики", вимагає доскіпливих досліджень проблеми впливу риторики —

починаючи від античної — на українську літературу. Це питання не розроблене, як і не опрацьована науково тема впливу античності на українську культуру. Коротко, але вагомо зачіпає проблему риторики у Шевченка Ю. Шевельов у статті, що вперше появилася німецькою мовою 1980 року і передрукована українською мовою у томі 224 "Записків" (стор. 90), такими словами (про уривок — "Осії. Глава XIV"): "Вірш побудований таким чином, що ритм постійно збивається через павзи посеред рядка, через розрив фрази віршем. Будову фрази можна було б назвати риторичною, насиченою анафорами і епістрофами, просьбами і прокльонами, якби сам риторичний рядок не переривався "відскоками" й відходами від тієї ж риторичної структури. Це не звичайна риторика, це — превентивна, натужна риторика, що змагається з хаосом та анархією". — У статтях (том 221) заторкнено сьогодні особливо актуальне питання: Чи Шевченко був прихильником української держави? На це відповідає (стор. 48, 53) Я. Ісаєвич, покликуючись на англійську статтю Г. Грабовича, негативно: "Мені здається, що більшу рацію має професор Г. Грабович, коли пише, що Шевченко аж ніяк не був державником". На мою думку рацію має Т. Комаринець, який переконливо доводить (стор. 57–69), що в центрі уваги Шевченка була концепція історії України як держави, що виборювала свою незалежність і народ, що у нього ніколи не згасали мрії про державну самостійність, національний суверенітет. Так зрештою писав уже в 1937 році О. Лотоцький про державницький світогляд Шевченка. — Малорозроблену тему впливу античності на українську літературу заторкує М. Трофимук у статті про римського епіграматиста Г. В. Марціала. Автор даної статті не зовсім точно вживає термін "клавзула" (стор. 26, 27 і інші), а саме в значенні "закінчення епіграми". В сучасній клясичній філології термін "клавзуля" відноситься до ритмічних закінчень речень написаних прозою. Таку техніку клавзулі вживає, наприклад, Цицерон. Про це є основна праця відомого польського вченого Т. Зелінського "Техніка клавзулі у Цицерона" (німецькою мовою).

Значну увагу в "Записках" присвячено представникам новітньої української літератури М. Хвильовому і Є. Маланюкові. Що до М. Хвильового, то для справедливої оцінки його особистості і творчості необхідно взяти до уваги те, що про нього сказав Є. Маланюк. Це переконливо підкреслює О. Баган і тому варто зацитувати цілий абзац з його уже вище згаданої рецензії (том 229, стор. 541): "Є. Маланюк... дає надзвичайно випуклий і точний портрет цієї неординарної особистості. Тут дуже важливим є позбутися двох легенд. Перша — що Хвильовий був націоналіст, який увійшов у ряди більшовиків, щоб розбити їх зсередини. Друга — що Хвильовий — залізний більшовик, комуніст і марксист, незважаючи на всі ті непослідовності, які він робив, аж до самогубства включно (пам'ятаємо про слова передсмертної записки про "комунізм". Як каже Є. Маланюк, "на обидвох цих легендах лежить очевидна печать специфічної задивленості в шильди, етикетки, титули й назви"... І коли ця "голуба загірна комуна" розвіялася, він повернувся до самого себе, до безумно закоханого в неозорі степи Слобожанщини українця. "І стався — вибух" — констатує Є. Маланюк. У його памфлетах як реакція на "хижаць-

кий інстинкт Москви, що зробився ще одвертішим і брутальнішим", було поставлене питання: "бути нам провінцією чи країною, колонією чи митрополією, нацією чи плеленом — поставлено було кардинально і на такій ідейній височині, де починалася вже філософія нашої культури і політики".

На жаль, цієї вірної Маланюкової оцінки Хвильового не бере до уваги О. Ільницький в своїй — зрештою доскіпливій — статті про полеміку футуристів з Хвильовим і тому його погляд на Хвильового однобічний і надто аподиктичний (дивись том 221, стор. 149 і інші).

Подібну неточність бачимо також у загалом цінній і потрібній роботі М. Ільницького про поетичні школи в західноукраїнському літературному процесі. На стор. 164 (том 221) автор роботи згідний з невірним твердженням Ю. Клена (*Вісник*, 1935 р.) про "цілковитий паралелізм образів обох поетів" — Є. Маланюка і О. Блока, але не знає, що Ю. Клен змінив свій погляд (*Вісник*, 1936 р.), пишучи правильно, що Маланюкове трактування образів "не має нічого спільного з О. Блоком і усією російською літературою". Цю зміну погляду Ю. Клена схвально відзначає Т. Салига у статті "Поезія Євгена Маланюка" (том 224, стор. 176–179).

З ділянки перекладознавства та інтерпретації тексту особливо цікава праця М. Габлевич (том 221, 171–209), в якій авторка подає свій варіант перекладу та інтерпретацію чотирьох рядків з Шекспірового "Гамлета" (дія II, сцена 4): "Doubt thou the stars are fire; Doubt that the sun doth move; Doubt truth to be a liar; But never doubt I love."

Одночасно вона полемізує з іншими інтерпретаторами згаданих рядків. Між іншим авторка заторкає важливу і складну проблему "дух — душа", однак задовільняється твердженням, що для "Шекспіра ті два поняття були нероздільні: "mind" (стор. 193) і що у "безсмерті душі він не може сумніватися хоч би тому, що поняття "душа" і "дух" для нього нероздільні" (стор. 204). Виникає питання, як розуміти цю нероздільність "духа" і "душі" та як її розумів Шекспір. Але на це у статті відповіді нема. Щоб відповісти на згадане питання, авторка мусіла б хоч коротко заторкнути історію розвитку згаданих понять, чого вона, на жаль, не зробила. Крім цього, пропущення є ще друге: опріч слова "mind" не згадано і не з'ясовано інших вжитих у "Гамлеті" слів зі значенням "дух" — ghost, spirit і "душа" — soul, heart. Подібний недолік — брак дефініцій таких понять, як: "духовність, душа народу, духовне життя народу, склад душі, дух особистості" до деякої міри знижує рівень, зрештою оригінальної роботи О. Сербенської "Франкова концепція зв'язку мови і духовності" (том 221, стор. 237–248).

Вкінці треба згадати подані в "Записках" (том 224, стор. 418–443) думки з приводу появи "Українського правопису" (3–ге видання), Київ 1990. Висновок дискусій на цю тему подає Л. Полюга: "поки ми будемо удосконалювати український правопис, необхідно користуватися тим кодексом правил, які існують сьогодні".

З браку місця треба припинити далі обговорення праць у "Записках" (томи 221, 224, 229) разом зі завваженнями. Але вже сказане інформує про багатство наукового матеріалу, належний науковий рівень праць, і то-

му представникам українознавства і також інших дисциплін конче треба взяти їх до уваги у своїх студіях.

Ірина ГУЗАР,
24 червня 1996 р.

КОШИЦЬ О. А. ДАВНО І СЬОГОДНІ

1959 року за старим звичаєм, священик П. М. Маєвський провів з нами духовну бесіду на тему — українська пісня в церкві і в щоденному побуті. Доповідач гарно оповів нам тоді й про славетного композитора і диригента Олександра Антоновича Кошиця, який помер 1944 року в Канаді. Дякуючи тій нагоді, я скоро став власником твору О. А. К. під заголовком "Спогади", а пізніше придбав і "Щоденник" під заголовком "З піснею через світ" у трьох томах, де в деталях описано про тяжку подорож Української Республіканської Капели під орудою якраз славетного диригента О. А. Кошиця. І "Спогади" і "Щоденник" — це твори, які читаються з неослабленою цікавістю. У "Спогадах" читач бачить яскраво життя в Україні минулого сторіччя, а вже в "Щоденнику" яскраво показано як завойовувалось належне місце УКРАЇНСЬКІЙ ПІСНІ в міжнародних просторах у тяжких обставинах, коли Україну окупувала Московія червона, після царської.

Бажанням моїм стало, щоб згадані твори передати в Україну, але як? Скопіював десяток копій, розіслав в Україні деяким грамотіям, щоб порадили, як можна ті твори помножити, хоч в невеликій кількості поміж читачами в Україні.

І сталося несподіване, охоронець спадщини Кошиців — проф. В. К. з Вінніпегу в Канаді поінформував мене, що вже вийшов у Києві твір "Спогади" та що готується до друку щоденник "З піснею через світ" і ще дещо. Ніби бібліоному Хомі В. К. прислав мені один примірник перевиданих "Спогадів". А вже з Києва видавець Михайло Головащенко широко описав бажання і можливості друку творів О. А. Кошиця, зазначивши у листі, що до кінця червня 1996 року кінчають друк "Щоденника", на черзі стоїть не менш потрібний для людности в Україні твір "Листування та інше".

При зустрічі зі співаком, що сколісив Європу після закінчення війни 1945 р. О. Ш. я похвалився гарною новиною про друк творів в Україні і сталося враження, що співрозмовець мені і вірив і не вірив, тож спонукав написати ось цю інформацію, бо таки й дійсно, я ніде не зустрічав ніякої згадки в пресі про друк творів О. А. Кошиця в Україні. (Згадка в "Нових Днях" була, хоч книжок нам і не прислали.)

Як звичайно, після такої інформації як моя, автори і видавці просять про допомогу, ось, хто скільки може, пожертвуйте. Я проти жебрання! Замовляю 200 (двісті) примірників і "Спогадів", і "Щоденника", щоб з радістю розділити поміж ріднею, односельцями і кільканадцятьом людьми, що листуються зі мною, а як щось лишиться, то належить передати в бібліотеки "Просвіти" в Україні і в різні закутки, де живуть наші брати українці.

З нагоди свята свят в Україні, ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ, закликаю подарувати твори Кошиця вашим рідним і близьким. Першу українську перемогу в світі ХХ-го ст. описано якраз у творі "З піснею через світ".

За інформацією пишійте до:

W. M. Shevchenko
4033 Trier Road
Fort Wayne, IN 46815 USA

"СЛОБОЖАНЩИНА"

Прочитав я в цьогорічному травневому числі "Нових Днів" звіт із Балаклії на Харківщині, де, зокрема, повідомлялося про перше число журналу "Слобожанщина", що він "отримав найвищу оцінку в літературно-мистецьких колах України", — та й подивувався. Був один захоплений відгук Л. Кореневича в газеті "Літературна Україна" 22 лютого 1996 р., а тепер от публікація в "Нових Днях" за підписом "В. М. Шевченко" ... Мабуть, і все. І оскільки редакція нашого харківського часопису "Березіль" та я, її працівник, теж належимо до згаданих кіл України, відчуваю своє право, ба й обов'язок, висловити власну думку.

Наприкінці 1995 р. вийшов друком часопис "Слобожанщина", другого випуску досі не було, хоч надворі травень 1996 р. Тож матеріялу для розгляду обмаль — лише з однієї книжки; але водночас слід визнати; підстав для найвищої оцінки такого доробку — обмаль теж.

Відоме загальне правило: літературний твір може вийти в газеті, потім — у журналі, нарешті — у книжці (довершене видання). Рух же у зворотному напрямі не практикується: немає сенсу в оперативнішому виданні повторювати те, що вже вийшло фундаментально. Та це — кому як.

Приміром, у "Слобожанщині" поетичні твори молодих авторів із переднім словом Юрія Коваліва передруковано з "Літературної України" від 12 жовтня 1995 р. У добірці поезій Віталія Поліщука деякі з них ("На Івана Купала...", "Парубок вертав додому...", "Вийшла і стала над шляхом...", "На Мурафському тракті") повторено з антології "Очима серця" (Харків, видавництво "Основа", 1993); останній названий вірш іще раніше друкувався в журналі "Чумацький шлях" (1992, ч. 1). Стаття Івана Маслова "Гуманізм правди" друкувалася в журналі "Березіль" (1994, ч. 1–2). Публікації під рубрикою "Незабутні імена" (Іван Багмут, Василь Бондар, Остап Вишня, Юрій Вухналь, Олесь Гончар) повністю передруковані з довідника "Літературна Харківщина" (Харків, видавництво "Майдан", 1995). Огляд "Письменники Слобожанського краю" є по суті перероблений і скорочений передрук розділу "Літературний рух на Слобожанщині" із книжки "Рідний край", підготовленої в Харківському державному педагогічному університеті ім. Григорія Сковороди та випущеної видавництвом "Основа" при Харківському державному університеті 1994 р. Вміщено в журналі "Слобожанщина" і справді оригінальні твори авторів, з якими цікаво ознайомитися, але передруків, як для одного числа (га ще й першого!), все-таки невіправдано багато.

І водночас у цьому випуску "Слобожанщини" немає жодного публіцистичного твору громадсько-політичної спрямованості, який би засвідчував соціальну позицію новозаявленого видання, хоч на обкладинці й оголошено, що це — "літературно-художній, суспільно-політичний та теоретично-методологічний журнал". Важко сказати, чи не переплутано тут методику і методологію, адже поки що не знаходимо в журналі ні методичної розробки на допомогу вивчення або ж викладання яко-

гось предмета, ані методологічних світоглядних засад, що їх дотримуються певні суспільні верстви.

Що плутатина можлива — потверджується зверненням до читачів редколегії "Слобожанщини", де сказано про відкритість шпальт для дописів "про роль і місце правничих моральних раритетів у системі загальнолюдських гуманістичних чинників". Зрозуміло, що хтось у редколегії явно плутає раритети з пріоритетами.

При всьому тому, що в першому числі "Слобожанщини" редакція ніяк не означила своєї громадсько-політичної позиції, дивно, як легко знайшлося місце не лише для численних передруків, а й аж для двох звернень до читачів. Крім уже згаданого слова від редколегії, міститься також окрема вступна стаття за підписом головного редактора В. Гошовської. Не могли домовитися та спільно відредагувати одне звернення до читачів, щоб у ньому сказати все головне й бажане?

Наприкінці свого слова до читачів проф. В. Гошовська наводить латинський крилатий вислів у такому вигляді: "Habent libellisna fatum", — що мусить означати: "Мають книжки свої долі." Як бачимо, слабенько тут із латинською орфографією (замість "libellisna" повинно бути "libelli sua", а заразом і з латинською граматикою: якщо "свою долю" в однині — то "suum fatum", а якщо "свої долі" у множині — то "sua fata").

Що ж, справді, habent libelli sua fata. Мають книжки (а також журнали) свої долі... Доля часопису "Слобожанщина" тільки починається, а на початках однаково шкідливі як поспішні удари, так і передчасне непомірне вихваляння. Для заснування часопису — показує досвід — мало тільки бажання, вільного часу та певної суми грошей. Потрібні ще непорожній редакційний портфель, достатньо широкі кола авторського активу, певний інтелектуальний потенціал, зрозуміла ідейна спрямованість, традиції видавничої культури.

Усім нам хочеться, щоб у Харкові періодичні видання були здебільшого українськими і щоб кожне з них мало свою щасну долю. Але — саме СВОЮ, виболену, витруджену долю, а не позичений, якимось побитом вирваний під гучну деклярацію аванс, котрий, як бачимо, доведеться ще довго відпрацьовувати.

*Євген ХОДУН,
журналіст*

УКРАЇНА на 10-му МІСЦІ з 197!

Не могли українські спортсмени скласти кращого вінка пошани і любови для своєї Батьківщини з нагоди 5-ої річниці її незалежності, як покласти у стіп її державності свої спортивні зусилля і висліди на найпрестижнішому форумі міжнародного суперництва — XXVI-й Олімпіяді, зайнявши в таблиці переможців почесне десяте місце, здобувши 9 золотих, 2 срібні і 12 бронзових медалей, — пише з почуттям гордості "Новий Шлях".

Про високі осяги наших спортсменів на Олімпіяді в Атланті уже писала вся українська преса, але й "Н.Д." виберуть одну з кращих статей, хоч би "для історії". ■

"КРАХ" ЛУК'ЯНА КАРОГО

Під такою назвою був підпільно виданий роман вичезданого українського письменника, радянського дисидента, а пізніше передрукований видавництвом "Смолоскип" у Америці в 1985 році. Текст першого тому складається з 55 розділів, розташованих на 564-ох сторінках. Титульна сторінка подає й підзаголовок: "Документальний роман з часів другої світової війни".

На перший погляд заголовок "Крах" підказує фізичний крах одної з воюючих держав: СРСР чи Німеччини, але прочитавши твір, читач переконується, що в цьому романі слово "крах" має більш об'ємне значення. У передмові сам автор твердить: "Крах — це клубок людських дол, плачу, горя, радості, розлук, крові й смертей — клубок відчаю, страждань і людських мук..." Україна в II-ій Світовій війні понесла найбільші жертви, тобто, найбільше потерпіла крах, тому з точки зору читача, вона, фактично, є головним героєм твору.

На 7-ій сторінці, автор у передмові зазначає, що основним критерієм, яким йому довелося керуватися "була правда — історична правда...", але беручи під увагу те, що авторові під час війни було лише 5 років, а роман написаний пізніше в основному на підставі радянських і німецьких документів, які не завжди визначалися правдою, то і в романі місцями відчувається відсутність правди, а натомість наявність радянської пропаганди, особливо в твердженнях про німців та інших ворогів.

Роман починається описом червневої, зоряної ночі з тихою погодою, понад берегами ріки Сяну, вздовж якої проходив радянсько-німецький кордон.

Автор описує прикордонний заслон під командою лейтенанта Ляща, його роздуми про війну з Польщею в союзі з німцями, про "шалений опір ляхів" у тій війні, про 10 тисяч польських офіцерів, що залишилися навечно в Катині внаслідок їхнього "завзятого опору". В його голові плыли думки про поїздки Рібентропа до Москви і Молотова до Берліну, договір між Гітлером і Сталіном про ненапад і дружбу. Такий надійний альянс, як йому здавалося, аж ніяк не може допустити до війни з німцями. В той же час, завваживши незвичайний рух машин на німецькому березі, він подумав: "Невже війна?"

Саме під час таких роздумів, несподівано, перепливши Сян, на радянському березі появився німецький перебіжчик з повідомленням, що в цю ніч Німеччина нападе на Радянський Союз. Перебіжчика відвели на заставу, а потім шляхом телефонного сполучення з командармом Київського Військового Округу, вирішено перебіжчика доставити в Москву, в розпорядження Сталіна.

А незабаром після цього випадку, молодий сержант Мирончук вигукнув: "Німці!" Лейтенант Лящ, повернувши голову в сторону Сяну, побачив, що в напрямі радянського берега рухаються десятки гумових човнів густо набитих німецькими солдатами; радянські прикордонники відкрили по німцях вогонь. Німці понесли великі втрати, але перегода вони сконцентрували більші сили, пустили в дію артилерію проти радянських позицій, а 4 броньовані катери провели висадку солдатів на

радянський берег. І хоч радянські прикордонники робили великий спротив, особливо в рукопашному бою, німецька військова техніка забезпечила німцям перемогу: радянські прикордонники були розбиті, а значна частина їх попала в полон. Згідно описів автора, фактично, так розпочалася справжня II-га Світова війна.

Надзвичайно цікавим до читання є 2-ий розділ книжки, поміж сторінками 16–23, який розкриває матеріал конференції, переведеної Гітлером з його генералами, міністрами та провідниками Націонал-Соціалістичної Партії в одній із просторих залей Райхстагу. Автор у деталях описує зовнішність як самого Гітлера, так і деяких співучасників конференції — співпрацівників Гітлера, включно з його вартою.

Провідною темою конференції була промова Гітлера, в якій він наголосив:

1) Початок війни з Росією 22-го червня 1941 року.

2) Закликав усіх присутніх відкинути непевність і коливання, нерішучість і страх, загравання з юдеями і комуністами.

3) Пообіцяв розправитись з Росією за 2–3 місяці, підкресливши, що кожний німецький солдат горить нестерпним бажанням якнайскоріше покінчити з російсько-юдейською чумою. Кожен з них знає, що на Сході він одержить великі ділянки землі і Німеччина стане володарем світу. Він підкреслив, що німцям потрібні раби хороші і роботящі та ними будуть усі завойовані німцями народи. Він також приобіцяв по закінченні війни своїми власними руками повісити Сталіна і Левітана.

4) Він висловив велику надію на своїх сателітів: Румунію, Болгарію, Угорщину, Фінляндію, які нібито мали вже 30 дивізій готових виступити проти СРСР.

Прочитавши цей розділ, читач може здивуватись, що Гітлер ще, фактично, маючи договір про дружбу з Росією, наважився провадити подібну конференцію з такою великою масою людей. Виглядає це на наївну фантазію. Бо не стало б це відомо Росії вже на другий день після конференції?

Також, якщо роман історичний, то автор мусів би дотримуватись хронологічності в розташуванні матеріалу, але не завжди цього правила дотримується. Так, наприклад, опис початку війни приміщений у першому розділі, а підготовка до війни щойно обговорюється в другому розділі.

У 3-му розділі автор докладно описує весь процес завоювання гористої Греції, яка служила допоміжним полігоном у завоюванні гірських місцевостей у СРСР. З цього розділу читач довідується, що хоч грецька армія була слабо озброєна, але з огляду на природні умовини її було нелегко перемогти. І тому німці на спілку з італійцями послали сильні з'єднання бронетанкових військ, а для опанування гірських місцевостей з повітря висадили добре вишколені німецькі десантні з'єднання. Але, як і в попередніх розділах, у цьому розділі спостерігається брак логічного мислення. Наприклад, в першій частині розділу автор поінформувавши читача про повне завою-

вання Греції, про відвідини німецькими солдатами різних палаців, музеїв, ресторанів, про їхнє захоплення й зв'язки з гречанками, щойно в пізнішій частині розділу ознайомлює читача з початками підготовки війська до завоювання Греції, тоді як це мусіло б бути зроблено навпаки.

4-ий розділ, фактично, є ніби продовженням 1-го розділу, тільки з детальнішим описом початку війни. І тут мова йде про того самого німецького перебіжчика — унтерофіцера Вальгера Зальца, для розв'язання справи якого, були втягнені в обговорення Сталін, маршал Жуков, командуючий київським військовим округом — генерал Кирпоніс, начальник його штабу та інші високі чини військового керівництва.

Перечитавши цей розділ читачеві стає ясно, що своїм повідомленням про війну, німецький перебіжчик викликав велику паніку в колуарах радянського військового керівництва.

Німецькі військові сили мали велику перевагу над радянськими військами, не тільки тому, що вони були ліпше озброєні, а насамперед їхній воєнний досвід, організованість їхніх дій, незвичайна скоординованість у воєнних акціях, несподіваність нападу були дуже допоміжними факторами в успішному просуванні німців на Схід.

У 5-му розділі на стор. 33-ій автор пише: "Після раптового нападу радянські війська відкочувались все далі й далі на Схід, правда, подекуди, чинячи впертий опір гітлерівцям. Однак, це не дуже турбувало фельдмаршала Фон Бока. Його війська підтримані танками Гудеріяна, успішно наступали в центрі. Радянська армія тікала, залишаючи на полі бою сотні тисяч вбитих і ранених та в додаток військовою техніку."

Ще під час наполеонівської війни (1812 р.) в різних народів, що приймали тоді участь у тій війні склалася поняття, що російська зима, так би мовити, є найліпшим генералом Росії. Совети через своїх політруків і комісарів намагалися це поняття відродити й тепер і тому увесь час велася сильна пропаганда: "Ось незабаром, прийде зима з лютими морозами і тоді, мовляв, совети скрутять в'язи німцям, треба тільки дочекатись того часу і тоді їх перемога буде забезпечена. Однак, такі надії не виправдалися, бо як знаємо, зима прийшла досить люта, а совети й зимою продовжували відступати і то, часом, досить панічно. Отже, зима не була вирішальним фактором у розв'язці війни. Нам здається, що такими факторами треба вважати: 1) Економічно-ідеологічний; 2) Географічне положення воюючої країни; 3) Симпатії чи ворожість інших держав. Так сталося в останній війні, що Англія і Америка виявили свої симпатії советам, надавши останнім ґрунтовну воєнно-матеріальну допомогу в формі Лендлізу. А до того ще й відкрили 2-ий фронт. Це й допомогло советам виграти війну. Тому велика шкода, що радянські лідери, а з ними й автор роману про таку важливу допомогу у жакливій війні промовчують, чи спеціально намагаються вдавати, що вони її не додають."

Дуже цікавим до читання є 21-ий розділ на сторінках 180–220, присвячений описові одруження колишнього радянського лейтенанта Павла Пузала із заможною польською дівчиною Ядвігою Бзежинською. Сталося це після того, коли лейтенант розлучився зі своєю землячкою з с. Антонівки Полтавської області Наташею Мироненко, яка після закінчення Пирятинського

медичного училища була послана на працю в Західну Україну, де вона й зустрілася з лейтенантом Пузалом. Між ними було кохання, але не зважаючи на це, йому так само імпонувала Ядвіга, що найбільше в ньому цінувала його письменницькі здібності.

Не зважаючи на добрі умови проживання в будинку Бзежинських, лейтенант Пузало несподівано зник з будинку свого тестя, забравши з собою деякі свої речі. Виявилось, що він пішов у національні партизани, залишивши Ядвігу саму з малим сином.

Назagal треба сказати, що роман, якщо усунути низку недоліків, допущених у ньому, написаний добре. А такими недоліками насамперед є різного роду неув'язки. Наприклад, у 18-му розділі на стор. 160–161 відбуваються розмови Алілуєвої зі Сталіном про його коханку, що треба вважати абсолютним нонсенсом, бо знаємо, що під час війни Алілуєвої вже не було в живих.

На стор. 158–159 автор твердить, що захоплення сотнями земель Прибалтики, Західної України, Бесарабії та інших було звичайним собі віддаленням радянських кордонів, з наміром ніби зменшити загрозу гітлерівської агресії для Радянського Союзу. Ми певні, що Сталін, як і всі інші російські імперіялісти, завжди мріяв про загарбання чужих земель. І нас дивує, що автор намагається явну агресію підмінити таким словом як стратегія.

Розділ 18-ий висвітлює осінні проливні дощі, а пізніше сувору зиму зі сніговими хурделицями, які ніби цілковито звели на нівець німецькі боєві успіхи і обрікли їх, як висловлюється автор, на цілковиту загибель, але нам здається, що у творі це висловлено з перебільшенням, бо одночасно на стор. 154-ій автор говорить: "Не зважаючи на холод, сніг і морози німецькі панцерні полчища продовжували повзти на Схід. Під їхнім натиском важко відступали, зведені в один кулак радянські дивізії." Значна частина 18-го розділу приділена описам Сталіна.

З точки зору автора, Сталін був мудрим, проникливим у всі ділянки народнього життя політиком, незамінним дипломатом і геніальним соціальним реформатором, якого ніби любив увесь 200-мільйонний радянський народ. Через увесь твір проявляються симпатії автора до Сталіна. Виглядає, що твір писався не дисидентом, а партоткратично-думаючою людиною...

На стор. 139–140 описаний німецький вартувий, що стоїть на варті біля школи, він змальований за рецептом советського пропагандивного думання: жорстоким кретиним, який на все дивиться озвірілими очима. Хочеться зауважити, що хоч німці в своїй більшості під час війни й визначалися жорстокою поведінкою, але в художній літературі вони не можуть бути показані всі однаково жорстокими і кретиноподібними істотами, бо інакше твір відхилитиметься від реалізму, що для читача стає наглядним уже не в одному розділі.

Перший том закінчується закликem політрука, не зважаючи ні на які жертви, стати в обороні російського, історичного міста Сталінграду (бувний Царицин).

Не зважаючи на такі недотягнення, книжка читається з великим інтересом, тому радимо авторові не губитись і бажаємо снаги для успішного завершення своїх творчих задумів. ■

ПРО ГЕНИ або DNA у СВІТЛІ НАДПРИРОДНОЇ НАУКИ

(Закінчення з попереднього числа)

Маючи до диспозиції усі ці аміно-кислоти, організм вибирає собі з них лише ті, які потрібні йому для будови власних специфічних протеїнів і в такій кількості, яка відповідає специфічним завданням даної протеїни в організмі. Щоб отримати одну типічну протеїну, на це потрібно біля 400 різних аміно-кислот, які є зчеплені разом у дуже специфічному порядку.

Число альтернативних комбінацій, за якими можна б укласти ці аміно-кислоти є просто безмежне. Тому будова кожної протеїни вимагає дуже акуратної контролі і власне це якраз визначає основну характеристику молекулярної біології.

Наше тіло виростає з однієї клітини, яка ділиться на дві, кожна з них знову на дві і т. д. Тож, після 30-ти поділів, тіло буде мати вже один більйон клітин. Очевидно, процес двоподілу клітин на цьому не зупиняється. З ростом він продовжується і в чітко організований спосіб будується увесь наш організм. Тут відразу насувається питання: а хто керує цією досконалою організацією? Щоб дістати відповідь, треба повернутися назад до першої клітини, бо якраз в центрі тієї клітини, а згодом і у всіх інших клітинах, знаходиться ядро, а всередині ядра є хромосоми і гени, які, як виявилось, є, власне, тим керуючим чинником. Основним складником гена є якраз DNA (deoxyribonucleic acid), так, що, коли говоримо про ген і DNA, говоримо про одне і те саме. DNA представляє собою одну велику молекулу, яка має вигляд подвійної спіралі. DNA не продукується в нашому тілі. Ми дістаємо її у спадку від наших родичів дорогою сперма-овум хемії, або в процесі двоподілу клітин, вона дуже акуратно передається з одної клітини в другу, так, що всі клітини нашого тіла у своєму ядрі мають ту саму DNA.

Скелетом або хребтом молекули DNA є цукор і фосфатна група. Вони чергуються з собою і творять неначе довгий ланцюг. До цього скелету/хребта є причеплені 4 різніордні і дуже важливі бази або основи, а саме: Cytosine, Adenine, Guanine і Thymine або назвм їх буквами C, A, G і T.

Вони відповідають за те, що DNA має властивість і продукувати, і контролювати, і взагалі має усі інформації чи інструкції, що відносяться до даного організму. Основи ці творять неначе словник із чотирьох букв, які є погруповані по 3 букви і творять т. зв. "кодони", що є аналогічні до частини слова. Увесь плян людини зберігається в тексті, що написаний мовою з тих чотирьох букв. Ми усі маємо дві копії цього документу: одна від мами, а друга від батька.

В кодоні є "записаний" код, що відноситься, скажімо, до якоїсь одної із аміно-кислот. Завданням DNA, як було сказано, є творити, між іншим, протеїни. З цією метою кодони ці вибирають певні аміно-кислоти (відповідно до того, як вони були запрограмовані), лучать їх у точному порядку, щось так, як коралі на шнурку і у висліді твориться дана протеїна.

Фактично, сама DNA не творить протеїни в такий прямий чи безпосередній спосіб. Вона має для цього помічника, яким є RNA (ribonucleic acid). RNA є дуже подібна до DNA. DNA найперше запрограмовує і творить RNA, а ця у свою чергу збирає потрібні аміно-кислоти, лучить їх і творить якусь специфічну протеїну.

Реасумуючи, ціла система представляється так: людське тіло має успадковану DNA; з їдою дістає (переважно) тваринні протеїни; шлунок травить ці протеїни і розбиває їх на 20 різних аміно-кислот; DNA запрограмовує свою дочку RNA так, щоб ця вибирала відповідні аміно-кислоти і уклала їх в специфічному порядку, даючи у висліді людські протеїни. Це щось таке, якби ми мали групу букв взятих з алфавіту і ці букви уклали так, щоб вони творили слова і речення.

В загальному кажучи, DNA є фантастичною системою коду. Код цей укладений і врегульований так, щоб творити всі матеріали потрібні для нашого тіла. Код цей є сталий і таким ми його успадковуємо. Існують докази, що код DNA в нічому не змінився за всю історію існування життя нашої планети. Фактом є, що уся природа вживає цю саму систему кодів, незважаючи на те чи вона творить якийсь одноклітинний організм, чи, прим., слона. А це сугерує, що код DNA є суттєвою частиною самої природи. Якщо в цьому коді змінити якусь букву, прим., дорогою лабораторійних маніпуляцій, тоді і сенс міняється і цей змінний сенс буде тепер передаватися у спадку.

Зараз перед наукою стоїть дуже тривожне питання щодо радіації і її наслідків на живий організм. Йдеться особливо про радіацію, яка виникла внаслідок чорнобильської аварії. Чорнобильська аварія — це страшна трагедія, яка спіткала український народ, але рівночасно вона дала науці небувалу нагоду скористатись з неї. Тому численні американські і з інших країн науковці роблять часті поїздки до Чорнобильської зони і разом з українськими науковцями вивчають наслідки цієї радіації. Найбільшим їхнім побоюванням є те, що радіація могла пошкодити, або змінити код DNA у жертв аварії і тому турбує невідоме — які наслідки це буде мати на майбутні покоління.

DNA міститься в ядрі кожної клітини нашого тіла. А тому, що DNA є точним дуплікатом DNA з успадкованої нами першої клітини, то це значить, що DNA має всі інформації, які відносяться до функцій всіх інших різніордних клітин, як також до всіх інших інтеграційних структур, які є вищі за рівень самих клітин. Прийнято таку думку, що, коли DNA є запрограмована виконати якусь одну специфічну роботу, тоді ця частина програми є, для порядку, "включена", а всі інші програми є "виключені" на цей час, щоб не мішати. Кожна молекула DNA має, просто, безмежну кількість інформацій/інструкцій, які відповідають за всі функції нашого тіла. Це неначе

величезна енциклопедія цих інформацій. Якби зробити комп'ютерний "прінт-аут" якоїсь одної DNA, він був би принайменше на 10,000 миль довгий; з нього можна би зробити біля 20,000 досить великих книг.

Дотепер вчені змогли тільки збагнути як DNA творить протеїни, тобто, ці основні цеглини, з яких збудоване наше тіло. Не змогли вони, однак, відкрити ще, як DNA контролює всю структуру нашого тіла. Не знають вони, як творяться очі чи інші органи. Не знають, як природа направляє якісь пошкодження організму, або як контролюються зовнішній вигляд і всі інші характеристики людини.

Отже, наука біології зробила тільки, можна сказати, незначний початок. Дорога ще дуже далека, але з удосконаленням технології йдуть невпинні і наполегливі намагання, щоб збагнути цю містерію і відчитати (колись) текст DNA в цілості.

В творенні протеїн, як вже було підкреслювано, існує дуже стисла специфічність, а це значить, що для даної протеїни DNA є запрограмована так, що вона збудує цю протеїну, а не іншу. Одна з можливо найбільш важливих протеїн — це гемоглобін у нашій крові. Гемоглобін відповідає за те, що наша кров є червона, а головне, вона розносить кисень по всьому організмові. Про гемоглобін ми знаємо вже досить багато, знаємо, прим., що він складається з 574 різних аміно-кислот, які є укладені в специфічному порядку. Обчислено, що цю специфічність гемоглобіну треба визначити числом 10^{650} . Це означає, що з тих 574 аміно-кислот можна одержати 10^{650} різних комбінацій, але тільки одна з них буде гемоглобіном, всі інші, ні! 10^{650} — це є таке велике число, що його не тільки не можна назвати, але навіть уявити. Для порівняння, тут можна навести приклад, що вік всесвіту обчислюють тільки на 10^{18} секунд. Чи не є це щось фантастичне?

Дарвін твердив, що життя еволюціонувало дорогою випадкових сполук чи мутацій, а тут наука доказує, що на те, щоб один гемоглобін створився через випадкову сполуку складників, то для цього навіть вік всесвіту був би недостатнім.

Річ ясна, це відразу підказує нам, що мусить існувати якась сила та що DNA мусить бути системою кодів і що сила ця мусить бути ментального характеру.

Вслід за тим породжується ціла серія питань, таких як: а що ж тоді криється за DNA?, як ця DNA програмується?, хто є тим, що програмує її?, звідкіль береться уся ця біологічна специфічність? і т. д. Шукаючи за відповіддю, припустім, що ця невідома сила називається LOGOS. Отже, можна догадуватись, що натяк робиться на космічне програмування. А щоб краще розуміти природу цього космічного програмування, вдаймося до сьогоденної компютерної технології, яка охопила все наше щоденне життя і якою нині вже володіють діти, нерідко краще за старших.

Компютерна машина або апарат, коли дивитися на неї з-зовні, виглядає неначе машина до писання, яка повинна б складатися із багатьох електронічних і дивовижних частин, що мають виконувати різні функції. Коли, однак, ми могли б заглянути в нутро цього апарату, то, фактично, ми не знайшли б там нічого

цікавого, нічого, що мало б якийсь сенс. Навіть, якщо б ми влучили там якийсь потужний підслуховий апарат, то теж не почули б нічого особливого, хіба тільки слабкий шум, або, як його називають "білий звук". Шум цей роблять електрони, або точніше, електронічні числа, які блискавично біжать по струмі часу. Але якраз звук/шум цей може контролювати в даному моменті лети літаків, приготувляти платню робітникам заводу тощо. Ми не знаходимо всередині компютера нічого такого, щоб мало якесь значення, сенс, бо там немає нічого такого, що виконувало б таку чи іншу функцію і мало свій сенс, прим., як в авті, де кожна частина має свою функцію. Коли йдеться про компютер, увесь сенс чи логіка і всі дані містяться в голові того, хто випрацьовує компютерну програму. Ця логіка і дані, які людина доставляє компютерові становлять т. зв. Software. Software, отже, це серія інструкцій для компютера. Всі дані, які дістає компютер, він організовує і робить з ними те, що йому наказує та чи інша програма. У висліді, якщо бажано, можемо дістати прінт-аут, а це вже має сенс. Коли перенесемо нашу думку від компютера до "а що криється за DNA?", не маємо іншого вибору, як уявити собі, що тут існує дуже велика подібність. Тому сміло можемо твердити, що за DNA мусить критися чиста логіка. Нам тільки треба знайти назву для цієї логіки у системі DNA, а виглядає, що тут найкраще підходить назва LOGOS. Logos — це грецьке слово, що так і означає "слово" або той mind-stuff, про який ми говорили. Про саму природу цього Logos є цікаві наукові виведення, цікаві аргументи, про які говорити забрало б багато часу, але які в заключенні кажуть, що Logos, власне, є тим містерійним програмующим DNA.

Якщо ж приймемо, що Logos програмує DNA, тоді всі ці відносні аргументи сугерують, що Logos мусить бути завжди невидимим. І справді, якщо людина хотіла б мати прямий зв'язок з Logos, то хіба тільки дорогою уяви.

На вступі було сказано, що Едінгтон висунув тезу, що "the stuff of the world is mind-stuff". У світлі сучасної теоретичної науки виглядає, що ідея про універсальну думку або універсальне Logos чи слово є зовсім вірогідною. А якщо всесвіт є всесвітом думки, тоді й креація його мусіла бути за актом думки, за актом слова. Основним аргументом — чому приходять до такого висновку є факт, що така стисла наука, як наука фізики, зустрічається з такою ситуацією, де вона не може пояснити деяких речей словами, бо їх можна пояснити лише мовою математики. Те саме і в науці біології. Тут теж є речі, яким біо-хемія не може дати пояснення і тому мусить вдаватися до інформацій, що містяться у DNA. Отже, як бачимо, досягнення науки біології потверджують навіть більше, як наука фізики, що "the stuff of the world is mind-stuff".

Звідси можна робити висновок, що життя у всесвіті, а може й увесь всесвіт, мусять бути словним стейтментом. Св. Іван Євангелист казав, що "на початку було Слово (Logos), а Слово було з Богом і Слово було Богом".

Отже, надприродна наука хоче сказати нам, що програмующим DNA і всього життя мусів бути Бог.

* ALS = amyotrophic lateral sclerosis.

ПОДЯКА пані ОЛЕНІ ЛИСИК

Вельмишановний пане редакторе!

Вам, певно, відомо, в якій скруті знаходиться нині видавничка справа в Україні і як живеться там сьогодні творчій інтелігенції. Тому хотілося б через журнал "Нові Дні" висловити глибоку й щирю подяку Вашій постійній читачці пані Олені Лисик з Ошави за ту значну і безкорисливу матеріяльну допомогу, яку вона особисто проявляє по відношенню до багатьох із нас на протязі кількох останніх років.

До речі, пані Олена зберегла і переслала в Донецький університет багаторічну підшивку "Нових Днів", де Ваш журнал продовжує працювати на користь вільної і незалежної України. Думається, що про цю добру жінку повинні знати якомога більше людей.

*Зі щирою повагою, поети: Микола Козак (м. Харків),
Анатолій Мірошниченко (м. Харків), Анатолій
Мироненко (м. Слов'яногірськ Донецької області)
09.07.1996 р.*

"НЕ ТОЙ ТЕПЕР МИРГОРОД..."

Шкодную, що в "Нових Днях" тепер мало, а то й зовсім бракує місця на мої "Тру-ру-ру! Тра-та-та! Шалый воля!" А все ж таки пару слів для п. Ф. Габелка в далеку Австралію. Шановний п. Габелко, не в "Галивах" концертувала вона, а мало бути в Глевасі, звідкіля походять коріння мельбурнської зірки Людмили Березняк (Півень).

О, як би міг, я описав би всю красу нашого села, тепер с.м.з. Глеваха, що на Київщині, поміж містечками Боярка і Васильковом. Про це село навіть Микита Хрущов згадує в своїх споминах, що в 1946–1947 розпроклятих повоєнних роках був страшний голодомор і навіть канібальство...

Уже немає тих могил на Глевахських полях — свідків слави. Москаль розрив, а сильні світу цього і землю десь вивезли з них. Так, що і Буйному нема з ким розмовляти, ні чабан не сяде з сопілкою...

Запитав я наївно в генерала танкових частин: А де ж землю поділи з могил? Відповідь була — чи то жартома, чи на правду: "Вивезли, Сінайські гори удобрювати..." Генерала тоже вже немає в живих. Оце дещо про нашу рідну Глеваху.

М. Г. Іщенко, Садбури, Онтаріо

"ВА-А-А-А-АВ!"

Сталася надзвичайно несподівана й дуже приємна подія... Живу я тепер в Англії. Цікавлюся літературою, відвідую церкву, краще висловитися — я буваю на всіх св. Богослуженнях, які відправляються. І одного такого разу наш настоятель парафії підніс і здарував мені 4 числа "Нових Днів".

Від того дня мій світ змінився на краще, збагатів, поширився. Тут соромно признатися, але я признаюся, що до цього дня я навіть не догадувалася, що існує таке дороге цінне царство, виповнене глибоким знанням...

"Нові Дні" — Ва-а-а-ав! "Нові Дні" — це просто ПЕРЛИНА! Чудові, глибоко обдумані, потрібні, корисні статті. Ночами сиджу над ними... Вдячна я своєму Настоятелю й Вам також. Щастя Вам Боже.

Тоня Дем'яничук-Шалапай

Шановна пані Тоню!

Подайте Вашу постійну адресу. Надсилатимемо Вам "Нові Дні", до поки "твердо станете на ноги". — Ред.

"ХОЧ І НЕ з ТІЄЇ ОБЛАСТИ..."

...Ви дуже добре редагуєте "Н.Д.", продовжуєте традиції Волиняка-Чечета, хоч... "і не з тієї області" України. Побільше нам таких патріотів соборників! Щастя Вам Боже у Вашій нелегкій праці!

З щирополтавським козацьким привітом,

Яків Ємець

ВСЛІД за ТАТОМ...

Журнал "Нові Дні" мені дуже подобається. Мій тато, Андрій Шкребець, передплачував доки міг читати і я читала... Висилаю вам передплату на рік 1996–1997. Якщо маєте залеглі журнали за червень, липень і серпень — вишліть, буду дуже вдячна їх прочитати...

Лена Шкребець-Скиба, Блюмінгдейл

ПОДЯКА С. РОМАНКОВІ

Хочу звернути увагу на одного дописувача, а саме С. Романка. Він точно описує справи здоров'я, поживи і слабостей, згідно з найновішими інформаціями. З книжок, що я купую — він описує найвірніше. Тримайтеся!

Богдан Радич, Гамільтон

* * *

Журнал "Нові Дні" — прекрасний, дуже цікавий, редагований чистою літературною мовою (чого нам в діяспорі дуже бракує) та широко-інформативний.

Щастя Вам Боже в майбутньому. Слава Україні!

Юрій Кисіль

УКРАЇНСЬКІ МИСТЦІ поза БАТЬКІВЩИНОЮ
Видавництво "Кліо", Монреаль 1996 р., 227 стор.,
спіральне переплетення, ціна \$25.00

Ця книжка покійного українського маляра і мистецького критика Івана Кейвана з'явилася друком завдяки старанням його родини, а передусім дружини Марії Адріани Кейван. У рукописній спадщині Івана Кейвана залишається повна "Історія українського мистецтва", написана ще в той час, коли об'єктивна історіографія була неможливою в умовах України. Видати цю колосальну працю було б посилено хіба що котромусь із Інститутів українських студій, а тимчасом вирішено опублікувати тільки ту частину зібраних автором матеріалів, які зовсім не відомі в Україні. Отже книжка ця адресована читачам в Україні — але не тільки їм.

Один тільки "Покажчик прізвищ", перерахуноків у праці Івана Кейвана, займає 18 сторінок — а це переважно прізвища українських мистців, що жили і творили, або й сьогодні ще живуть, у країнах чотирьох континентів...

тів поза межами України — в Європі, Північній та Південній Америці і в Австралії. Хронологічно книжка охоплює період від кінця 30-их до 80-их років, а в поодиноких випадках сягає навіть початку століття. Навряд чи забув покійний мистецький критик згадати хоч одного українця діаспори, який був заангажований у тій чи іншій царині образотворчого мистецтва. Усім їм критик дав стислу і влучну характеристику, згадавши велику кількість цікавих біографічних даних, а в багатьох випадках доповнив розповідь унікальними особистими спогадами.

Книжку розсилає на замовлення зацікавлених осіб дочка мистця, пані Зоня Кейван, до якої можна звертатися на адресу (а також телефонувати):

Zonia Keywan
4535 Cumberland Avenue
Montreal, PQ, Canada H4B 2L5
tel.: (514) 489-5662, fax: (514) 489-5009

До вартости книги просимо долучити \$3.00 на поштові видатки.

Я. Х.

для допомоги дітям-сиротам в Україні, співзасновниця й почесна Голова Канадсько-Української Мистецької Фундації — св. п. ЯРОСЛАВА ЗАВАДОВИЧ-ШАФРАНЮК.

Покійна похоронена поруч свого чоловіка Михайла Шафранюка на цвинтарі "Проспект" у Торонто.

Всім членам засмученої родини й численним приятелям Покійної в Канаді, Україні та в інших країнах, висловлюємо наше глибоке співчуття.

Хай буде їй вічна пам'ять за її посвяту й добротність для рідного народу!

✠

В ПАМ'ЯТЬ ОЛЕКСАНДРА ПРОЦИКА

В пам'ять недавно померлого бл. п. ОЛЕКСАНДРА ПРОЦИКА — чоловіка, батька та діда, пересилаю чек на \$130.00. З того \$30.00 на передплату "Нових Днів", а \$100.00 на пресовий фонд журналу. Чоловік мій, Олександр, був довголітнім читачем Вашого цінного журналу.

Дружина Ірина з дітьми і внуками, Флоссмур, Ілліной

✠

В ПАМ'ЯТЬ ІВАНА БАЙРАЧНОГО

В 10-ту річницю упокоєння св. п. ІВАНА БАЙРАЧНОГО — чоловіка, батька і дідуся, складаю в його пам'ять на пресовий фонд журналу "Нові Дні" \$50.00. Пам'ять про нього буде завжди з нами.

Дружина Анна з дітьми і онуками, Торонто, Онтаріо

✠

В ПАМ'ЯТЬ ДМИТРА НИКОЛЕНКА

В 20-ту річницю відходу у Вічність нашого дорогого тата, бл. п. ДМИТРА НИКОЛЕНКА, в його світлу пам'ять складаємо \$80.00 на пресовий фонд "Нових Днів", а татові нехай буде Царство Небесне!

Донька Людмила з чоловіком Петром Добропоженком,
Голлівуд, Флориди

✠

В ПАМ'ЯТЬ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ

Пересилаю передплату... і замість квітів у світлу пам'ять неповторної й незабутньої ДОКІЇ ГУМЕННОЇ на пресовий фонд журналу — \$25.00.

Ірина Дибко Филипчак, Потомак

✠

В ПАМ'ЯТЬ ВІКЕНТІЯ ЛІТВІНОВА

В 4-ту річницю упокоєння мого чоловіка ВІКЕНТІЯ ЛІТВІНОВА посилаю на пресовий фонд журналу "Нові Дні" \$50.00.

Також співчуваю Вам, пані Адо, згадуючи Вашу маму Павлину, яка упокоїлась тиждень раніше. Хай пам'ять про них бережеться з роду в рід.

Євфросинія Літвінова, Торонто

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ПОМЕР ген. САВЕЛІЙ ЯСЬКЕВИЧ

20-го червня ц. р. помер у Сідней (Австралія), бл. п. генерал САВЕЛІЙ ЯСЬКЕВИЧ — колишній офіцер Армії УНРеспубліки, офіцер 1-ої Дивізії УНА, командант табору воєннополонених українців у Риміні (Італія), громадський діяч в Україні і Австралії. Він прожив 100 років. Вічна йому пам'ять!

✠

Бл. п. ФЕДІР РЕВЕНКО

14-го червня 1996 р. в Гошені (штат Індіана) згинув у автокатастрофі наш довголітній приятель, громадський діяч і провідний член УРДП — ФЕДІР РЕВЕНКО. Він народився 14-го лютого 1918 року в Україні. Після закінчення середньої школи, закінчив військову; під час війни був поранений, попав у німецький полон і залишився на Заході. Проживав у Німеччині, потім у Франції, а згодом переїхав з родиною до США і поселився в Чикаго, де розгорнув активну громадсько-політичну діяльність.

Дружині Наталії, дочці Оксані, зятеві і внукам висловлюємо наше глибоке співчуття з приводу незмінної втрати. Залишиться по ньому світла пам'ять серед багатьох друзів-однодумців.

✠

Бл. п. ЯРОСЛАВА ШАФРАНЮК

Ділимося сумною вісткою з читачами, що 18-го серпня 1996 року на 92-му році життя упокоїлася в Торонто широковідома меценатка й фундаторка багатьох проєктів для розвитку української культури й

В ПАМ'ЯТЬ ТЕОДОЗІЯ НАЛУКОВОГО

Вшановуючи світлу пам'ять мого самотнього брата **ТЕОДОЗІЯ НАЛУКОВОГО** — д-ра медицини, наук-овця-генетика, учасника І-ої Дивізії Української Національної Армії, який відійшов від нас у вічність, у Сідней (Австралія), 21-го березня 1996 року, складаю на пресовий фонд "Нових Днів" \$100.00.

*Сестра Леся Стадниченко з родиною,
Абінгтон, Пенсільванія*

В ПАМ'ЯТЬ НІНИ НИКОЛЕНКО

У 1-шу річницю смерті бл. п. **НІНИ НИКОЛЕНКО** складаємо пожертву \$35.00 на пресовий фонд "Нових Днів", які вона передплачувала і дуже любила читати. Царство їй Небесне!

Володимир і Лариса Діак, Стоутон, Массачусетс

В ПАМ'ЯТЬ ЛЕОНІДА РЯБОКІНЯ

В пам'ять **ЛЕОНІДА РЯБОКІНЯ**, талановитого друга з гіманзійних часів табору Ганювер (Німеччина), який несподівано відійшов у вічність минулого року, складаю пожертву на пресовий фонд "Нових Днів".

З жалем у серці

*Лариса Діак з роду Мельниченко,
Стоутон, Массачусетс*

ПОЖЕРТВИ на ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

Процик Ірина, Флосмур, Ілліной	
(у пам'ять свого чоловіка Олександра)	\$100.00
Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо	100.00
Стадниченко Леся, Абінгтон, Пенсільванія	
(в пам'ять свого брата Теодозія Налукового)	100.00
Топчий Віктор, Блатімор, Меріленд	100.00
Доброноженко Людмила і Петро, Голівуд, Флоріда	
(в пам'ять тата Дмитра Ніколенка)	80.00
Байрачна Анна, Міссісага, Онтаріо	
(в пам'ять свого чоловіка Івана)	50.00
Коба Тимовій і Тамара, Лондон, Онтаріо	50.00
Літвінова Євфросинія, Торонто, Онтаріо	
(в пам'ять свого чоловіка Вікентія)	50.00
Лубська-Хімчак Ольга, Глестонбури, Коннектікат	50.00
Дворцовий Василь, Моруя, Австралія	40.00
Завгородній Іван, Стони Крік, Онтаріо	40.00
Діак Володимир і Лариса, Стоутон, Массачусетс	
(в пам'ять Ніни Ніколенко і Леоніда Рябокіня)	35.00
Василенко Ростислав, Етобіко, Онтаріо	
(в пам'ять своєї мами)	30.00
Кожедуб Василь, Монреаль, Квебек	30.00
Микитенко Марія, Ньюкомб, Австралія	30.00
Чумак Олег, Оттава, Онтаріо	30.00
Гамула Петро, Етобіко, Онтаріо	25.00
Гречка Зоя, Вестон, Онтаріо	25.00
Дібок-Філіпчак Ірина, Рутерфорд, Нью-Джерсі	
(в пам'ять Докії Гуменної)	25.00
Торошенко Юрій, Віндзор, Онтаріо	25.00
Басараб Роман, Вестон, Онтаріо	20.00
Гришук Альбіна, Едмонтон, Альберта	20.00
Данильченко Василь, Оаквілл, Онтаріо	20.00
Дешурди Ол., Рівер Вейл, Нью-Джерсі	20.00
Клюб Сеньйорів "Бесіда", Торонто, Онтаріо	20.00
Кот Михайло і Аліна, Воррен, Мічіген	20.00
Кревсун Василь, Спрінг Валі, Каліфорнія	20.00
Малецький, д-р Мирослав, Торонто, Онтаріо	20.00
Марченко Максим, Кристал Біч, Онтаріо	20.00
Соловей Олександр, Дандес, Онтаріо	20.00
Ходаченко Михайло, Торонто, Онтаріо	20.00
Чернецький Іван, Калгари, Альберта	20.00
Шупер Марія, Іслінгтон, Онтаріо	20.00
Павленко Д., Летбрідж, Альберта	15.00
Слонівський Євген, Ньюмаркет, Онтаріо	15.00
Андріянів Микола, Саратога, Каліфорнія	10.00
Божик Марія, Етобіко, Онтаріо	10.00
Гарас Іван, Віндзор Локс, Коннектікат	10.00
Гаркуша В., Кантон, Мічіген	10.00
Завадівська Марія, Дургам, Онтаріо	10.00
Камінська Зеновія, Детройт, Мічіген	10.00
Кий Марія, Веллінгтон, Пенсільванія	10.00
Кисіль Юрій, Гакстон, Онтаріо	10.00
Микитюк Володимир, Гамільтон, Онтаріо	10.00
Сорока Олександра, Бойл, Альберта	10.00
Спесивий Б., Кенлівейл, Австралія	10.00
Томцьо Наталія, Каната, Онтаріо	10.00
Каранович Д., Ірвінгтон, Нью-Джерсі	5.00
Кульчицький М., Мілгров, Онтаріо	5.00
Шкрібеш-Скиба Лена, Блумінгдейл, Ілліной	5.00
Ястремський В., Чікаго, Ілліной	5.00

Сердечно дякуємо всім читачам-жертводавцям за підтримку в ці "голодні" для видавництва літні місяці.

ДУМКИ проти НОЧІ

- 📖 Коли шукати тільки бажане — найлегше себе ошукати.
- 📖 Малокультура факту лише засвідчує факт малокультурності.
- 📖 Українські претензії великоросійства доти житимуть там, доки їх живитиме синдром малоросійства тут.
- 📖 Все починається з інтелекту — навіть загальна телеканалізація в ім'я загальної телепенізації.
- 📖 Трагічне минуле хоч би тому повинно жити в пам'яті, щоб не було вічно трагічним наше майбутнє.
- 📖 Є нардепи, є шандепи, а є й просто шантрапа.
- 📖 Погано, коли люди живуть без царя в голові, але ще гірше, коли у кожного свій цар, та ще й пересварений з усіма іншими царями.
- 📖 "Повторення пройденого" насправді означає, що минуле не пройдене, що воно путами тяжить на сучасному і полишає когось поза ходю історії.
- 📖 Треба бути глибокою людиною, щоб піднятися на поверхню часу.
- 📖 Всякі бувають однодумці: є й такі, що просто дnodумці, в яких тільки одне на думці — коли б швидше дістатись до дна (чарки чи й пляшки).
- 📖 Важкувато боротися з організованою злочинністю, коли найорганізованішим злочинцем виступає держава.
- 📖 Наших стільки купувалося й продавалося за віки бездержавництва, що досі ми мали б уже сягти вершин ринкової економіки, а ми все ще на низинах базарної політики.

Ростислав ДОЦЕНКО

Редакція і Адміністрація

DEC/96
MR. A. CHARCHENKO,
66 LAFFERTY ST.,
TORONTO, ON
CANADA
M9C 5B6

POSTAGE PAID AT TORONTO
Publications Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Дорогі друзі-передплатники!

У зв'язку з кількатижневим перебуванням Вашого редактора й адміністратора в Україні — це число журналу прийде до Вас з деяким запізненням. Репортаж про цю довго відкладану візиту прочитаєте, сподіваємось, у наступних числах "Нових Днів". ■

ПОНАД 500 ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ У ДІЯСПОРІ КОРИСТУЮТЬСЯ НАШИМИ ПОСЛУГАМИ

ПЕРЕСИЛКА ДОЛЯРІВ

Доставка до рук адресата
3-14 днів

Експрес-доставка
24-48 години

МІСТ MEEST

Tel.: (416) 236-2032

Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road, Toronto, ON M8Z 2X3

Щоб помістити Ваше замовлення,
отримати безплатний каталог
та детальнішу інформацію
дзвоніть на число:

1-800-361-7345

або до наших агентів

ПРОДУКТОВІ ПАЧКИ

з каталогу

Доставка
1-4 тижнів

ПАЧКИ ЛІТАКОМ

Доставка
1-4 тижнів

ПАЧКИ КОРАБЛЕМ

Доставка
4-8 тижнів

Підбираємо пачки з хати • Телефонуйте сьогодні!

Доставляємо в Україну, Молдову, Білорусь, Росію, Прибалтику

АВТА • ТРАКТОРИ • ПОБУТОВА ТЕХНІКА • ЕЛЕКТРОНІКА • КУР'ЄРСЬКІ ПОСЛУГИ • ПОДОРОЖЕВІ ПОСЛУГИ

МІСТ гарантує Вам надійну і добру обслугу!

"PROMBANK" INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Avenue East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8 Tel.: (905) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови, оренди або купівлі.

